

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**İKİZ ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERDE ANNE BEKÇİLİĞİ VE BABA
KATILIMI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Rümeysa KIRAÇ

Yüksek Lisans Tezi

**KONYA
Şubat 2023**

İKİZ ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLERDE ANNE BEKÇİLİĞİ VE BABA
KATILIMI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Rümeysa KIRAÇ

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı
Çocuk Gelişimi Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hatice YALÇIN

Konya
Şubat 2023

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 6 ay ertelenmiştir.²

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

16 Şubat 2023

Rümeysa KIRAÇ

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Doç. Dr. Hatice YALÇIN danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

16 Şubat 2023

Rümeysa KIRAÇ

Tüm anne ve babalara...

TEŞEKKÜR

Lisans ve lisansüstü eğitimim boyunca maddi manevi desteğini hep hissettiğim değerli danıőman hocam Sn. Doç. Dr. Hatice YALÇIN'a,

Anne bekçiliği kavramı ile tanışmamı sağlayan değerli arkadaşlarım Esmâ Nur GÜDEKOğLU'na ve Beyza Betül TAŐER'e,

Verilerin toplanması sürecinde yardımlarını esirgemeyen canım arkadaşım Züleyha SELÇUK'a ve kıymetli ablam Betül SÖNMEZ ÖZTEKİN'e,

Eğitim yolculuğum boyunca hep yanımda olan, maddi manevi desteklerini hiç esirgemeyen sevgili aileme,

Çalıőmama gönüllü olarak katılım sağlayan tüm anne ve babalara çok teşekkür ederim.

16 Şubat 2023

Rümeysa KIRAÇ

ÖZET

Rümeysa KIRAÇ

İkiz Çocuğa Sahip Ebeveynlerde Anne Bekçiliği ve Baba Katılımı Arasındaki İlişkinin
İncelenmesi

Yüksek Lisans Tezi

Konya, 2023

Bu çalışmanın amacı, 3-6 yaş ikiz çocuğa sahip ailelerde annelerin sergilediği bekçilik davranışlarının, babaların baba-çocuk ilişkisinde göstermiş oldukları katılım davranışları ile ilişkisinin incelenmesidir. İlişkisel tarama modelinde olan çalışmanın örneklemini 345 anne ve baba oluşturmuştur. Çalışma grubunu oluşturan ebeveynlerin 208'i tekiz, 137'si ikiz çocuğa sahiptir. Çalışmada veri toplama araçları olarak; Kişisel Bilgi Formu, Okul Öncesi Dönem Annelik Bekçiliği Ölçeği ile Baba Katılım Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, anne bekçiliği ile baba katılımı ilgi ve yakınlık alt boyutu arasında zayıf düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, algılanan anne bekçiliği ile baba katılımı ilgi ve yakınlık alt boyutu arasında da orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. İkiz çocuğa sahip annelerin sergilediği bekçilik davranışları tekiz çocuğa sahip annelerden anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. İkiz çocuğa sahip babaların da genel katılımları, keyfi meşguliyet ve temel bakım alt alanlarındaki katılımları tekiz çocuğa sahip babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Tek yumurta ikizi çocuğa sahip annelerin sergilediği bekçilik davranışları çift yumurta ikizi çocuğa sahip annelerden anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. İkiz çocuğa sahip babaların genel katılımları; anne-baba eğitim düzeyine, anne çalışma durumuna, evlilik süresine ve sosyoekonomik duruma göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Babaların ikiz çocuklarına verdiği temel bakım; sosyoekonomik duruma, evlilik süresine, anne eğitim düzeyine, anne ve çocukların yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Babaların ikiz çocuklarına ayırdığı keyfi meşguliyet; kardeş sayısına, baba eğitim düzeyine, anne çalışma durumuna ve sosyoekonomik duruma göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Babaların ikiz çocuklarına gösterdiği ilgi ve yakınlık ise; anne eğitim düzeyine, anne çalışma durumuna ve sosyoekonomik duruma göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler

İkiz çocuklar, anne bekçiliği, baba katılımı

ABSTRACT

Rümeysa KIRAÇ

Investigation of the Relationship Between Maternal Gatekeeping and Father

Involvement in Parents with Twins

Master's Thesis

Konya, 2023

This study aims to examine the relationship between maternal gatekeeping and father involvement in parents with twins aged 3-6. The sample of the study, which was in the relational screening model, consisted of 345 mothers and fathers. The parents in the study group had 208 single children and 137 twin children. As data collection tools in the study; Personal Information Form, Maternal Gatekeeping Scale For Preschool Period and Father Involvement Scale were used. As a result of the study, it was found that there was a weak negative significant relationship between maternal gatekeeping and father involvement interest and closeness sub-dimension, and a moderately negative significant relationship between perceived maternal gatekeeping and father involvement interest and closeness sub-dimension. The gatekeeping behaviors exhibited by mothers with twin children were found to be significantly more than mothers with single children. Fathers with twin children were also found to be significantly more involved in general involvement, arbitrary occupation, and basic care subfields than fathers with single children. General involvement of fathers with twin children; It differs significantly according to the education level of the parents, the working status of the mother, the duration of marriage and socioeconomic status. Basic care given by fathers to their twins; It differs significantly according to socioeconomic status, duration of marriage, mother's education level, and age of mother and children. the arbitrary preoccupation that fathers devote to their twins; It differs significantly according to the number of siblings, father's education level, mother's working status and socioeconomic status. The interest and closeness that fathers show to their twin children is; It differs significantly according to mother's education level, mother's working status and socioeconomic status.

Keywords

Twin children, maternal gatekeeping, father involvement

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Amaç	3
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.4. Tanımlar	6
2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10
2.1. İkiz Çocuklar	10
2.1.1. İkiz Bebek Oluşumu	10
2.1.2. İkizlerin Gelişimi	10
2.1.3. İkizlerin Birbirleriyle Etkileşimi.....	11
2.1.4. İkizlere Yaklaşım.....	12
2.2. Anne Bekçiliği.....	13
2.2.1. Anne Bekçiliğinin Kavramsallaştırılması ve Boyutları	15
2.2.2. Anne Bekçiliğinin Kökenleri	18
2.2.3. Anne Bekçiliği Davranışını Etkileyen Faktörler	19
2.2.4. Anne Bekçiliği Alanında Yapılan Çalışmalar	21
2.3. Baba Katılımı	30
2.3.1. Baba Katılımının Belirleyicileri	32
2.3.2. Baba Katılımı Düzeyini Etkileyen Faktörler	32
2.3.3. Baba Katılımı Modelleri	33
2.3.4. Baba Katılımının Etkileri.....	37
3. YÖNTEM.....	41

3.1. Araştırmanın Modeli	41
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	42
3.3. Araştırmanın Verilerinin Toplanması	44
3.4. Veri Toplama Araçları.....	44
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu.....	45
3.4.2. Okul Öncesi Dönem (3-6 Yaş) Annelik Bekçiliği Ölçeği (OÖABÖ).....	45
3.4.3. Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ).....	46
3.5. Verilerin Değerlendirilmesi.....	46
4. BULGULAR	48
4.1. Çalışmada Kullanılan Ölçeklerin Betimsel İstatistik Değerlerinin İncelenmesi. 48	
4.2. İkiz Çocuğa Sahip Ebeveynlerde Anne Bekçiliği ve Baba Katılımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	49
4.3. Çocukların İkiz Olma Durumuna Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi.....	50
4.4. Çocukların Tek Yumurta veya Çift Yumurta İkizi Olma Durumuna Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi.....	51
4.5. İkiz Çocukların Kardeş Sayısına Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi.....	52
4.6. İkiz Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi	52
4.7. İkiz Çocukların Yaşına Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi 53	
4.8. İkiz Çocuk Annelerinin Yaşlarına Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi.....	55
4.9. İkiz Çocuk Babalarının Yaşlarına Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi.....	55
4.10. Annelerin Eğitim Düzeyine Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi.....	56
4.11. Babaların Eğitim Düzeyine Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi.....	58
4.12. İkiz Çocuğa Sahip Annelerin Çalışma Durumuna Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi	59
4.13. İkiz Çocuğu Olan Ebeveynlerin Evlilik Süresine Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi	60
4.14. Ekonomik Duruma Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi	61
5. TARTIŞMA	63
5.1. İkiz Çocuklara Ait Değişkenlere Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımı Düzeylerinin Tartışılması	63

5.2. İkiz Çocuğa Sahip Ebeveynlerde Anne Bekçiliği ve Baba Katılımı Arasındaki İlişkinin Tartışılması.....	70
5.3. İkiz Çocuğa Sahip Ebeveynlere Ait Değişkenlere Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımı Düzeylerinin Tartışılması.....	70
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	76
KAYNAKLAR	79
ÖZGEÇMİŞ	92
EK 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	93
EK 2. OKUL ÖNCESİ DÖNEM ANNELİK BEKÇİLİĞİ ÖLÇEĞİ (OÖABÖ).....	95
EK 3. BABA KATILIM ÖLÇEĞİ (BAKÖ).....	97
ETİK KURUL İZNİ.....	99

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Çalışma grubundaki anne ve babaların demografik özellikleri	42
Tablo 2. Çalışma grubundaki çocukların demografik özellikleri	43
Tablo 3. Çalışma değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler	46
Tablo 4. OÖABÖ-Anne ve Baba Formu ile BAKÖ puanlarına ilişkin betimsel istatistik değerleri	48
Tablo 5. İkiz çocuğa sahip ebeveynlerde anne bekçiliği ve baba katılımı arasındaki ilişkilerin Pearson korelasyon analizi sonuçları	49
Tablo 6. Çocukların ikiz olma durumuna göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının bağımsız örneklem t testi sonuçları	50
Tablo 7. Çocukların tek yumurta veya çift yumurta ikizi olma durumuna göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının bağımsız örneklem t testi sonuçları	51
Tablo 8. İkiz çocukların kardeş sayısına göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının bağımsız örneklem t testi sonuçları	52
Tablo 9. İkiz çocukların cinsiyet çiftine göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	53
Tablo 10. İkiz çocukların yaşına göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının Kruskal Wallis H testi sonuçları	54
Tablo 11. İkiz çocuk annelerinin yaşlarına göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının bağımsız örneklem t testi sonuçları	55
Tablo 12. İkiz çocuk babalarının yaşlarına göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının bağımsız örneklem t testi sonuçları	56
Tablo 13. Annelerin eğitim düzeyine göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının Kruskal Wallis H testi sonuçları	56
Tablo 14. Babaların eğitim düzeyine göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının Kruskal Wallis H testi sonuçları	58
Tablo 15. İkiz çocuğa sahip annelerin çalışma durumuna göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının bağımsız örneklem t testi sonuçları	59
Tablo 16. İkiz çocuğu olan ebeveynlerin evlilik süresine göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının bağımsız örneklem t testi sonuçları	60
Tablo 17. Sosyoekonomik duruma göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının Kruskal Wallis H testi sonuçları	61

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Baba katılımını yordayan faktörler	31
---	----

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
BAKÖ	Baba Katılım Ölçeği
ICMBO	International Council of Multiple Birth Organisations
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OÖABÖ-A	Okul Öncesi Dönem Annelik Bekçiliği Ölçeği Anne Formu
OÖABÖ-B	Okul Öncesi Dönem Annelik Bekçiliği Ölçeği Baba Formu
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences

1. GİRİŞ

Bir çocuğun doğumu, ebeveyn olma veya ebeveynlik, bir kişinin hayatındaki geçiş aşamalarından biridir. Aynı anda birden fazla bebeği olan kişiler; ebeveynliğe geçişte şaşkınlık ve kafa karışıklığı yaşayabilir, anne ve baba olarak rollerini belirlemede yetersizlik hissedebilir ya da aynı yaştaki birden fazla olan bebeklerin bakımı için eşleriyle olan ilişkilerini yeniden tanımlama gereksinimi duyabilirler (Heinonen, 2022).

Bebek doğduktan sonra yeni anne ve babaların yaşam tarzlarında meydana gelen değişiklikler; rol kısıtlamaları, yorgunluk, sinirlilik ve hayal kırıklığı şeklinde ortaya çıkarak stres düzeylerinin artmasına neden olabilir (Baldwin vd., 2018). Bazı araştırmalarda birden fazla çocuğu olan ebeveynlerle tek çocukları olan ebeveynler arasında zihinsel sağlık sonuçları karşılaştırılmış ve aynı yaştaki birden fazla olan bebekten sonraki yaşamsal değişimlerin depresyon, anksiyete ve ebeveynlik stresi semptomlarını artırdığı saptanmıştır (Wenzeler vd., 2015). Dolayısıyla yeni bir bebeğin doğumu aile içi ilişkilerde, günlük rutinlerde ve eşlerin rol dinamiklerinde değişime neden olabilmektedir.

Bir ailede birden fazla çocuğa sahip olmak sadece çok fazla neşe getirmekle kalmaz, aynı zamanda çeşitli zorluklar da getirebilir ve ebeveynlerin yeni yaşam düzeniyle baş etmesini zorlaştırabilir. Birden çok çocuğa sahip ebeveynler özellikle doğum ve çocuk sağlığı kliniklerinden daha fazla destek ve bilgiye ihtiyaç duyduklarını vurgulamışlardır (Lam vd., 2019). Uluslararası Çoklu Doğum Organizasyonları Konseyi de (ICMBO) 2022-2024 stratejik hedeflerinin belirlendiği raporda, çoklu doğum yapan aileler için, uluslararası araştırma öncelikleri olarak ebeveynlik ve aile sağlığının üzerinde durmuştur. Bu nedenlerle de mevcut çalışmanın çoğul gebelik sonucu dünyaya gelen ikiz çocukların ebeveynleri ile yürütülmesinin literatüre sağlayacağı katkı açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Annelerin, babaların çocuklarıyla olan ilişkilerinde bekçi olarak rol aldıkları belirtilmiş ve ilk kez De Luccie (1995) tarafından ‘anne bekçiliği’ kavramı kullanılmıştır. Anne bekçiliği, “Annelerin, babaların çocuklarla etkileşimini bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde kısıtlama eğiliminde olması” olarak tanımlanmaktadır (Gazi, 2019). Allen ve Hawkins (1999), anne bekçiliğini sadece çocuk bakımı ile sınırlandırmamış, anne bekçiliğini; annenin aile üyelerine ve eve dair yükümlülüklerini ifade eden standart ve sorumluluklar,

annenin içselleştirmiş olduğu toplumsal ve kültürel beklentileri tanımlayan annelik kimliğinin doğrulanması ve aile kurumu içerisinde anne-babanın etki alanlarına göre iş bölümünü ifade eden farklılaşmış aile rolleri olmak üzere üç boyutta ele alarak kavramsallaştırmışlardır. Buna göre anne bekçiliği; hem annenin kendisine katı standartlar oluşturarak, ev ve çocuk bakımına dair sorumluluklarından vazgeçmeye yönelik isteksizliği hem de annenin değerli bir annelik kimliğinin olduğunu kendisine ve etrafındakilere kanıtlamak için sorumluluklarını devam ettirme isteğidir (Gazi, 2019; Karabulut ve Şendil, 2017).

Puhlman ve Pasley (2013) anne bekçiliğini; kontrol, teşvik ve engel olmak üzere üç boyutta tanımlamışlardır. Engelleyici tutum sergileyen anneler, babanın çocuğa yönelik olarak yaptığı herhangi bir işi beğenmeyerek yapılan işi tekrarlama, babanın çocuk bakımına karşı memnuniyetsiz olma, babanın almış olduğu kararları dikkate almama gibi davranışları sergileyebilirler (Gazi, 2019). Fagan ve Cherson (2017) engelleyici davranışlarda bulunan annelerin, sadece babaya sınır koymadığı aynı zamanda babanın güvenini zedeleyici ve alaycı bir şekilde eleştirerek işbirliğine yaklaşmayan bir tutum sergilediklerini belirtmiştir. Literatürde anne bekçiliği davranışı çoğunlukla engel boyutuyla çalışılmakta olup; annelerin, babaların çocuğun hayatına dahil olmasını ve bakımını üstlenmesini teşvik etmesinden ziyade, baba çocuk ilişkisine müdahale etmesi, babaları sınırlandırması gibi davranış şekillerine yoğunlaşmıştır (Puhlman ve Pasley, 2013). Bu çalışmada da annenin sergilemiş olduğu olumsuz nitelik taşıyan bekçilik davranışları incelenecektir.

Anne bekçiliği kavramı üzerine yapılan çalışmalarda özellikle son 28 yıldır hızlı bir artış olmasına rağmen ilgili literatüre bakıldığında bu konuda yapılan çalışmaların halen sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu nedenle de anne bekçiliğinin geliştirilmeye açık bir alan olduğu anlaşılmaktadır (Akgöz-Aktaş ve Aydın, 2020a). Literatürde çoğunlukla anne bekçiliği ile baba katılımı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar ortaya koyulmuş olup ikiz çocuğu olan ebeveynlerle daha önce çalışılmadığı görülmüştür.

Pozitif babalıkla ilgilenen pek çok baba, kendilerini eşlerinin pasif destekçisinden çok daha fazlası olarak görerek bebek bakımına ve yeni aile dinamiğine dahil olmak ister (Hogmo vd., 2021). Ancak annenin engelleyici bekçi davranışları, babanın çocukla geçirmiş olduğu zamanı azaltmakta ve bu durum baba-çocuk ilişkisini zayıflatmaktadır.

Baba-çocuk ilişkisinde meydana gelen bu hasar, ileriki zamanlarda çocuğun gelişiminde sorunlara yol açarak çocuğa da zarar vermektedir. Tüm bu nedenlerden ötürü annenin babanın katılımını engelleyecek şekilde sergilediği bekçi davranışları, aile kurumunu derinden etkilemesi bakımından oldukça önem arz etmektedir. Bu çalışma ile ikiz çocuğa sahip ailelerde annelerin ortaya koydukları bekçilik davranışının, baba-çocuk ilişkisinde babaların göstermiş oldukları katılımcı davranışları ile ilişkisinin incelenmesinin önemli olduğu ve ilgili literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

1.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı, ikiz çocuğa sahip ailelerde annelerin ortaya koydukları bekçilik davranışının, baba-çocuk ilişkisinde babaların göstermiş oldukları katılımcı davranışları ile ilişkisinin incelenmesidir.

Çalışmada okulöncesi dönemde çocuğu olan anne ve babaların çocukların bakımını temel alan inançları ve anne bekçiliği ile ilgili alan yazın verilerinden yola çıkılarak çalışmanın alt amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

-Okulöncesi dönemde çocuğu olan anne ve babalara uygulanan Anelik Bekçiliği Ölçeği-Anne Formu (OÖABÖ-A) ve Baba Formu (OÖABÖ-B) ile babalara uygulanan Baba Katılım Ölçeği puanları ne düzeydedir?

-Okulöncesi dönemde çocuğu olan anne ve babaların anne bekçiliği ile ilgili görüşleri ve baba katılım düzeyleri çocuğun tekiz ya da ikiz olması değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

-Okulöncesi dönemde ikiz çocuğu olan anne ve babaların anne bekçiliği ile ilgili görüşleri ve baba katılım düzeyleri çocuğun tek yumurta ya da çift yumurta ikizi olması değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

-Okulöncesi dönemde ikiz çocuğu olan anne ve babaların anne bekçiliği ile ilgili görüşleri ve baba katılım düzeyleri kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

-Okulöncesi dönemde çocuğu olan anne ve babaların anne bekçiliği ile ilgili görüşleri ve baba katılım düzeyleri ikiz çocukların cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

-Okulöncesi dönemde ikiz çocuğu olan anne ve babaların anne bekçiliği ile ilgili görüşleri ve baba katılım düzeyleri çocukların yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

-Okulöncesi dönemde ikiz çocuğu olan anne ve babaların anne bekçiliği ile ilgili görüşleri ve baba katılım düzeyleri anne ve babanın yaşı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

-Okulöncesi dönemde ikiz çocuğu olan anne ve babaların anne bekçiliği ile ilgili görüşleri ve baba katılım düzeyleri anne ve babanın eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

-Okulöncesi dönemde ikiz çocuğu olan anne ve babaların anne bekçiliği ile ilgili görüşleri ve baba katılım düzeyleri anne ve babanın çalışma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

-Okulöncesi dönemde ikiz çocuğu olan anne ve babaların anne bekçiliği ile ilgili görüşleri ve baba katılım düzeyleri evlilik süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

-Okulöncesi dönemde ikiz çocuğu olan anne ve babaların anne bekçiliği ile ilgili görüşleri ve baba katılım düzeyleri ailenin ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Anne babalık ya da ebeveynlik, bir kişinin hayatında çok özel olan bir geçiş dönemidir ve çocuğun gelişimini, sağlığını, esenliğini ve yaşamını birçok yönden etkilemektedir. İkiz çocukların babaları da, babalığı çok önemli bir dönem olarak görmekte ve bundan en iyi şekilde yararlanmak istemektedirler. Bunun için de çocuklarının günlük yaşamına aktif olarak katılarak ve dahil olarak onlarla yakın bir bağ oluşturmaya çalışmaktadırlar. Bu noktada zorlanan babalara destek sağlamak aynı zamanda tüm ailenin sağlığını ve esenliğini geliştirmeye yardımcı olacaktır. Bu aşamada çocuk gelişimciler, ebeveynliğe geçiş sürecinde ve çocukların doğumundan sonra anne ve babaları destekleyerek çoklu doğum yapan aileler ve diğer özel gereksinimli ailelere yönelik hizmetlerin uygulanmasında hayati bir rol oynamaktadır.

İkiz çocukların babası olma olgusu, ikiz çocuklardan her biriyle olan ilişki kurulurken babanın orada olarak çocuğun bakımı ya da eğitimine müdahil olmasıyla babalığın kademeli olarak gelişmesidir (Turville vd., 2021). İkiz çocuk babası olmak, hamilelikten itibaren gelişen karmaşık bir süreçtir. Babalık, ikiz çocukların doğumlarından sonra daha somut hale gelmektedir. İkizlerle unutulmaz anlar yaşanması babalık sürecini destekler ve babaları duygusal olarak güçlendirir. Babalık ayrıca ikiz bebekleri korumak için içgüdüsel bir ihtiyaç içermektedir (Kowlessar vd., 2015). Anne ve babaların yeni aile dinamiklerini içeren yeni durumlarla ilgili daha fazla desteğe gereksinimi olmaktadır. Bu aşamada ebeveynler çocuğun/ çocukların bakımı ve gelişimlerinin desteklenmesinde bir uzman desteği alamayabilmektedirler bu da bakımın devamlılığının engellenmesine sebep olmaktadır. Çoğul çocukların babaları, birden fazla bebek bakımı (Leonard ve Denton, 2006) nedeniyle babalığa hızlı bir şekilde uyum sağlamak zorundadır, babalar ikizlerin bakımı gibi konularda kapsamlı ve özel bilgilere çok fazla ihtiyaç duymaktadırlar (Heinonen, 2016).

Genel olarak babalık rolleri, çoklu doğumun aileye getirdiği artan sorumluluklar ve baş edememe riski çocukların refahı üzerindeki etkilidir. Yapılan araştırmaların pek çoğu da bu riskleri vurgulamıştır. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumlarını kapsayan anne bekçiliğini, baba ve çocuğun eş zamanlı olarak ebeveynlik ve çocuk uyumu açısından oluşturduğu riskler çoğu araştırmada incelenmemiştir. Sonuç olarak, bunun meydana geldiği mekanizma iyi anlaşılmamıştır. Bu çalışmada, bir aile sisteminin tüm üyelerinin ailenin işleyişine katkıda bulunduğunu varsayan aile sistemleri teorisini kullanarak bu boşluk ele alınmıştır ve ikiz çocuğa sahip ailelerde annelerin ortaya koydukları bekçilik davranışının, baba-çocuk ilişkisinde babaların göstermiş oldukları katılımcı davranışları ile ilişkisi incelenerek alana katkı sağlayan bilgilere yer verilmiştir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma; okul öncesi dönemde tekiz ya da ikiz çocuğu bulunan, araştırmaya katılımında gönüllü olan, çocuğu tipik gelişim gösteren, evlilik birlikteliği devam eden, internete erişimi olan ve online olarak anket doldurmayı bilen anne ve babalar ile sınırlıdır.

1.4. Tanımlar

Okul öncesi dönem: Okul öncesi yıllar 2,5 ile 6 yaş arasını kapsar. Erken çocukluk olarak tanımlanan bu dönem fiziksel, duygusal ve bilişsel gelişim alanlarında dikkate değer bir büyüme dönemidir. Fiziksel gelişim, yavaş ama istikrarlı bir büyüme hızı ve çocuğun özerklik ve bağımsızlık kazanmasını kolaylaştıran motor becerilerde ustalaşma ile karakterize edilir (Richter vd., 2019). Duyuşsal gelişimdeki ana temalar, özerkliğin ve aileden bağımsızlığın kazanılması, ebeveynlere bağlılığın azalması ve ayrılık kaygısının hafifletilmesi, dürtü kontrolü ve sosyalleşme becerilerinin kazanılması gibi süreçler, erken çocukluk döneminde en önemli gelişim göstergeleridir (Britto vd., 2017). İşlem öncesi dönemdeki bilişsel gelişim, dile hakimiyet ve sözcük dağarcığının gelişmesi gibi özellikler hızla ilerler. Bu dinamik dönemde elde edilen dikkate değer gelişimsel kazanımlar, bağımsız ve yetkin bir şekilde işlev görebilen ve çocukluğun ana mesleği olan okula devam eden bir çocukla sonuçlanır (Fink vd., 2016). Aynı zamanda güvenlik, bu yaştaki çocukların çok karakteristik özelliği olan motor gelişimleriyle birlikte bilişsel gelişim döneminde baskın olan mantıksız, benmerkezci düşünceyle ilişkilidir. Disiplin ve davranış sorunları, uyku sorunları, gece uyanma ve tuvalet eğitimi gibi davranışsal sorunlar bu dönemde ebeveynleri zorlayabilir (Berens ve Nelson, 2015). Okul öncesi yıllardaki gelişimin benzersiz yönlerinin, gelişimsel tarama, prosedürler ve fiziksel değerlendirme dahil olmak üzere çocuk gelişiminin desteklenmesinin, diğer bileşenleri üzerinde de etkileri vardır (Victora vd., 2016).

İkiz çocuk: İki zigotun (döllenen hücre) anne rahmine yerleşmesi sonucunda ikiz gebelikler meydana gelmektedir. Döllenen bir yumurta hücresi ikiye bölünerek tek yumurta ikizi gebeliği, döllenmiş iki farklı yumurta hücresi ise çift yumurta ikizi gebeliği gerçekleşmektedir (Segal vd., 2003).

Küresel ölçekte, her yıl yaklaşık 1,6 milyon ikiz doğmaktadır (Sylvest vd., 2018). Dünya genelinde 42 çocuktan biri ikiz olarak doğmaktadır (Heinonen, 2022). Küresel ikiz doğum oranı, son kırk yılda şaşırtıcı bir şekilde üçte bir oranında arttı (Monden vd., 2021).

İkiz çocuk sayısının artma nedenlerinden biri ailelerin ebeveynliği giderek daha fazla ertelemesidir. Gebelik riski yaşla birlikte düşerken, ikiz gebelik olasılığı artmaktadır çünkü yaşlı kadınlarda folikül uyarıcı hormon seviyeleri daha yüksektir (Tancredy ve Fraley, 2006). İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) rakamları, ortalama ilk

doğum yaşının 1970'lerden bu yana yaklaşık 7 yıl ve 2000'den bu yana 3-4 yıl arttığını göstermektedir (Heinonen, 2022).

Çoğul doğumların ardından çocuklar her zaman özel izleme ve gelişimini destekleme gerektiren yüksek riskli çocuklar olarak değerlendirilir (Van Manen, 2014). İkizler ya monozigotik (tek yumurta ikizi) ya da dizigotik (çift yumurta ikizi) olarak ifade edilirler. İkiz doğan çocuklar doğum öncesinde, doğum sırasında ve sonrasında önemli komplikasyonlar, erken doğum, düşük ağırlık, daha yüksek ölü doğum oranları ve neonatal ve anne ölümü riski taşırlar ve bu riskler çocukların tüm yaşamları boyunca devam edebilir. Çoğul doğumdan sonra çocukların sağlık ve gelişimsel risklerinin farkında olmak, anne ve babaların kaygılarını ve çocukların tüm yaşamları boyunca devam eden desteğe olan ihtiyacı artırır (Tirkkonen vd., 2008).

Çoklu doğum oranı son birkaç on yılda önemli ölçüde artmıştır (Heinonen, 2022). İkiz çocukların davranışlarının temel nedenleri, ikiz çocuklara yaklaşım ya da ikizlerin ilişkileri hakkında halâ çok az şey bilinmektedir (Segal vd., 2003). Bununla birlikte son yıllarda yapılan çalışmalar, ikiz olmanın dünyanın her yerinde ve tüm yaşamları boyunca ikizlerin ve ailelerinin yaşamlarının merkezinde yer aldığını belgelemektedir (Rosenzweig ve Zhang, 2009). İkizler çocukluk ve ergenlik döneminde birbirlerine yoldaş, sırdaş ve rol model olduğu kadar eğitsel ve gelişimsel alanlar bakımından rakip olarak değerlendirilmektedir (Monden vd., 2021).

Anne bekçiliği: Annelerin, çocuklarına karşı aşırı koruyucu tutumlar sergileyerek, babanın çocukla olan ilişkisindeki katılımını kolaylaştırıcı veya zorlaştırıcı davranışları anne bekçiliği olarak ifade edilmektedir (Gaunt, 2008). Aşırı koruma, çocukların dirençlilik ve baş etme becerilerinin gelişimine müdahale ederek potansiyel olarak kaygı ve diğer zihinsel sağlık sorunlarına neden olmaktadır (Miller, 2018). Çocuklar ve ergenler arasında yapılan son araştırmalar, ebeveyn aşırı korumasının, düşük benlik saygısı ve içselleştirme ve dışsallaştırma sorunları dahil olmak üzere psikososyal zorluklar için bir risk faktörü olduğunu doğrulamaktadır (Gaunt ve Pinho, 2018).

Anne bekçiliği, pek çok araştırmada babanın çocuk yetiştirme ve ev işi gibi evle ilgili görevlere katılımının bir göstergesi olarak incelenmiştir. Araştırmaların geneli anne bekçiliğinin sonuçlarına, özellikle baba katılımına (Bernier vd., 2010; Giallo vd., 2013), baba-çocuk etkileşimlerine (Duursma, 2014), anne bekçiliğinin çocukların gelişimi

üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerine (McBride vd., 2009) odaklanmaktadır. Bu araştırmalara göre anne bekçiliği, babanın evdeki katılımını çoğu zaman engellemekte, baba-çocuk etkileşimini çoğu zaman azaltmakta ve çocukların gelişim alanlarını olumsuz etkilemektedir (Chin vd., 2011).

Anne bekçiliği tutumu gösteren anneler çocukları ile vakit geçirirken ve ev işi yaparken babaların evdeki faaliyetlerini kontrol etmelerini kısıtlamaktadır (Gershuny vd., 2005). Benzer şekilde, Altenburger vd. (2018) bekçilik davranışlarının annelerin kendilerini çocuklarının birincil bakıcıları olarak görmelerine neden olduğunu ve baba katılımı gerçekleştiğinde babaların davranışlarını eleştirdiklerini belirtmişlerdir.

Baba katılımı: Çocuğun bakım ve eğitiminde babanın daha fazla rol ve sorumluluk alması baba katılımı olarak tanımlanmaktadır (Twamley vd., 2013). Babaların katılımının, çocukların kişilikleri ve sosyal gelişimleri üzerinde olumlu bir etkisi vardır ve bu durum, çocukları olumlu, iyimser ve girişimci kişilikler oluşturmaya, risk almaya cesaret etmeye ve iyi kişiler arası ilişkiler kurmaya teşvik etmeye yansımaktadır. Baba ilgisi yüksek olan çocukların olumlu akran ilişkilerine sahip olma olasılıkları daha yüksektir ve daha popüler ya da sevilen çocuklar olarak sosyal gelişimlerini sürdürmektedirler (Wilson ve Prior, 2011).

Linnenberg (2012) çalışan babalarla ilişkili yaptığı araştırmanın sonunda babalarıyla günde en az iki saat iletişim halinde olan erkek çocukların, babalarıyla bir haftada altı saatten az iletişim kuran erkeklerden daha iyi kişilerarası ilişkilere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Kotila ve Dush (2013), bir çocuğun büyümesinde babanın en temel rolünün oyun arkadaşı olması olduğuna dikkat çekmişlerdir. Gregory ve Milner (2011) babaların çocukların oyun arkadaşları olduğunu ve mizah, sağlamlık ve güçlerinin çocuklara sonsuz yaşam sevinci getireceğini belirtmektedirler. Oyunlarda babaların bağımsız, cesaret ve yenilikçilik gibi iyi kişilik özellikleri çocuklara bulaşabilir ve sağlıklı kişilik oluşturmalarına yardımcı olabilir. Ancak aşırı koruyucu tutum sergileyen bir annenin anne bekçiliği olarak tanımlanan çocuğu aşırı koruyucu nitelikteki davranışları, babanın çocuk bakımı ve eğitimindeki dinamiğini etkileyebilmektedir.

Anne ve babaların, tek bir çocuğun bakım ve eğitimine ayırdıkları zaman ve ilgi yoğunluğuna göre; ikiz çocukların bakım ve eğitimine daha fazla ilgi ve zaman ayırmaları gerekmektedir. Bu bilgiler ışığında ikiz çocuğa sahip ailelerde annelerin ortaya

koydukları bekçilik davranışının, baba-çocuk ilişkisinde babaların göstermiş oldukları katılımcı davranışları ile ilişkinin değerlendirilmesine gereksinim duyulmuş ve bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. İkiz Çocuklar

2.1.1. İkiz Bebek Oluşumu

Çoklu gebelikler, aynı menstürasyon döngüsü içinde birden çok yumurtanın ayrı şekilde döllenmesi ya da döllenmiş bir yumurta hücrelerinin en az iki eşit hücreye bölünmesiyle meydana gelen hücrelerden ayrı ayrı embriyoların oluşmasını ifade eden gebeliklerdir. Birden çok yumurtanın ayrı ayrı döllenmesi sonucunda oluşan gebeliğe çift yumurta ikizi (dizigotik), döllenmiş bir yumurta hücrelerinin en az iki eşit hücreye bölünmesiyle meydana gelen hücrelerden ayrı ayrı embriyoların oluşması şeklinde tanımlanan gebeliğe ise tek yumurta ikizi (monozigotik) denir (Uluöz Tüyel, 2011). Bütün ikiz gebeliklerde tek yumurta ikizleri üçte bir, çift yumurta ikizleri üçte iki oranında meydana gelmektedir (Erol, 2006).

2.1.2. İkizlerin Gelişimi

Özçakar vd. (2003) 1-5 yaşları arasında elli iki ikiz çifti (104 çocuk) ile gerçekleştirdikleri deneysel araştırmalarında, Türk ikizlerinin fiziksel ve zihinsel gelişimlerine bakmışlardır. Kontrol grubu yaş, cinsiyet, anne eğitim düzeyi ve gebelik haftasına göre eşleştirilen 91 tek çocukta oluşmaktadır. Denver Gelişim İzleme Testi bilişsel gelişimi değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubunu karşılaştırmak için t-testi ve ki-kare testi kullanılmıştır. Çalışma bulgularına göre ikiz anneleri ile tek çocuk annelerinin yaş ortalamaları benzerdir. İkizler çoğunlukla yardımcı döllenme yöntemlerinin kullanımında dünyaya gelmiş olup sezaryen ile doğum daha yaygındır. İkizlerin doğum ağırlıkları tek bebeklere göre daha azdır ve doğum sonrası daha çok hastaneye gitmişlerdir. İkizlerde emzirme dönemi daha kısa sürmektedir ve kronik hastalıklara tek çocuklardan daha çok yakalanmışlardır. İkiz anneleri bebekleriyle ilgilenirken daha çok desteğe gereksinim duymuşlardır. İkizlerin ve tek çocukların fiziksel gelişimleri farklılık göstermemektedir. İkizler, Denver Gelişim Testinin özellikle dil bölümünde daha şüpheli ve gecikmeli yanıtlar vermişlerdir.

Güçüyener vd. (2011) beş yaşındaki ikizlerin dil gelişimlerine yönelik gerçekleştirdikleri araştırmalarında, prematüre ve nörolojik soruna sahip ikizler araştırmaya dahil edilmediği

halde ikizlerin dil gelişim testlerinde tek çocuklardan daha kötü puanlar aldıkları sonucuna varmışlardır. İkizler içerisinde ise kızlar erkeklerden daha iyi puanlar almıştır. Zamanında doğan ve erken doğan ikizlerin puanları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Doğum sırasına göre herhangi farklılaşma belirtilmemiştir. Vaktinde doğumu gerçekleşen ikizler, erken doğan ikizlerden daha iyi test puanları almışlardır. İkiz kızlar ile tekiz kızlar arasında farklılık bulunmazken ikiz erkekler tekiz erkeklerden daha az puana sahiptirler. Zamanında doğan çocuklar kıyaslandığında ikizler ile tek çocuklar benzer puanlara sahipken, erken doğan çocuklar kıyaslandığıdaysa ikizler tek çocuklardan daha düşük puanlara sahiptirler. SGA (düşük doğum ağırlığı) doğan çocuklar tek çocuklar ikizlerden daha iyi puanlar alırken; AGA (normal doğum ağırlığı) doğan çocuklar kıyaslandığıdaysa ikizler ve tek çocuklar arasında farklılaşma olmamıştır. Döllenme yöntemine göre bakıldığında ise, kendiliğinden döllenme grubundaki çocuklar IVF (tüp bebek) çocuklardan testlerde daha yüksek puana sahiptirler.

Lung vd. (2009) 21.648 bebek ile gerçekleştirdikleri araştırmalarında, bebek gelişiminde ikiz-tek çocuk etkisine bakmışlardır. Bu çalışmada bebeklerin doğum sonrası 6.-18. ayda gelişimleri Tayvan Doğum Kohort Araştırma aracı ile değerlendirilmiştir. Kullanılan araç çocukların kaba motor, ince motor, dil ve sosyal gelişim alanlarındaki gelişimlerini ölçmektedir. Aynı zamanda anne yaşı, anne öğrenim düzeyi, gebelik süresi ve ekonomik durum ile çocuğa ait; cinsiyet, doğum ağırlığı, tekiz veya ikiz olma durumu, yapay veya doğal döllenme bilgileri de toplanmıştır. Araştırma sonuçları, prematüre veya düşük doğum ağırlığı gibi gelişimlerini etkileyen durumlarda ikizlerin gelişimleri anlamlı farklılık göstermektedir. Prematüre ya da düşük ağırlıkla doğan ikizler 6.-18. ayda kaba-ince motor, sosyal ve dil gelişim alanlarında daha yavaş gelişme göstermişlerdir. Fakat, gebelik yaşı ve doğum ağırlığı açısından, ikiz ve tek çocuk gelişimi arasında farklılaşma belirtilmemiştir.

2.1.3. İkizlerin Birbirleriyle Etkileşimi

İkizler anne karnından itibaren kendilerine özgü ilişkilerini geliştirmeye başlarlar (Castieo vd., 2010). Bu ilişkiler, ikizlerin yaşamlarında ve ailelerinde merkezi bir yer tutmaktadır. İkizler, bebeklikten yaşlılıklarına kadar birbirlerinin en iyi arkadaşlarıdır, birbirlerinin refakatçisidirler; aynı zamanda sürekli rakiptirler ve sosyal ortamlarda karşılaştırmaların odak noktası olurlar (Fortuna vd., 2010). Bu benzersiz ilişkiler,

ikizlerin akıl sağlığı ve davranış sorunları yanı sıra ikizlik dışındaki sosyal ilişkilerinin kalitesini ve eğitim yaşamlarını çeşitli yönlerden etkilemektedir (Bekkhuss vd., 2011).

Son birkaç on yılda artan çoklu doğum oranlarına rağmen (Heinonen, 2022), ikizlerin ilişkilerine ilişkin yapılan araştırmalar yetersiz sayıdadır. Bu nedenle, ikiz çocukların birbirleriyle ve sosyal ortamlarda ilişkilerinin doğası ve temel özelliklerinin yanı sıra ve sosyal, duygusal, cinsel, ahlaki, bilişsel ve dil gelişim alanlarının seyri ile ilgili pek çok soru yanıtız kalmaktadır (Fraley ve Tancredy, 2012).

Monozigotik ikizler için birbirleriyle etkileşimin yoğunluğu diğerk ikiz çocukların etkileşimlerine göre farklıdır (Tamis-LeMonda vd., 2009). İkiz ilişkilerinin, ileriki yaşamlarda özel yakınlık ve bağımlılık ile karakterize edildiğı bazı araştırmalarda gösterilmiştir (Fraley ve Tancredy, 2012; Neyer, 2002). Ancak bu yakınlığın erken yaşlarda mı bulunduğu yoksa orta çocukluk dönemlerinde mi arttığı henüz bir araştırmada vurgulanmamıştır. İkiz çocukların erken çocukluk dönemlerinde birbirlerine bağımlı davranışlar sergilemeleri doğaldır (Segal ve Knafo-Noam, 2020).

İkiz olmak benzersiz bir kardeş ilişkisi olarak görülebilir. Jenkins ve arkadaşları (2005), ikiz kardeşlerin ilişkilerinde yaşanan bir olumsuzluğun en fazla iki yıllık bir aradan sonra azaldığını bulmuşlardır. Büyük ve küçük kardeşler arasında ortalama 5 yıllık bir yaş farkı olduğu zaman, kardeşlerin yaşlarının farklı olması nedeniyle olumsuzluk potansiyeli daha düşük olmaktadır ve büyük kardeşlerin bir kısmı zaten ergenlik dönemi semptomlarını yaşamaktadırlar. Bu nedenle, ikiz olmayan kardeş ilişkileri, yaş farklılıkları ve yıllar içinde aile yapısında ve dinamiklerinde olası değişikliklerden kaynaklanan farklı aile geçmişi nedeniyle doğası gereği eşit değildir. İkizler arasındaki ilişkiler ise daha eşit ve karşılıklı olma potansiyeline sahiptir (Lau ve Cobb, 2010).

2.1.4. İkizlere Yaklaşım

Ebeveynlerin çoğu, ikizlerin karşılıklı bağımlılıklarının ileri yaşlarda daha da artacağından endişelenmektedirler. İkizi olmak, aynı gereksinimi ikizi ile paylaşabilme becerisi kazanmak, erken yaşta beklemeyi öğrenmek anlamına gelmektedir. İkiz çocuklara yaklaşımda en temel ilke diğerk ikiz eşini 'fark etmesini' sağlamaya yönelik farkındalık geliştirmenin sağlanmasıdır. İkiz çocuklar aynı anneden ve aynı zamanda doğmuş olsalar da istekleri ve ihtiyaçları birbirlerinden tamamen ayrı olan iki farklı

bireydirler. Diğer ikiz eşinin istek ve ihtiyaçlarının giderilmesinde diğerini fark etmesi konusunda duyarlılık geliştirilmesi gerekmektedir (Vertsberger vd., 2019).

İkiz çocukların birbirlerine benzeyen ihtiyaçlarının aynı anda karşılanamaması ya da aile bireylerinin ikiz eşlerinden birine eşit zaman ayıramaması aile içinde çatışmaya ve kırgınlıklara neden olabilir. İkiz çocuklarla birlikte bu kaosu aile içinde yaşamamak için bebekler henüz altı aylık iken ya da bir yaşından önceki dönemde çocukların birbirlerini ve kendilerine yönelik bakımı bekleme konusunda öğretim yapılması gerekir. Çocukların yemek, içmek, uyumak gibi temel fiziksel gereksinimlerinin ve sevmek, ilgilenilmek, yakınlık arayışı gibi duygusal gereksinimlerinin karşılanması sırasında ikiz çocuğa bakım veren ebeveynlerin güvenli bekleme davranışlarını çocuğa öğretmeleri gerekmektedir (Akçay-Didişen ve Uzşen, 2018).

İkiz çocukların çoğunda fizyolojik gereksinimler aynı anda ortaya çıkmaktadır. İkizler aynı zaman dilimi içinde acıkmakta, aynı oyuncağı istemekte veya hastalıkları nedeniyle aynı anda ilaca ve ilgiye gereksinim duymaktadırlar. Bu tür durumlarda, ikizlerden birinin fizyolojik ihtiyacı giderilirken, diğer ikiz eşinin sevme, şarkı söyleme, göz teması kurma gibi duygusal ihtiyaçlarına cevap verilebilir. Temel fiziksel gereksinimlerin bastırılması, bazı durumlarda duygusal ihtiyaçların fazlaştırılması ile mümkün olabilir (Damato vd., 2012).

İkizlere yaklaşıma ilişkin araştırmalar, ikizlerin ebeveynler için büyük bir endişe kaynağı olduğunu, genellikle ikizler arasındaki çatışmaların erken yaşlarda ortaya çıktığını ve ileri yaşlarda ikizler arasında iletişim eksikliğinin ortaya çıkma riskinin daha fazla olduğunu vurgulamaktadırlar (Neyer, 2002; Thorpe ve Gardner, 2006)

2.2. Anne Bekçiliği

Kuralcı ve disiplinli aile ortamının okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özelliklerinde çocukların gelişimini sınırlandırabilecek çevresel koşullar sunabileceği düşünülmektedir. Bornstein vd. (2010) araştırmalarında, anne ve babaların çocuklara karşı tutumlarının, çocukların gelişimsel dönemleri hakkında bilgi edinmeleri konusunda belirleyici olabileceğini ortaya koymuştur. Disiplinli anne-babalar çocukların gelişim dönemlerinin getirdiği özelliklere ve davranışlarına odaklanmaktan çok çocuklardan ebeveynlerin koyduğu kuralları uygulamasını istemektedirler. Bu durumun annelerin ebeveyn

tutumları ile çocukları arasında bir mesafe oluşturabileceği düşünülmektedir. Yapılan pek çok çalışma babaların çocuk yetiştirme sürecindeki katkısının çocuk üzerinde olumlu sonuçlarının olduğunu ortaya koymuştur (Lamb vd., 1985). Ancak toplumsal bakış açısının giderek değişmesine ve geleneksel cinsiyet rollerinin farklılaşmasına karşın; anneler halâ aile kurumundaki ev işleri ve çocuğun bakımında akla ilk gelen bireyler olmaktadır (MacDonald, 2009).

Böylece araştırmacılar annelerin baba-çocuk ilişkisinde teşvik edici veya ilişkiyi baltalayıcı bir rolünün olup olmadığını araştırmaya başlamıştır (Puhlman ve Pasley 2013). Ortaya koyulan araştırmalarda annelerin babalardan çocuk yetiştirme sürecinde daha fazla paylaşım istemedikleri belirtilmiştir (Quinn ve Staines 1979; akt. Akgöz-Aktaş ve Aydın, 2017). Bu durumda baba-çocuk ilişkisinde annelerin düzenleyici ya da ‘bekçi’ rolü üstlenebileceği düşünülmüş ve ilk defa De Luccie (1995) tarafından annelerin baba-çocuk ilişkisindeki etkisini ifade etmek için ‘bekçilik’ (gatekeeping) kavramı kullanılmıştır. Allen ve Hawkins (1999), bekçilik kavramını ‘anne bekçiliği’ (maternal gatekeeping) şeklinde yeniden tanımlayarak ilk anne bekçiliği ölçeğini geliştirmişlerdir.

Allen ve Hawkins (1999) annelerin; eve dair işlerde babalara oranla daha fazla sorumluluk aldıklarından, anne ve eşlik rolleriyle etrafındaki insanlardan onay alma isteği duymalarından, anne babalık görevlerine ait cinsiyet rolü ayrımına inanmalarından dolayı bekçilik davranışı sergilemekte olduğunu belirtmişlerdir. Bu gibi davranışlara maruz kalarak sınırlandırılan babalar ev işlerini öğrenemez ve kendilerini geri çekebilirler (Dollahite ve Hawkins, 1997). Allen ve Hawkins (1999) anne bekçiliği kavramını “bahçe metaforu” ile açıklamışlardır: “Ev ve aile annenin kilitli kapıları olan, duvarlarla çevrili bahçesidir ve bu bahçenin içinde anne; belirlenmiş kurallara uygun şekilde bakım veren ebeveyn rolünü sürdürmektedir”. Aynı zamanda anne bekçiliğini ‘annenin, babayı kısıtlayan ve babanın ev işlerini öğrenmesine engel olan inanç ve tutumları’ şeklinde de ifade etmişlerdir (Allen ve Hawkins, 1999). Annelerin, çocuk yetiştirme sürecinde ve baba-çocuk ilişkisinde babaları sınırlandırdığı (Fagan ve Barnett, 2003) sergilediği bu tarz davranışlarıyla da ailedeki gücünü gösterdiği söylenebilir (Hauser, 2012). Aile sistemlerini inceleyen araştırmacılar, aile sistemini meydana getiren bütün fertlerin ve alt sistemlerin birbirlerine karşılıklı olarak bağımlı olduğunu ve birbirleri tarafından etkilendiklerini ifade etmektedir. Ayrıca aile içerisinde, sadece bir ferdin bile tüm aile üyeleri üzerinde etkisi olduğunu belirtmektedir (Henry vd., 2006).

2.2.1. Anne Bekçiliğinin Kavramsallaştırılması ve Boyutları

Anne bekçiliği kavramı araştırmalarda ilk defa kullanıldığında (Allen ve Hawkins, 1999; De Luccie, 1995), babaların ev işlerine katılımını sınırlayan olumsuz nitelikteki anne davranışları şeklinde tanımlanmışsa da günümüzde içerik olarak daha fazla genişlediği ortaya çıkmıştır (Fagan ve Barnett, 2003; Schoppe-Sullivan vd., 2008; Puhlman ve Pasley, 2013). Anne bekçiliği annelerin, ortaya koyduğu katı standartlar doğrultusunda aile işleriyle ilgili sorumlulukları üstlendiği (Allen ve Hawkins, 1999), babanın aile işleriyle ilgili sorumluluklara katılımını yönettiği veya mani olduğu (Hawkins ve Dollahite, 1997), çocukla etkileşim, çocuk bakımı ve yetiştirme konusunda babaları kısıtladığı (Fagan ve Barnett, 2003) üstelik bu tutumlarıyla ailedeki güçlerini ortaya koydukları bir kavram olarak ifade edebilmekle birlikte açıklanmaya ihtiyaç duyulan bir terim olarak da tanımlanmaktadır (Hauser, 2012).

Anne bekçiliği, anne-babanın ebeveynlikle ilgili konularda birlikte hareket etmelerini ve istekliliklerini sergilemekle birlikte (Puhlman ve Pasley, 2013), annelerin eve ve çocuğa karşı sorumlulukları için babaların katılım düzeylerini belirleyen, hazırlayan, gerektiğinde babaları saf dışı bırakan, babaların çocuklarının hayatına katılımını sınırlayan (Allen ve Hawkins, 1999), engelleyen, babaların baba-çocuk ilişkilerine zarar veren bir davranış çeşididir (Hauser, 2012). Annelerin, kendi sorumluluğunu elden bırakmadan eşinden yardım aldığı, standartları kendisi ayarlamak koşuluyla baba katılımını yönettiği, hatta baba katılımına engel olduğu duruma anne bekçiliği denir (Hawkins ve Dollahite, 1997). Aynı zamanda anne bekçiliği, annenin katı standartlar oluşturarak, evle ve çocuk yetiştirme süreciyle ilgili sorumluluklarından vazgeçme konusundaki isteksizliğidir (Allen ve Hawkins, 1999). Bu durumda anne bekçiliği, babaların çocuklarla ilgilenmesini, çocuk yetiştirme sürecini ve çocuk bakımını sınırlayan ve bu noktada babanın çocuğun yaşamına dahil olmasını engelleyen olumsuz nitelikteki bu tarz davranışları kapsamaktadır (Fagan ve Barnett, 2003). Bekçilik davranışı yalnızca ebeveyn birlikteliklerinde incelenmemekte, ayrı yaşayan ya da boşanmış ebeveynler ile de incelenen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Austin vd., 2013). Yani eşler arası ilişkinin işlevinin bozulduğu, uyuşmazlıkların fazla olduğu ya da boşanmış ailelerde, babanın çocuğuna ulaşımının engellenmesi şeklinde de incelenebilir (Frascarolo ve Favez, 2010). Ayrıca anne bekçiliği, annelerin ailedeki güçlerini ortaya koymak amacıyla

kullandıkları bir kontrol yöntemi olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra anne-babadan biri evden uzakta olduğunda diğerinin, ebeveynlik faaliyetlerini idare etme durumuna dönüşebilen bir davranış biçimi olmaktadır (Hauser, 2012).

Allen ve Hawkins (1999), anne bekçiliğinin kavramsallaştırılmasında ilk rol oynayanlar, bu kavramı sadece çocuk bakımı ile daraltmamış; annelerin aile, ev ve çocuk bakımı hakkındaki görevlerini kapsayan “standart ve sorumluluklar”; annelerin toplumsal ve kültürel beklentileri özümsemesini tanımlayan “annelik kimliğinin doğrulanması” ve ebeveynlerin görev dağılımını ifade eden “farklılaşmış aile rolleri” şeklinde üç ayrı boyut tanımlamışlardır. Shoppe-Sullivan vd. (2015), babaların çocuklarıyla olan ilişkilerinde annelerin teşvik edici veya cesareti kırıcı olmak üzere iki farklı davranışta bulunabildiklerini ifade etmişlerdir. Puhlman ve Pasley (2013) ise anne bekçiliğini “teşvik etme”, “engel” ve “kontrol” şeklinde üç boyutta ifade etmişlerdir. Teşvik boyutu, bekçiliğin babalar üzerindeki kolaylaştırıcı etkilerine dikkat çeker. Teşvik edici olan anneler, babaların çocuklarıyla birlikte yapacağı etkinlikleri planlar, çocukla ilgili konularda babanın da fikirlerini dikkate alır, eşleriyle iş birliği yapar, babanın çocuk için önemini bilir ve bu önemi babaya hissettirir, memnuniyet dolu ifadelerle övgüde bulunur, babayı merkeze alan ritüelleri önemser, destekleyici beden diliyle eşi hakkında olumlu konuşarak bekçilik davranışları sergiler. Engel boyutu, babaların çocuk bakımı ve çocuk yetiştirme sürecindeki konumunu sınırlandıran, görmezden gelen, yok sayan anne davranışlarını ifade eder. Engelleyici anneler, baba-çocuk etkileşimini böler, babanın çocuk yetiştirme sürecindeki davranışlarını eleştirir, babanın ebeveynlik kararlarını baltalayıp desteklemese bile destekliyormuş gibi görünür, alaycı sözlerle açıkça veya gizli bir şekilde babayı kötüleyerek bekçilik yapar (Puhlman ve Pasley, 2013). Ayrıca engelleyici tutumda bulunan anneler, babanın verdiği çocuk bakımından memnuniyetsizlik, çocukla ilgili babanın üstlendiği bir işi beğenmeyerek tekrar yapma, babanın kararlarını önemsememe, değersiz görme gibi tutumlarda bulunabilirler (Gazi, 2019). Fagan ve Cherson (2017) ek olarak engelleyici annelerin, yalnızca babaya sınır koymakla kalmadığı; babanın güvenini kırıcı ve küçümseyici bir şekilde eleştirerek iş birliğini kabul etmeyen bir tutumda olduklarını belirtmiştir.

Puhlman ve Pasley’in anne bekçiliği kavramsallaştırmasında yer alan kontrol boyutu ise, aile içinde bilgi, kaynak, enerji ve sınır yönetimi ile düzenleme ve planlama girişimlerinin son karar merkezi olmayı tanımlayan boyuttur. Olumlu veya olumsuz şartları ifade

etmeyen kontrolcü tutumlar, annenin baba-çocuk etkileşimini kontrol etme yoğunluğuna gönderme yapar. Bu nedenle kavramla ilgili ortaya atılan yeni modelde anne bekçiliği, çocuk bakımı ve yetiştirme alanını da kapsar. Böylece yalnızca engelleyici olmayan davranışlar bütünü olarak görülmektedir (Akgöz-Aktaş ve Aydın, 2020b). Bu durumda kontrol edici davranışlarda bulunan anneler ailevi kararlarda, babanın sorumluluk ve rollerinde liderlik etme gibi tutumlar sergilerler (Fagan ve Cherson, 2017). Anne bekçiliğinin yeniden tanımlanması, annelerin baba katılımını engelleyen, kontrol eden ve teşvik eden davranışlarda bulunduğu, anne-baba ilişkisinde karmaşık davranış örüntülerinin olduğunu ifade etmektedir. Anne bekçiliğini yeniden tanımlayan Puhlman ve Pasley (2013), babaların çocuklarla ilgili konulardaki katılımına yönelik olarak annelerin babaların katılımını kontrol eden, kısıtlayan ve kolaylaştıran tutumları nedeniyle baba katılımını etkilediklerini ve anne bekçiliğinin anne-baba arasındaki karmaşık davranışsal etkileşim dizisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Kontrol tutumunun anne bekçiliği kavramına eklenmesi ve annelerin baba katılımını hem sınırlandırdığı hem de baba katılımını arttırdığına dair yapılan vurgular dikkat çekse bile (Puhlman ve Pasley, 2013), “bekçilik” literatürde babaların yardımcı olması ve çok fazla katılım sağlamasından ziyade, karışması, müdahale etmesi gibi nispeten daha olumsuz bir yoruma bağımlı olmaktadır (Parke vd., 2004). Alan yazındaki araştırmacılarında, anne bekçiliğine yönelik yorumlarda öncelikle babaların kısıtlanmasına odaklandıkları dikkat çekmektedir (Puhlman ve Pasley, 2013).

Yapılan kavramsallaştırma, alan yazındaki çalışmalar için bir temel oluşturmakta ve anne bekçiliğinin erkek üzerindeki olumsuz ve güçlü etkilerine vurgu yapmaktadır. Bu görüşe paralel olarak 1990’ların sonlarından itibaren annelerin babalar üzerindeki sınırlayıcı davranışlarının baba katılımını azalttığına yönelik çalışmalar yayımlanmaya başlamıştır (Akgöz-Aktaş ve Aydın, 2017). Fagan ve Barnett (2003) yaptıkları bir araştırmada annelerin, babaları ev işleri ile ilgili olduğu kadar çocuklarıyla geçirdiği zamanla ilgili de sınırlandırdıkları ve babalar üzerinde kontrolcü tutumlar sergilediklerini bildirmiştir. Bu çalışma sonrasında anne bekçiliği, “babanın çocuk bakımı ve ev işleri konusunda, annenin izin verdiği sınırlar içerisinde, kontrollü olarak katılım sağlayıp var olabilmesi” şeklinde belirtilmiştir. Üstelik, anne bekçiliği “annelerin babalara ev işleri ile ilgili konularda gösterdiği kısıtlama” olmakla kalmayıp annenin “çocuk bakımı ve sorumluluğu konusundaki olumsuz etkilerini” de ifade etmeye başlamıştır.

2.2.2. Anne Bekçiliğinin Kökenleri

"Anne bekçiliğinin kökeni nedir, niçin anneler bu şekilde davranmaktadırlar?" sorularının tek bir cevabı yoktur (Hauser, 2012). Çünkü anne bekçiliğinin kaynağında birden fazla faktör bulunmaktadır. Babaların eskiye oranla çocukların hayatına daha çok dahil olmasına karşın halen anneler birincil bakım veren kişi şeklinde algılanmakta; ev ve çocukla ilişkili görevlerin dağılımında eşitsizlikler ortaya çıkmaktadır (Allen ve Hawkins, 1999; Puhlman ve Pasley, 2013). Anne tarafından babaya devredilen her aile görevi annenin takdir edilme, ihtiyaç duyulan kişi olma gibi her türlü güç ve imtiyazdan az da olsa vazgeçmesi anlamına gelmekte, bu nedenle söz konusu bu durum annelere oldukça güç gelmektedir (Allen ve Hawkins, 1999; Gaunt, 2008). Bu yüzden geleneksel annelik rolü halen varlığını sürdürmekte (Hauser, 2012), başka bir ifadeyle ev ve çocukla ilişkili görevlerin dağılımında dengesizlikler görülmektedir (Allen ve Hawkins, 1999).

Anne bekçiliği; annenin kontrol etme isteği, eşitlikçi ya da gelenekselci cinsiyet rollerinden hangisini benimsediği, herhangi bir desteğe sahip olup olmama, babaların çocuklarının hayatlarına dahil olmalarına yönelik olumlu duygular beslemeleri gibi birden fazla durumdan etkilenmektedir (Allen ve Hawkins, 1999; Gaunt, 2008). Babaların ebeveynlik rollerindeki yeterlik durumu, anne bekçiliğinin oluşmasını ve bu davranışın seviyesini belirlemektedir (Fagan ve Barnett, 2003; McBride vd., 2005). Babaların yeterliği konusundaki endişeler annelerin, çocuklarına en iyi bakımın verilebilmek için daha çok sorumluluk yüklenerek anne bekçiliği davranışı sergilemesiyle sonuçlanabilmektedir (Allen ve Hawkins, 1999; Tu vd., 2014). Sonuçta anneler, çocukların bakımıyla ilişkili alanlarda denetim kurarak, kendi sorumluluklarını sürdürerek, babaları sorumlulukları üstlenmede devre dışı bırakarak, baba katılımını düzenlemiş veya engellemişlerdir (Allen ve Hawkins, 1999; Gaunt, 2008; Hauser, 2012).

Anne bekçiliğinin kaynağı, annenin kendi gücünü fark etmesi ya da babanın yetersizliği şeklinde olsa bile anneler ebeveynlik görevlerini yerine getirirken çok fazla enerji ve zaman sarf etmektedirler (Hauser, 2012). Aile sistemindeki bütün bireylerin iyi oluşları bakımından baba katılımının desteklenmesi, anne bekçiliğinin azaltılması önemli görülmektedir. Bütün bunların yapılabilmesi için de anne bekçiliğinin ortaya çıkış nedeninin öğrenilmesi, gereken önlem ve müdahalelerin yapılmasında ışık tutacaktır (Karabulut, 2017).

2.2.3. Anne Bekçiliği Davranışını Etkileyen Faktörler

2.2.3.1. Annenin Psikolojik İşlevselliği

Gaunt (2008), anne bekçiliğinin; güç, benlik saygısı, kontrol ve otorite isteği gibi değişkenlerle ilişkili olduğunu belirtmektedir. Ayrıca benlik saygısı az, kaygı ve depresyon düzeyi fazla, mükemmeliyetçi kişilik özelliğine sahip annelerin anne bekçiliği sergileme olasılığının fazla olduğunu belirtmiştir. Schoppe-Sullivan ve arkadaşları (2015) düşük psikolojik işlevselliğe sahip anne olma ile bekçilik davranışları sergileme arasında ilişki bulunduğunu bildirmişlerdir.

2.2.3.2. Annenin Geleneksel Cinsiyet Rollerine Bağlılığı

Toplumsal cinsiyet rollerinin, geleneksel anne-baba davranışlarının devamını sağladığı (Hauser, 2012); annenin ev ve çocuk bakımı ile ilgili sorumluluklarını eşiyile paylaşmasının, anneliğin getirdiği ayrıcalıklardan ve bu ayrıcalıkların sağladığı güçten ödün vermesi anlamına geldiği görülmektedir (Gaunt, 2008). Nihayetinde anne bekçilik davranışını yaparken evle ilgili sorumluluklarla ilgilenmekten ve ihtiyaç duyulan biri olduğunu hissetmekten hoşlanmakta ve birtakım değerlerin atfedildiği, kendisini uzman olarak gördüğü annelikle ilgili sorumluluklarından vazgeçmekte epeyce zorluk çekmektedir. Bu durum da aile kurumunda adil olmayan iş paylaşımlarının devam etmesine neden olmaktadır (Allen ve Hawkins, 1999). Anne ve babaların kararlaştırdığı ebeveynlik standartlarının gerisindeki en önemli faktör, toplumsal cinsiyet rolleri ve kararlaştırılan standartlardan ortaya çıkan beklentiler olarak kabul edilebilir. Birçok yönden bu gibi toplumsal beklentiler, ebeveyn standartlarına göre çerçevelenen bazı anne-baba kimliklerine yansımaktadır. Annenin baba katılımı düzeyine ilişkin standartları “ideal annelik” kavramını ifade etmede etkili olmaktadır. Anneler, babaları çocuk bakımı ve yetiştirme sürecinin çoğu alanında eksik gördüklerinde, babaların çocuk bakımı ve yetiştirme sürecine katılımını sınırlandırır ve çocukla olan etkileşimini kontrol ederek anne bekçiliği rolünü benimsemeleri daha muhtemeldir (Adamsons, 2010). Gaunt (2008), geleneksel cinsiyet rollerini çok fazla içselleştirip annelik rollerini abartan, iyi bir anne olduğunu doğrulama arayışında olan annelerde bekçilik davranışının daha çok görüldüğünü bildirmiştir. Meteyer ve Perry-Jenkins (2010), doğum öncesi dönemde

ebeveynlerin tümü eşitlikçi rolü benimsiyorsa, annenin doğum sonrasında daha az bekçilik davranışı sergilediğini belirtmişlerdir.

2.2.3.3. Babanın Özellikleri

Cannon ve arkadaşları (2008), babanın eşitlikçi rolde olması ile annenin baba katılımını kolaylaştırması arasında aynı yönde bir ilişki bulunduğunu ve eşlerinin negatif duygulanımı yüksek olduğunda, annelerin baba katılımını daha az kolaylaştırdıkları belirtmektedirler. Schoppe-Sullivan ve arkadaşlarının (2015) gerçekleştirdikleri boylamsal bir araştırmada anne ve babanın özelliklerinin (ebeveynlik konusundaki özyeterlik, psikolojik işlevsellik, geleneksel tutumlar) anne bekçiliği üzerindeki etkisi incelenmiş ve anne bekçiliğinin annelere ait değişkenler tarafından daha çok ilintili olduğu, hamileliğin son üç ayında babaların ebeveynlik konusundaki düşük özyeterliği ile doğumdan üç ay sonra annenin bekçilik davranışları ilişkili bulunmuştur.

2.2.3.4. Evlilik İlişkisi

Aile Sistemler Kuramı'na göre anne babaların evlilik ilişkilerinin niteliği, anne babalığı ve anne-baba-çocuk ilişkilerini etkilemektedir (Cox vd., 2001). De Luccie'e (1995) göre eşler arası anlaşmazlığın çok olması ve annenin evliliği hakkındaki endişeleri, annenin çocuk bakımı konusunda babayla sorumluluk paylaşımına yanaşmaması baba katılımının azalmasına neden olabilir. Schoppe-Sullivan ve arkadaşları (2008) evlilik ilişkisi zayıf olan ve babayla görev paylaşımında bulunmayan annelerin, babaların olumlu davranışlarını ve evlilik kalitesini azaltan bekçilik davranışı gösterdiklerini belirtmektedirler.

Stevenson ve arkadaşları (2014) eşlerin her ikisinin evlilikteki problemleri belirleyerek evlilik uyumsuzluğu ve anne bekçiliği ile ilişkisini açıklamışlardır. Baba daha fazla problemleri davranışta bulunduğu, babanın düşmanca davranışlarından ve duygusal anlamda ulaşılmazlığından çocuklarını korumak için annenin daha fazla bekçilik davranışı sergileyebileceğini belirtmişlerdir. Aynı zamanda anne daha fazla problemleri davranışta bulunduğu bekçilik davranışının artabileceği, anneden babaya çevrilen olumsuz davranışların Aile Sistemler Kuramında bahsi geçen 'yayıma'

hipotezine göre ebeveyn alt sisteminden baba-çocuk alt sistemine etki edeceğini bildirmektedirler.

2.2.4. Anne Bekçiliği Alanında Yapılan Çalışmalar

2.2.4.1. Anne bekçiliği ile ilgili yurtiçinde yapılan çalışmalar

Varol (2022) çocukların prososyal davranışları ile babalarının anne bekçiliği davranışlarına ilişkin algılarında baba katılımının aracı rolünü incelemeyi amaçladığı çalışmasını, 60-72 aylık 520 çocuk ve babaları ile gerçekleştirmiştir. Çalışmada Çocuk Prososyallik Ölçeği-Öğretmen Formu, Türkçe uyarlama çalışmasını Akgöz-Aktaş ve Aydın'ın (2020b) yaptığı Anne Bekçiliği Ölçeği-Baba Formu (ABÖ-B), Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ) kullanılmıştır. Çalışma sonucunda baba katılımı ile anne bekçiliği teşvik alt boyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki, anne bekçiliği engel alt boyutu ile çocukların prososyal davranışları arasındaki ilişkide de baba katılımının tam aracı etkisinin olduğu bulunmuştur. Annelerin sergilediği engelleyici nitelikteki bekçilik davranışları, anne öğrenim durumu ve babanın algıladığı ebeveynlik stiline göre farklılaşırken; çocuğun cinsiyetine, çocuğun okul öncesi eğitime devam süresine, kardeş sayısına, doğum sırasına, anne baba yaşına, çalışma durumuna, evlilik süresine ve ailenin gelir durumuna göre ise anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.

Kaya Bican (2022) anne bekçiliği tutumlarına dair hem anneleri hem de babaları içeren tek bir ölçme aracı geliştirmeyi amaçladığı çalışmasını, 514 kadın ve 158 erkek olmak üzere toplamda 672 ebeveyn ile gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda Anne Bekçiliği Tutumları Ölçeği'nin (ABTÖ) geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ortaya koyulmuştur.

Kanat (2022) babaların baba katılımlarının algıladıkları eş desteği, anne bekçiliği ve evlilik uyumları ile bazı demografik değişkenler açısından incelemeyi amaçladığı çalışmasını, 3-6 yaş aralığında çocuğu olan 545 baba ile gerçekleştirmiştir. Çalışmada Eş Desteği Ölçeği, Türkçe uyarlama çalışmasını Akgöz-Aktaş ve Aydın'ın (2020b) yaptığı Anne Bekçiliği Ölçeği-Baba Formu, Evlilikte Uyum Ölçeği ve Baba Katılım Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonucunda; anne bekçiliği engel boyutu ile keyfi meşguliyet, temel bakım ve genel baba katılımı arasında negatif düşük düzeyde, ilgi ve yakınlık

boyutu ile orta düzeyde negatif ilişki bulunmuştur. Algılanan anne bekçiliği (teşvik, kontrol) ve evlilik uyumunun da baba katılımını anlamlı olarak yordadığı belirtilmiştir.

Başaran (2022) anne bekçiliği davranışının baba-çocuk ilişkisindeki rolünü incelemeyi amaçladığı çalışmasını, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş aralığında çocuğu olan 301 anne ve baba ile gerçekleştirmiştir. Çalışmada Anne Bekçiliği Ölçeği-Anne Formu (ABÖ-A), Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği Baba Formu kullanılmıştır. Çalışma sonucunda; annelerin teşvik edici bekçilik davranışlarının, olumlu baba-çocuk ilişkisini artırdığı, annelerin engelleyici ve kontrolcü bekçilik davranışlarının baba-çocuk arasındaki olumlu ilişkiyi azalttığı bulunmuştur. Anne bekçiliği alt boyutları ile de anne yaşı, eğitim düzeyi, ekonomik durum, evlilik süresi, çocuğun cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir.

Kartal (2022) anne bekçiliği ve baba katılımı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladığı çalışmasını, 36-66 aylık çocuğu olan 250 anne ve baba ile gerçekleştirmiştir. Çalışmada Türkçe uyarlama çalışmasını Akgöz-Aktaş ve Aydın'ın (2020a) yaptığı Anne Bekçiliği Ölçeği-Anne Formu (ABÖ-A), Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ) kullanılmıştır. Çalışma sonucunda; anne bekçiliği teşvik boyutu ile baba katılımı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki, anne bekçiliği engel ve kontrol boyutları ile baba katılımı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Palancı (2021) anne bekçiliği ile annelerin çocuklarının duygularına ilişkin inançları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladığı çalışmasını, okulöncesi dönemde çocuğu olan 227 anne ile gerçekleştirmiştir. Çalışmada annelerin hangi tipte bekçilik davranışı sergilediklerini belirlemek amacıyla Türkçe uyarlama çalışmasını Akgöz-Aktaş ve Aydın'ın (2020a) yaptığı Anne Bekçiliği Ölçeği-Anne Formu ile Anne Babaların Çocukların Duyguları ile İlgili İnanışları Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonucunda; annelerin çocukların duygularına ilişkin inançlarının, anne bekçiliği üzerinde belirleyici bir etkisinin olduğu bulunmuştur. Çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun herhangi bir okul öncesi eğitim kurumuna gitme durumu, kardeş sayısı, ekonomik durum ile anne bekçiliği arasında ilişki bulunmamıştır. Annenin yaşı arttıkça sergilediği bekçilik davranışlarının azaldığı, annenin eğitim seviyesi yükseldikçe annelerin daha fazla teşvik edici ve engelleyici nitelikteki bekçilik davranışları sergilediği, profesyonel meslek sahibi

annelerin de herhangi bir işte çalışmayan ve özel bir niteliği olmayan mesleğe sahip annelere göre daha fazla teşvik edici beççilik davranışları sergilediği belirtilmiştir.

Kıraçcı (2021) yüksek lisans tez çalışmasında, özel gereksinimi olan 3-6 yaş aralığındaki çocukların annelerinin beççilik davranışlarını ve bu anne beççiliği davranışlarının baba katılımına olan etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın örneklem grubunu okul öncesi dönemde bulunan ve tanı koyulmuş özel gereksinimli çocukların ebeveynleri oluşturmakta olup; çalışmaya 255 anne ve 255 baba olmak üzere toplamda 510 ebeveyn katılım göstermiştir. Çalışma kapsamına giren özel gereksinimli çocuklar almış oldukları tanıları bakımından incelendiğinde; en fazla otizm spektrum bozukluğu daha sonra sırasıyla zihinsel yetersizlik, dil-konuşma bozukluğu, fiziksel yetersizlik ve işitme yetersizliği olduğu görülmüştür. Çalışmada annelerin hangi tipte beççilik davranışı sergilediklerini belirlemek amacıyla, Türkçe uyarlama çalışmasını Akgöz-Aktaş ve Aydın'ın (2020a) yaptığı Anne Bekççiliği Ölçeği-Anne Formu ile Sımsıkı ve Şendil'in (2014) geliştirdiği Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ) kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan Anne Bekççiliği Ölçeği, normal gelişim gösteren çocukların annelerine yönelik olarak tasarlandığından çalışmanın örneklem grubunu oluşturan özel gereksinimli çocukların anneleri için bu ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Çalışma sonucunda bahsi geçen Anne Bekççiliği Ölçeğinin özel gereksinimli çocukların anneleri için de geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan bu çalışmada; anne beççiliğinin teşvik boyutu ile baba katılımı arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki, anne beççiliğinin engel boyutu ile teşvik boyutu ve baba katılımı arasında ters yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Baba katılımı ile anne beççiliğinin özel gereksinimli çocuğun kardeş sayısı ve yaşıyla ilişkili olmadığı ancak çocuğun cinsiyeti, almış olduğu tanısı, okul öncesi eğitime devam edip etmemesi ile ilişkili olduğu bulunmuştur. İşitme yetersizliği tanısı almış ya da erkek çocuğu olan annelerin daha fazla kontrol davranışında buldukları; fiziksel yetersizliği olan çocukların babalarının ilgi ve yakınlık alanında, erkek çocuğu olan babaların ise temel bakım alanında daha fazla katılım gösterdikleri belirtilmiştir. Aynı zamanda aile geliri ve anne yaşının anne beççiliği ile ilişkili olduğu, anne-baba eğitim durumunun ise hem anne beççiliği hem de baba katılımı ile ilişkili olduğu belirtilmiştir.

Karabulut (2021) ölçek uyarlama çalışmasında, Fagan ve Barnett (2003) tarafından 3-16 yaş çocuğu olan anneler için geliştirilen Annelik Bekççiliği Ölçeği'nin (ABÖ) okul öncesi

ile ilkököl döneminde çocuğu olan anne ve babalar için geçerlik ve güvenilirliğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmanın örneklem grubunu çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden (3-6 yaş) 156 anne-baba çifti ile çocuğu ilkökölüne devam eden (7-11 yaş) evli 214 anne ve 202 baba oluşturmaktadır. Yapılan çalışma sonucunda Okul Öncesi Dönem Annelik Bekçiliği Ölçeği-Anne Formu ile Okul Öncesi Dönem Annelik Bekçiliği Ölçeği-Baba Formu'nun ve İlkööl Dönemi Annelik Bekçiliği Ölçeği-Anne Formu ile İlkööl Dönemi Annelik Bekçiliği Ölçeği-Baba Formu'nun geçerli ve güvenilir ölçme araçları olduğu belirtilmiştir.

Akgöz-Aktaş ve Aydın (2020a) yapmış oldukları çalışmada, Puhlman ve Pasley'in (2017) 3-7 yaş çocuğu olan ebeveynler için geliştirdiği -anne bekçiliğini kontrol, engel ve teşvik boyutuyla ele alan 42 maddelik- Anne Bekçiliği Ölçeği Anne Formu'nu (ABÖ-A) 4-6 yaş çocuğu olan anneler için Türkçeye uyarlayarak ölçeğin geçerlik-güvenirliği ile psikometrik özelliklerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. 210 anne ve babanın katılmış olduğu çalışmada, Anne Bekçiliği Ölçeği Anne Formu'nun (ABÖ-A) 4-6 yaş aralığındaki çocukların anneleri için geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu belirtilmiştir.

Akgöz-Aktaş ve Aydın (2020b) yapmış oldukları çalışmada, babaların gözünden anne bekçiliğini değerlendirebilecek bir ölçeği Türkçeye uyarlamak amacıyla Puhlman ve Pasley'in (2017) geliştirdiği -anne bekçiliğini kontrol, engel ve teşvik boyutuyla ele alan- Anne Bekçiliği Ölçeği Baba Formu'nun (ABÖ-B) geçerlik-güvenirliğini incelemişlerdir. Evli 255 babanın katılmış olduğu çalışmada, 33 madde ve üç alt boyuttan (teşvik, kontrol, engel) oluşan Anne Bekçiliği Ölçeği Baba Formu'nun (ABÖ-B) 3-7 yaş aralığındaki çocukların babaları için geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu belirtilmiştir.

Karabulut (2017), 311 lise öğrencisi ve babalarıyla gerçekleştirdiği çalışmasında, ergenlerin saldırgan davranışları, baba katılımı ve baba katılımının yordayıcıları olan babaların kendi babalarının katılımı, baba yeterliği ve anne bekçiliği ile arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, anne bekçiliği ve baba yeterliği arasında ilişki bulunamamıştır. Aynı zamanda baba katılımı ve ergenlerin saldırgan davranışları arasındaki ilişkide anne bekçiliğinin belirleyici rolünün olmasına rağmen babaların kendi babalarının baba katılımının belirleyici bir rolü olmadığı belirtilmiştir.

Karabulut ve Şendil (2017) Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlamasını yaptıkları ve 136 ergenin babasıyla gerçekleştirdikleri araştırmalarında, anne bekçiliğini

bazı demografik değişkenler bakımından incelemişlerdir. Bulgulara göre eğitim düzeyi lise ve üstü olan babalara annelerin daha az bekçilik davranışları sergilediği, anne yaşının artmasıyla birlikte annelerin sergilediği bekçilik davranışlarının azaldığı ifade edilmiştir. Buna rağmen anne bekçiliği, annelerin eğitim düzeyi, çalışma saatleri ve çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermemektedir.

oban (2017), anne bekçiliği ile baba ocuk anı konuşmaları arasındaki ilişkiye baktığı çalışmasını, 60-72 aylık 62 ocuk ve ebeveynleriyle gerçekleştirmiştir. Araştırma sonuçları, anne bekçiliği, baba tarafından algılanan anne bekçiliği ve anne-baba katılımı ve baba ocuk anı ayrıntılandırma arasında ilişki olmadığını; baba katılımı ile ocuk anı ayrıntılandırma arasında ters yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Akgöz-Aktaş (2017), 4-6 yaşındaki 265 çocuğun ebeveyn ve öğretmenleri ile gerçekleştirdiği araştirmasında, baba katılımı ile ocuk uyumu arasındaki ilişkide anne-babaların evlilik uyumları ve anne bekçiliğinin etkisine bakılmıştır. Araştırma sonuçları, babaların erkek çocuklara kız çocuklarından daha çok bakım verdiğini; artan ocuk sayısının çocukların babalarıyla geçirdikleri serbest zaman etkinliklerini azalttığını; artan baba eğitim düzeyinin baba katılımını artırdığı şeklindeyir. Aynı zamanda artan anne bekçiliğinin babaların evlilik uyumlarının azalmasına neden olduğu ve bu durumun da baba katılımını azalttığını ortaya koymuştur. Artan baba katılımı sonucunda çocuğun davranış sorunlarının azaldığı, çocuğun olumlu sosyal davranışlarının ise anne bekiliğiyle ilişkili olduğu ifade edilmektedir.

Aytaç (2018), anne bekçiliği ve ebeveyn sıcaklığı arasındaki ilişkide geleneksel anneliğin aracı rolüne baktığı araştirmasında anne bekçiliğini sosyolojik açıdan ifade ederek, ebeveyn sıcaklığı ve anne bekçiliği arasındaki ilişkiye bakmıştır. Araştırma, 10 katılımcıyla yapılan görüşmeler ve 200 katılımcının anket doldurmasıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları, annelerin ekonomik düzeyiyle ilgili değişkenler arasında bir ilişki olmadığını, anne bekçiliği ve geleneksel annelik arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Aynı zamanda ebeveyn sıcaklığı ve geleneksel annelik arasında da aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilmiştir.

Gazi (2019), anne bekçiliği ve evlilik uyumunun baba katılımı ve baba-ergen ilişkilerindeki rolüne baktığı çalışmasını 282 lise ğrencisi ve ebeveynlerinin araştırmaya katılımı ile gerçekleştirmiştir. Araştırma bulgularına göre, anne bekçiliği ile baba katılımı

ve baba-ergen ilişkisi boyutları arasında ters yönde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Baba katılımı ve baba-ergen ilişkisinin yordayıcıları incelendiğinde, annelerin evlilik uyumunun aynı yönde; anne bekçiliğinin ters yönde ve anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Demografik değişkenler açısından baba katılımı ve baba-ergen ilişkileri alt boyutları karşılaştırıldığında, ergenlerin cinsiyeti, okul türü, sınıf türü ve yaş değişkenlerinde anlamlı bir farklılık bulunmazken; çocuk sayısı bakımından baba-ergen ilişkileri alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Aynı zamanda anne ve babanın eğitim düzeyi açısından baba katılımı ve baba ergen ilişkisinde anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirtilmiştir.

Kurşun (2019), baba katılımı ve anne bekçiliği davranışının lise öğrencilerinin algıladığı baba kabul ve reddi arasındaki ilişkiye baktığı çalışmasını 264 baba ve lise öğrencisi çifti ile gerçekleştirmiştir. Araştırma sonuçları; cinsiyet, sınıf, çocuk yaşı ve çocuk sayısı değişkenleri açısından algılanan baba kabul ve reddi alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılaştığını ortaya koymuştur. Aynı zamanda, anne-baba eğitim durumu açısından anne bekçiliği puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı belirtilmiştir. Korelasyon ve regresyon analizi sonrasında, anne bekçiliği ve baba katılımı arasında anlamlı ilişki olmadığı bulunmuştur. Ergenlerin algıladığı baba kabul-red/kontrol boyutları ile baba katılımı arasında ters yönde ve anlamlı ilişki olduğu; baba katılımının düşük oluşunun ergenlerin algıladığı baba reddini kontrol alt boyutu dışında tüm alt boyutlarıyla anlamlı düzeyde yordadığı belirtilmiştir.

2.2.4.2. Anne bekçiliği ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalar

De Luccie (1995), 2-19 yaşlarında çocuğa sahip annelerle yaptığı araştırmasında, baba katılımını etkileyen anne özelliklerini incelemiştir. Daha çok baba katılımı bildiren annelerin evliliklerinde daha mutlu oldukları, baba katılımını daha çok önemsedikleri ve bu durumdan memnun oldukları ve bu annelerin daha küçük yaşlarda çocukları olduğu bildirilmiştir. Aynı zamanda baba katılım sıklığının annelerin baba katılımı hakkındaki tutum ve memnuniyeti açısından farklılaştığı; fakat çocuk sayısı ve annelerin çalışma hayatı konusunda farklılaşmadığı belirtilmiştir.

Fagan ve Barnett (2003) tarafından yapılan çalışmada, annelerin babalara, evdeki işlerin gerçekleştirilmesinde olduğu kadar aynı zamanda çocuklarıyla geçirdikleri zaman ile

ilgili de kontrolcü ve kısıtlayıcı davranışlarda bulduklarını gözlemlemişlerdir. Annelerin, çocuklarının babalarına karşı çocuk bakımı konusunda yetersiz olduğu düşüncesinden doğan inançlarının, çocuk ile baba arasındaki etkileşimi, birlikteliği kısıtladığı ve sınırladığını bildirmişlerdir.

Walker ve McGraw (2000), diğer araştırmalardan farklı ve yeni bir boyut ortaya koyarak, bekçilik yapan annelerin kısıtlayıcı davranışlarda buldukları kadar kolaylaştırıcı davranışlarda bulunarak kolaylaştırıcı etkisinin de olabileceğini bildirmişlerdir. Bu sayede önceki araştırmalarda engelleyici ve kısıtlayıcı bir değişken olarak ele alınan anne bekçiliğinin aile temeli içerisinde de asıl olarak olumlu etkilerinin de olabileceği öne sürülmüştür.

Gaunt (2008), 6 ay-3 yaş aralığında en az bir çocuğu bulunan 209 ebeveynle gerçekleştirdiği çalışması, anne bekçiliğinin geçmişi ve psikolojik çıktıları ile ebeveynlerin çocuk bakımına yönelik yapmıştır. Çalışma sonuçları, daha az çalışma saatine, gelir ve eğitim düzeyine sahip annelerin daha çok bekçilik davranışı gösterebildiklerini ortaya koymuşlardır. Annelerin çocuk bakımında daha çok görev alıp daha çok çaba harcaması durumunda babaların daha az katılım gösterdikleri belirtilmiştir. Aynı zamanda çocuğun yaşı ile annelerin bekçilik davranışı arasında farklılaşma olmadığı ifade edilmektedir. Bu araştırma sonuçlarına paralel olarak Meteyer ve Perry-Jenkins doğum öncesi dönemde anne ve babanın cinsiyet rollerine ilişkin bakış açılarının eşitlikçi ise annenin doğum gerçekleştikten bir ay sonra daha az bekçilik davranışında bulunduğu şeklinde raporlamışlardır (Meteyer ve Perry-Jenkins, 2010).

Roy ve Dyson (2005) yaptıkları çalışmada babaların, annelerin evdeki davranışlarına ait algılarını incelemişlerdir. Erkeklerin %75'inin annelerin ortaya koydukları bekçilik davranışlarının ev içinde belirgin ve bekçiliğin olması gerektiğini, kendilerinin de çocuk ve ev işlerinde uygun bir katılım sağlaması için partnerinin bu davranışlarının teşvik edici olduğunu söyledikleri belirtilmiştir (Roy ve Dyson, 2005).

Sano vd. (2008), annelerin sergilediği bekçilik davranışlarını, babaları engellemek ve durdurmak amacıyla değil, tersine babalara uygun şekli ve doğru olan yolu gösterme amacıyla yaptıklarını bildirmişlerdir. Bu sayede anne bekçiliği, babanın davranışlarını düzene sokmak amacıyla anneler tarafından gerçekleştirilen onaylayıcı ya da eleştirel davranışlar, şeklinde değerlendirilmeye başlanmıştır.

Kulik ve Tsoref (2010) tarafından yapılan araştırmada annenin bekçilik tutumları ve kontrol isteği ile bekçilik davranışı arasında anlamlı ilişkiler ortaya çıkmadığını bulmuşlardır. Fakat geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin düşüncelerin anne bekçiliğini, sosyoekonomik statü ve annenin baba tarafından ortaya konulan katılım davranışından duyduğu memnuniyetine kıyasla daha güçlü bir şekilde yordadığını elde etmişlerdir.

Hauser (2012), küçük yaşta çocuğu bulunan ebeveynler ile gerçekteşirdiği araştırmasında anne ve babaların, bekçilik davranışına yönelik etkilerine bakmış, geleneksel ebeveynliğe ilişkin anne rollerini incelemiştir. Araştırma sonuçları annelerin, genellikle ebeveynliğe ilişkin kararlarda kontrolcü bekçilik davranışları sergilediklerini ve bu davranış tutumunun baba katılımını kısıtladığını, babaların sorumluluk almaz hale geldiklerini bildirmektedir.

Puhlman ve Pasley (2013) 3-6 yaş arası çocukların ebeveynleri üzerinde uygulayarak geliştirdikleri Yenilenmiş Anne Bekçiliği Ölçeği ile yayınladıkları çalışmalarında çocukların yaşlarının sınırlılığı üstünde durarak, yapılacak yeni çalışmalarda çocuğun yaşına göre anne bekçiliği davranışında değişim gösterebileceğini bildirmişlerdir.

Stevenson vd. (2014), ebeveyn ve çocuklardan üç farklı zamanda ölçümler elde ederek gerçekteşirdikleri boylamsal araştırmalarında, evlilik sorunları ve baba-çocuk ilişkisinde annelerin bekçilik davranışının aracını rolüne bakmışlardır. Araştırma sonuçları evlilik sorunlarıyla baba-çocuk ilişkisi arasında ters yönde bir ilişki bulunduğunu ve anne bekçiliğinin bu ilişkide aracı bir rolü olduğunu ortaya koymuştur.

Tu vd. (2014) 737 anne ile gerçekteşirdikleri çalışmalarında baba katılımı ile anne bekçiliği arasındaki ilişkiye bakmışlardır. Araştırma sonuçları anne bekçiliğinin standart ve sorumluluklar, annelik kimliğinin doğrulanması ve farklılaşmış aile rolleri şeklindeki üç boyutunun, baba katılımının etkileşim, ulaşılabilirlik ve sorumluluk olan boyutlarıyla ters yönde güçlü bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Ayrıca annelerin artan çalışma saatleri sonucunda babaların daha fazla katılım gösterdiklerini; anne eğitim düzeyiyle anne bekçiliğinin iki alt boyutu (standart ve sorumluluklar, annelik kimliğinin doğrulanması) arasında aynı yönde ilişki bulunduğunu bildirmektedirler.

Schoppe-Sullivan vd. (2015) gerçekteşirdiği çalışmalarında, ebeveynliğe geçiş döneminde anne bekçiliğinin belirleyicilerini boylamsal olarak ele almışlardır. Çalışmanın yapıldığı katılımcılar bebek bekleyen ve çift gelirlili 182 ebeveyn

oluşmaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre annenin bekçilik (kapı tutucu) davranışları ile nörotisizm ve kaygı ölçeklerinden ölçtükleri annenin düşük düzey psikolojik işlevselliği arasında ilişki olduğunu bildirmektedirler. Düşük seviyede baba yeterliğine sahip olan erkeklerin, annelerde daha çok anne bekçiliği davranışında bulunmasına yol açtığı belirtilmiştir.

Makusha ve Richter (2016), beraber ya da ayrı yaşayan ebeveynlerle gerçekleştirdikleri araştırmalarında ebeveynlerle ayrıntılı görüşmelerde bulunmuşlar ve anne bekçiliği ile anne bekçiliğinin baba katılımına etkilerine bakmışlardır. Araştırma sonuçları annelerin baba katılımına yönelik beklenti, inanç ve değerlerinin oldukça önem taşıdığını bildirmiştir. Annelerin beklentileri arttıkça baba katılımını daha fazla kontrol ettikleri ve sınırladıkları ifade edilmiştir. Ebeveyn ilişkisinin problemlili olduğu zamanlarda bazı annelerin baba ile bağ kuramadığı ve bu sorunun da baba-çocuk ilişkisine yansıdığı bildirilmiştir. Evli çiftlerde kadınların geleneksel cinsiyet rollerini benimseyerek bekçilik davranışı gösterdikleri ifade edilmiştir. Ayrıca küçük çocuğu bulunan anneler babaları yeterli görmüyorlarsa babanın davranışlarını kontrol etme ve düzenleme girişiminde bulunmaktadırlar.

Wang vd. (2019) Çin’de, 3-6 yaş aralığında çocuk sahibi olan 214 ebeveynle gerçekleştirdikleri araştırmalarında çift gelirlili ailelerde annelerin sergiledikleri bekçilik davranışını ve bu davranışın çocuğa ilişkin sonuçlarında baba katılımının aracı rolüne bakmışlardır. Araştırma sonuçları, annelerin teşvik edici bekçilik davranışı gösterdikleri şeklindedir. Bu sonuç, annelerin tam zamanlı çalışma hayatına dahil olmaları ve eğitim düzeylerinin yüksek oluşuyla baba katılımını daha fazla destekleme eğilimleriyle bağdaştırılmıştır. Babaların eğitim düzeyinin yüksek olması nedeniyle annelerin babanın çocuk bakımı ve diğer alanlardaki katılımına güvendikleri ve bu nedenle de baba katılımını teşvik edici davranışlar sergiledikleri ifade edilmektedir. Teşvik edici bekçilik davranışlarının baba katılımını artırdığı ve bu nedenle de çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerine olumlu katkıda bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca babalar çocuklarla etkileşimlerinde eğlenceli etkinlikler ve günlük bakım vermektten farklı olarak kuralların öğretilmesi ve duygusal gelişime yönelik iletişimi daha çok önemsemektedirler.

Lee vd. (2019) Amerika’da yeni anne-baba olmuş 182 evli çiftle doğum sonrası, 3, 6 ve 9. ayda görüşerek gerçekleştirdikleri boylamsal araştırmalarında, anne bekçiliği davranışı

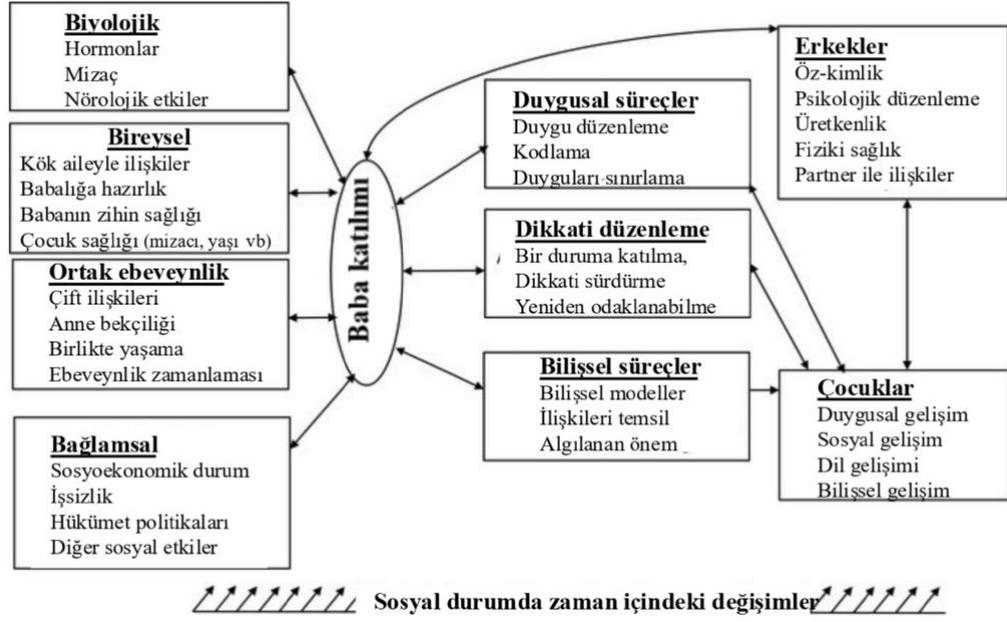
ile annelerin bildirdiği ve babaların gözlemlediği bekçilik davranışı arasındaki ilişkiye bakmışlardır. Anne bekçiliğine ilişkin gözlemler ise, 9. aydaki anne-baba-çocuk etkileşimi izlenerek elde edilmiştir. Araştırma sonuçları gözlemlenen anne bekçiliği davranışı ile bildirilen anne bekçiliği davranışı arasında farklılaşma olmadığını göstermiştir. Gözlem sonucunda elde edilen bilgilere göre, 3. ayda annenin eleştirici tutumu sonrasına oranla daha azken; teşvik etme davranışının ileriki zamana göre daha çok sergilendiği ifade edilmiştir. Annenin kendi bekçilik davranışına ilişkin bildirdikleriyle babaların annelerin bekçilik davranışlarına ilişkin bildirdikleri uyuşmamakla beraber, babalar doğum sonrası, 3. ve 6. ayda bekçilik davranışının varlığını bildirmişlerdir.

Olsavsky vd. (2019) 182 babayla gebeliğin 3. trimesteri, doğum sonrası 3, 6 ve 9. aylar olmak üzere dört farklı zaman aralığında gerçekleştirdikleri boylamsal araştırmalarında, yeni baba olan erkeklerin algıladığı çift uyumunda anne bekçiliği ve ebeveyn yakınlığının rolüne bakmışlardır. Araştırma sonuçları, babaların tarafından algılanan anne bekçiliği davranışlarının, ebeveyn yakınlığını etkilediği, ebeveyn yakınlığınınsa çift uyumunu etkilediği şeklindedir. Fakat algılanan bekçilik davranışının yüksek olması, daha zayıf çift uyumu ve yakınlığıyla bağlantılıdır.

2.3. Baba Katılımı

Çocukların gelişim ve eğitimlerinin desteklenmesinde ebeveynlerin her ikisinin de rol alması gerekmektedir. Babaların bu aşamadaki katkıları, baba katılımının içeriğini oluşturmaktadır (Gürşimşek, 2010). Kadınların çalışma hayatına dahil olmaları, babaların çocuk bakımında daha fazla görev üstlenmelerini zorunlu kılmıştır. Son zamanlarda bu sebeple baba-çocuk etkileşimi artmaktadır (Telli ve Özkan, 2016). Baba katılımının geçmişteki seyrine bakıldığında söz konusu bu durum oldukça önemli görülmektedir. Baba katılımı dersteki başarı, okula devamlılık gösterme gibi durumlarda çocuğun okul yaşantısını oldukça etkilemektedir. Aynı zamanda baba katılımı, çocukların sosyal ve davranışsal anlamda gelişim göstermelerini desteklemektedir (Kotaman, 2008).

Baba katılımının yordayıcıları ve baba katılımının sonuçlarına ilişkin teorik genel bakış Şekil 1'de özetlenmektedir.

Şekil 1. Baba katılımını yordayan faktörler

(Ross ve Jeffrey, 2019)

Şekil 1, baba katılımının önemi ile ilgili teorik bir kılavuz görevi görmektedir. Ross ve Jeffrey'e (2019) göre baba ve çocuğu etkileyen faktörlerin etkileri ve sonuçları arasındaki bağlantılar, çocuğun gelişim alanlarını etkilemektedir.

Baba-çocuk ilişkilerinin doğası ve bunların çocuğun gelişimi boyunca nasıl değiştiği üzerine yapılan araştırmalar da Ross ve Jeffrey'in (2019) teorisini desteklemektedir (Giannotti vd., 2022; Heinonen, 2022; Hogmo vd., 2021; Turville vd., 2021). Evlilik ilişkisinin ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalarda Ross ve Jeffrey'in (2019) teorisine vurgu yapılmakta ve baba katılımını belirleyen ve etkileyen faktörlerin anne bekçiliği ile ilişkisinde babanın temel özelliklerinin de incelenmesi ve anne bekçiliğini tetikleyici faktörlerin de dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir (Thrasher vd., 2022). Ayrıca Ross ve Jeffrey'in (2019) baba katılımı teorisinde babalığın erkek olarak öz-kimlik, fiziki sağlık, üretkenlik ya da eşi ile olan ilişkilerinin de kendisi, eşi ve çocukları üzerindeki etkileri incelenmektedir.

Babaların genel tutumu, babalıkla ilgili motivasyonu ve becerileri, baba katılımının önemli belirleyicileridir (Boechler vd., 2003). Tutumlar ve baba katılımı üzerine yapılan ilk çalışmalarda, cinsiyet rolü tutumları ile baba katılımı arasındaki ilişkiye odaklanılmıştır. Bununla birlikte, cinsiyet rolü tutumları ile baba katılımı arasındaki zayıf

veya hiç bağlantı olmaması, erkeklerin baba rolüne ilişkin tutumlarına daha özel bir odaklanmaya yol açmıştır (Jia vd., 2012). Ebeveyn rolleriyle ilgili inançlara daha spesifik olarak odaklandığında, inançlar ve davranışlar arasındaki daha net bağlantılar belirgindir (Sary ve Turnip, 2015). Yapılan çalışmalar, baba katılımının çocukların sosyal, duygusal, bilişsel, dil, cinsel ve ahlak gelişimi açısından önemini vurgulamaktadır.

2.3.1. Baba Katılımının Belirleyicileri

Uludağlı (2017), babanın demografik özellikleri, annenin çalışma durumu, ebeveyn ilişkileri, annenin destekleyici veya engelleyici davranışları, çocuğun cinsiyeti, yaşı ve mizacı gibi durumların da baba katılımında belirleyici olduğunu ifade etmektedir. Baba katılımında iletişim de önemli belirleyiciler arasındadır. Babaların çocuklarını tam olarak anlayabilmesi doğru bir iletişimle mümkündür (Ünüvar, 2010).

Baba katılımının belirleyicileri şu şekildedir: (Kuzucu ve Özdemir, 2013)

- Baba olmanın verdiği memnuniyet,
- Babanın çocuklara destek verdiğiine yönelik düşüncesinin varlığı,
- Babanın çocuklarının arzu ve ihtiyaçlarını yerine getirmede gönüllü olup olmaması,
- Çocuğun babası ile sır paylaşmaya isteklilik düzeyi,
- Baba ve çocuğun beraber faaliyetlerde bulunup bulunmamaları,
- Babanın çocuğuyla duygusal bağı,
- Babayla çocuğun uzlaşma şekilleri,
- Çocuğun hayatında babasının varlığını hissetme düzeyidir.

2.3.2. Baba Katılımı Düzeyini Etkileyen Faktörler

Baba katılımı düzeyini etkileyen faktörler Kuzucu (2011) tarafından sınıflandırılmıştır:

- Kadının çalışma hayatına daha fazla katılması,
- Kadınların doğum sonrasında işe devam etmeleri,

- Eşitlikçi cinsiyet rollerinin benimsenmesiyle çocuk bakımına erkeklerin de dahil olması,
- Sosyal anlamdaki gelişmelerin babanın çocuk gelişimine katılımını zorunlu kılması,
- Sosyoekonomik koşullar nedeniyle annelerin çocukların bakımını üstlenme dışında farklı roller edinmesi,
- Çocuk psikolojisinde baba katılımının önemli bir payının olduğunun anlaşılması,
- Annelerin ev ve çocuk bakımı ile ilgili sorumluluklarında babalarla iş birliğinde bulunma girişimlerinin artması şeklindedir.

Babalık rol tanımı, baba katılımını etkileyen bir başka faktördür. Cinsiyet rollerinin farklılaşmasıyla babalık rol tanımı da değişmektedir (Uludağlı, 2017). Çocuklarla geçirilen zaman miktarı da baba katılımını etkileyen faktörlerden biridir (Telli ve Özkan, 2016). Bu nedenle babaların çocuklarıyla daha çok ve nitelikli zaman geçirmeleri gerekli görülmektedir (Kocayörük, 2010). Babanın çocuklara zaman ayırabilmedeki istekliliği, baba katılımının düzeyini etkileyen önemli konulardandır. Babanın varlığına ek olarak babanın duygusal sıcaklığı, çocuğu yetiştirme şekli, iletişim dili gibi faktörlerin de etkisi vardır (Sımsıkı ve Şendil 2014).

2.3.3. Baba Katılımı Modelleri

Baba katılımı alanında gerçekleştirilen çalışmalarda çeşitli yaklaşımların öne çıkması, farklı baba katılımı modellerinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu baba katılımı modelleri şu şekildedir:

- (1) Belsky Süreç Modeli,
- (2) Lamb Baba Katılım Modeli,
- (3) İnteraktif Model,
- (4) Fagan ve Barnett Modeli,
- (5) Cabrera-Fitzgerald-Bradley-Roggman Baba Katılım Modeli'dir (Duran, 2010).

2.3.3.1. Belsky süreç modeli

Belsky (1984) anne ve babalarda kişisel farklılıkları saptamak için oluşturduğu Süreç Modeli'nde babaların davranışlarını etkileyen durumları; anne babaların kişiliklerini, çocuk bakımındaki yaklaşımları gibi bireysel ve psikolojik özelliklerini; çocuğun mizaç, yaş, cinsiyet gibi özelliklerini; stres ve destek kaynaklarını araştırmışlardır (Belsky, 1984). Anne babalık; sahip olunan bireysel özelliklerden, çocuğun sahip olduğu özelliklerinden ve ailenin bulunduğu sosyal çevrenin özellikleriyle ilişkilidir (Taraban ve Shaw, 2018). Ancak çocuğun doğuştan sahip olduğu özellikleri dışında kalan diğer tüm özellikler ebeveynliği doğrudan ve daha çok etkilemektedir. Anne baba katılımını ve anne-baba-çocuk arasındaki ilişkiyi, anne-baba-çocuk arasındaki uyum belirlemektedir (Belsky, 1984). Belsky olumlu ve olumsuz ebeveynlik olmak üzere iki alanda ebeveynliği kavramsallaştırmaktadır. Olumlu ebeveynlik sınır koyma, hassasiyet, sıcak ilişki kurma vb. özellikleri kapsarken; (Waller vd., 2015) olumsuz ebeveynlikse, tutarsız, aşırı ve sert bir yaklaşım sergileme, kontrolcü olma gibi özellikleri kapsamaktadır (Chang vd., 2003).

2.3.3.2. Lamb baba katılım modeli

Lamb vd. (1987) tarafından oluşturulan üç boyutlu model, babaların çocuklarının yaşamlarına dahil olabilecekleri çeşitli katılım biçimlerini kapsamaktadır. Modelde yer alan birinci boyut etkileşim, ikinci boyut ulaşılabilir olma, üçüncü boyutsa sorumluluktur. Etkileşim, baba ve çocuğun karşılıklı iletişimde bulunarak geçirdikleri vakti, çocukla gerçekleştirilen her türlü eylemi kapsarken; ulaşılabilir olma, babanın çocuğuyla iletişimde bulunabilmesi için ulaşılabilir bir konumda olmasını; sorumluluksa, çocuğun bakımında babanın birçok görevi üstlenmesini içermektedir.

Lamb (2004), baba katılımını belirleyen faktörleri; motivasyon, yetenek-güven ve destek şeklinde ifade etmektedir. Motivasyon; babanın bireysel gelişimini, kişilik özelliklerini ve inançlarını kapsamaktadır. Babanın bireysel olarak gelişimini; babasından gördüğü katılım düzeyi, hangi yaşta baba olduğu ve sosyalleşmenin erken ya da geç dönemdeki varlığı etkilemektedir. Babalar, babalarından gözledikleri davranışları modelleyerek kendi babalık davranışlarını biçimlendirmekte veya babalarının az düzeyde sergiledikleri katılım davranışlarını telafi etmeye uğraşmaktadırlar. Erken sosyalleşme, babanın çocukluğunda küçük bir kardeşi olması ya da kardeşinin bakımına yardım etmesi,

yetişkinlik dönemindeyse, bir çocuğun bakıcılık görevini üstlenmesi, kısaca bu süreçte edinmiş olduğu bütün deneyimleri şeklinde ifade edilmektedir. Geç sosyalleşmeyle, hamilelik öncesi süreçten itibaren çocuk gelişimi ve bakımı hakkında bilgi sahibi olmak, doğum anında anneye eşlik etmek, doğum sonrası çocuğun bakımında anneye yardımcı olmak biçiminde tanımlanmaktadır. Babanın kişilik özellikleri ise babanın karakteristik özelliğini ifade eder (Lamb, 2004). Son olarak inançlar; babanın toplumsal cinsiyet algısına yönelik inançlarını içermektedir. Bailey (1991) tarafından gerçekleştirilen çalışmada toplumsal cinsiyet algılarında ve kadınlar hakkındaki düşüncelerinde eşitlikçi bir tutumları olan babaların baba katılım düzeyinin yüksek olduğu ifade edilmiştir.

Baba katılımını belirleyen başka bir faktör de yetenek ve kendine güvendir. Motivasyonu tam olan babalar, çoğunlukla beceri eksikliğinin katılımlarını güçleştirdiğinden şikayetçilerdir; bu durum bahane olabileceği gibi yetersizlik ve başarısızlık korkusu da bu durumu ortaya çıkarabilmektedir. Baba katılımı alanındaki beceriler, baba-çocuk etkileşimi pekiştirecek programlarda bulunarak veya çocuk ve babaların beraber gerçekleştirmekten hoşlandıkları etkinlikler yoluyla da kazanılabilmektedir. Bu tarz etkinlikler özgüveni artırmakta, bu nedenle de daha çok katılım gerçekleşmekte ve bu husus önemli hale gelmektedir. Bu doğrultuda çocuğun ihtiyaçlarının anlaşılabilmesi ve bu ihtiyaçlara yönelik uygun biçimde yanıt verebilme sıcak bir ilişki kurma ve olumlu katkıda bulunma bakımından oldukça değerlidir (Lamb, 2004).

Baba katılımını belirleyen faktörlerden biri olan destek de ebeveyn ilişkisi, anne baba rolleri, eş desteği gibi değişkenlerin baba katılımı ile ne şekilde ilişkili olduğunu tanımlamaktadır. Sary ve Turnip (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda erkeğin babalığa uyum sağlamasında ve baba katılımında, evlilikteki doyumun ve eş duyarlılığının oldukça önemli bir payı vardır. Baba katılımını belirleyen bir başka faktör olan babanın iş yaşantısı hakkında Harold-Goldsmith vd. (1988) tarafından gerçekleştirilen çalışmada; babanın işte çalışmadığı süreçte baba katılımının fazla olduğu belirtilmektedir.

2.3.3.3. İnteraktif model

Grossman vd. (1988) tarafından oluşturulan İnteraktif Model'de, baba katılımını belirleyen değişkenler, babanın psikolojik yapısı, evlilik uyumu, sosyokültürel durum,

ebeveynlere ilişkin değişkenler ve çocuğun sahip olduğu özellikler araştırılmıştır. Babanın psikolojik yapısı; cinsiyet rolleri, babasıyla ilişkisi, babanın yeterliliği ve çocuğa uyum sağlayabilme gibi farklı alanları kapsamaktadır. Modelde, evlilik uyumunun ebeveynliği her açıdan etkilediği belirtilmektedir. Evlilik ilişkisi baba katılımına ilişkin annenin tutumunu da içermektedir. Sosyokültürel durum; içinde bulunulan zaman, ekonomik durum, çalışma, toplumsal sınıfı içermekte, aynı zamanda ebeveynliğe ilişkin becerileri belirlerken çocukla beraber geçirilen vakti de belirlemektedir. Ebeveynlere ilişkin değişkenlerse; babanın tercih ettiği ebeveyn tutumunun çocukla etkileşimi ne açıdan belirlediği tespit etmede oldukça değerlidir. Çocuğun özellikleriyse; çocuğun cinsiyet ve yaşını kapsamaktadır.

2.3.3.4. Fagan ve Barnett modeli

Fagan ve Barnett (2003) oluşturdukları modelde anne bekçiliği, babaların yeterliliğine ilişkin annenin algısı, babaların rolüne ilişkin ebeveynlerin tutumları ve baba katılımının düzeyi ile ilişkilerini incelemiştir. Ailede birçok sorumluluğu yerine getiren anneler, bu tarz görevleri babaların düzgün bir şekilde yerine getiremediklerini ifade etmektedirler. Annelerin bazısıysa; çocuk bakımı konusunda babalardan daha çok yardım istemekte ve onları bu konuda yönlendirmektedirler. Bu modelde baba katılımını belirleyen faktörler; anne bekçiliği, babanın babalığa ilişkin yeterliliği hakkındaki düşünceleri, babanın maddi desteği ve anne-babanın birlikte yaşayıp yaşamama durumu olarak belirtilmektedir.

Fagan ve Barnett (2003) tarafından gerçekleştirilen çalışmada; babaların yeterliliğine ilişkin annenin algısı ile anne bekçiliği arasında ters yönde kuvvetli bir ilişki olduğu; babanın yeterli olduğunu düşünen annelerin, babalara daha az bekçilik davranışı sergiledikleri belirtilmiştir. Aynı zamanda baba yeterliliğinin baba katılım düzeyiyle aynı yönde; anne bekçiliğinin baba katılımı ile ters yönde; babanın maddi katkısının, babaların yeterliliğine ilişkin annenin algısıyla aynı yönde; anne bekçiliğiyle ters yönde bir ilişkinin bulunduğu sonucuna varılmıştır.

2.3.3.5. Baba katılım modeli

Cabrera vd. (2007) tarafından oluşturulan modelde, baba katılımını etkileyen ve belirleyen faktörler, baba katılımıyla ilişkili değişkenler açıklanmış; babanın özellikleri ve baba katılımının çocuğa kazandırdığı yararlar belirtilmiştir.

Cabrera vd. (2007) tarafından oluşturulan Baba Katılım Modeli, 2014 senesinde gerçekleştirilen yeni bir çalışmayla genişletilmiş olup; çalışma babaların kişiliği ve anne bekçiliği gibi alanlarda da gerçekleştirilmiştir (Cabrera vd., 2014). Aynı zamanda modelde, babalığı anlamlandırmak amacıyla ekolojik kurama da değinilmiştir. Bronfenbrenner'ın (1995) biyoekolojik kuramı, beş alt sistemden meydana gelen ekolojik bir sistemi tanımlamaktadır. Birinci alt sistem olan mikrosistem aile, okul, mahalle, akran ve arkadaşları içeren yakın çevreyi; ikinci alt sistem mezosistem, mikrosistemler arasındaki ilişkileri; üçüncü alt sistem egzosistem, mikrosistemler ve kişinin çalışma ortamı gibi doğrudan dahil olmadığı sistemler arasındaki ilişkileri; dördüncü alt sistem makrosistem bireyin içinde bulunduğu kültürel, ekonomik ve coğrafi koşullar, etnik köken, dini grup, sosyal sınıf ve benzerini ve beşinci alt sistem kronosistem bireyin gelişimini ve yetişmesini etkileyen durumları ifade etmektedir. Modelde yer verilen biyoekolojik kuramın sistemleri; karşılıklı etkileşimlerde ve birden fazla ortamda babalık rolünün anlamlandırılmasında oldukça yararlı görülmüştür (Karabulut, 2017).

2.3.4. Baba Katılımının Etkileri

2.3.4.1. Baba katılımının anne üzerindeki etkileri

Baba katılımı, eşitlikçi cinsiyet rollerinin benimsenmesini destekleyerek annelerin beceri geliştirmelerine ve ekonomik açıdan katkı sağlamalarına olanak sunar (Cano vd., 2019). Babanın çocuk bakımı ile ilgili sorumlulukları üstlenmesiyle anne boş zamana sahip olabilmekte böylece anne-çocuk etkileşimi iyileşmektedir (Lamb, 2004; Cano vd., 2019).

Baba katılımı annenin stresini azaltmakta, anneye olumlu katkılar sunmaktadır (Meral ve Cavkaytar, 2012). Annenin stres yaşamasıyla annenin davranışlarında tutarsızlık görülmekte ve bu durumun çocuklarda da stres oluşumunu tetiklediği belirtilmektedir. Stres yaşayan babaların baba katılımı ve evlilik ilişkisi stres nedeniyle olumsuz yönde etkilenmektedir (RFS, 2010). Zihinsel yeti eksikliği olan çocuğa sahip babalarının ev

işleri ve çocuk bakımı konusundaki katılımları, annelerin evlilik doyumlarını arttırmaktadır (Meral ve Cavkaytar, 2012).

Baba katılımı, çocukların genel yaşam doyumlarını artırmakta (Foster vd., 2017) ve çocuğun depresyon semptomlarını daha az yaşamasına neden olmaktadır (Wall ve Arnold 2007). İlgili babaların çocuklarının strese karşı daha fazla tolerans gösterdikleri (Wilcox, 2002), problem çözme ve uyum sağlama becerilerine sahip olmaları (Pasley vd., 2002), daha oyunu seven, becerikli ve dikkatli oldukları vurgulanmaktadır. King (2006), babaların çocuklarının bakım ve eğitime katıldığı durumlarda; çocukların bir problemle karşılaştıklarında problem çözme ve karar verme becerilerinin güçlü olduğunu ve bu çocukların duygularını ve dürtülerini uygun bir şekilde açığa vurabildiklerini belirtmiştir.

Bir babanın çocuk bakımında temas miktarı ve çocuğun bakımında aldığı roller dikkate alındığında çocukların daha az davranış sorunu yaşamadığına ilişkin araştırma sonuçları bulunmaktadır (Wall ve Arnold, 2007; Pasley vd., 2002; Giannotti vd., 2022). Kendini babasına yakın hissedene ve onunla sık sık bir şeyler yapan çocuklar daha az antisosyal davranış sergilemektedirler ve depresif ve içine kapanık davranışlar daha az görülmektedir (Jia vd., 2012). Baba katılımı ayrıca çocukların davranış sorunları, davranım bozukluğu ve hiperaktivite ile negatif ilişkilidir (Jacobs ve Kelley, 2006).

Baba katılımı, babaların çocuklarıyla olumlu bir şekilde ilgilendikleri ve onlar için uygun oldukları zamanın miktarından ve çocuklarının refahı için üstlenmeye karar verdikleri sorumlulukların yükünden oluştuğunu vurgulayan Lin ve diğer araştırmacılar (2017) babaların katılımı ile çocukların gelişimsel sonuçları arasında önemli oranda pozitif bir bağlantı olduğunu göstermişlerdir. Babaların çocuk bakımı ve eğitime daha az katılmaları durumunda çocukların psikolojik refahının yetersiz olduğunu ve çocuğun hem sosyal hem de duygusal anlamda uyumsuz davranışlar sergiledikleri belirtilmektedir (Lin vd., 2017).

Çocukların akademik başarıları ve dil gelişimlerinin de baba katılımıyla ilişkili olduğunu, çünkü bilişsel işlevsellik açısından baba katılımının çocuklara orta ila yüksek kazanımlar getirdiği belirten araştırmalar bulunmaktadır (Gordon vd., 2010; Malmberg vd., 2015).

Ayrıca, babanın çocuk bakımına katılımı, aile bağlarını iyileştirmekte ve bilişsel gelişim açısından çocuk üzerinde olumlu etkilere sahip olmaktadır (Pasley vd., 2002). Evlilik ilişkisi açısından, erkek katılımının hem doğum öncesi hem de doğum sonrası annelerin

sağlık sonuçlarını ve olumlu davranışlarını desteklediği kanıtlanmıştır (Lewis vd., 2009). Ayrıca, babanın kendi çocuğuyla olan ilişkisinin, anne depresyonunun daha sonraki çocukların içselleştirme sorunları üzerindeki uzun vadeli olumsuz etkilerini azaltarak tamponlayıcı bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Mezulis vd., 2004).

Kültürel bağlamların baba katılımı üzerinde doğrudan ve dolaylı bir etkisi olabileceği de dikkate alınmalıdır. Babaların hane halkına ayırabilecekleri zaman ve cinsiyete dayalı iş bölümü yerel ulusal politikalara bağlıdır. Bununla birlikte, sosyo-kültürel değer yargıları, babaların bakıcı rolüne ilişkin kişisel normlarını ve beklentilerini potansiyel olarak etkilemektedir. Dolayısıyla kültürel faktörler de babaların kişisel çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemektedir (Boechler vd., 2003)

2.3.4.2. Baba katılımının çocuk gelişimi üzerine etkileri

a. Baba katılımının çocuğun bilişsel gelişimindeki etkileri

Babanın yokluğu, çocukta öğrenme alanında gecikmeleri ve sorunları ortaya çıkarabilir. Babası olmayan veya babasıyla etkileşimde bulunmayan kız çocuklarının çoğunlukla akademik başarılarının düşük olduğunu, IQ puanlarında ve başarı testlerinde de düşük puanlar aldıkları ortaya çıkmıştır (Zia vd., 2015). İyi bir aile ortamı ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin, akademik başarısı ve özgüveni fazla çocukları meydana getirdiği ifade edilmektedir (Adedokun ve Balschweid, 2008). Babalarıyla beraber çeşitli etkinliklerde bulunan (oyun oynama, kitap okuma vb.) çocukların, okuma ve dil becerilerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Coley vd., 2011).

b. Baba katılımının çocuğun sosyal gelişimindeki etkileri

Sosyal beceriler, başkalarıyla etkileşimde bulunmak ve iletişim kurmak için her gün kullandığımız becerilerdir. Konuşma, jest, yüz ifadesi ve beden dili gibi sözlü ve sözsüz iletişimi içerir. Çocuğun anne, baba, kardeşler, akrabalar ve çevresindeki diğer yetişkinlerin, arkadaş ve akranlarının çevre ve aile içindeki davranışlarını gözlemlemesi ve onlara model olması nedeniyle birçok sosyal beceri sistemsiz ve fark edilmeden gelişir. Ancak çocuklara sosyal becerilerin sistemli bir şekilde öğretilmesi ve bu becerileri kullanmaları için desteklenmeleri gerekmektedir (Stevenson vd., 2014).

Erken çocukluk dönemi itibariyle baba katılımının sergilenmesi, olumlu psikolojik ve bilişsel gelişimlerle sonuçlanmaktadır. İlerlemiş dil becerilerine sahip olan üç yaşındaki bir çocuğun dil gelişiminin ilerlemesinin ana nedeni anne-çocuk iletişiminden ziyade baba-çocuk iletişimidir (Pancsofar ve Vernon-Feagans, 2006). Bebeklik döneminde çocuklarına bakım verme, oyun oynama, daha fazla iletişim kurma gibi sorumlulukları yerine getiren babaların dokuz yaşına gelen çocuklarında ruhsal bozukluk görülme riski azalmaktadır (Boyce vd., 2006). Ebeveynlerin eğitim programlarına katılımı, çocukların gelişimi ve ihtiyaçları hakkında daha fazla bilgi edinmelerini ve çocuklarıyla ilişkilerini geliştirmelerini sağlar ve bunun sonucunda bazı araştırmalar, eğitilmiş ailenin çocuklarına daha kaliteli eğitim için rehberlik ettiğini belirtmektedir. Babaların okul öncesi dönemde bulunan çocuklarıyla birlikte oyun oynamasının, ileride karşılaşılabilecek çocuk davranış problemlerinin azalmasında ve çocukların sosyal yeterliklerinin artmasında etkili olduğu ifade edilmektedir (Jia ve Sullivan, 2012).

c. Baba katılımının çocuğun duygusal gelişimindeki etkileri

Dünyaya yeni gelen bebekleriyle birebir ilgilenerek duygusal bir bağ kurabilen babaların, iş sonrası eve vardıklarında bebeklerinin heyecanlandıkları ve olumlu tepkiler gösterdikleri belirtilmiştir. Erken çocukluk döneminde az etkileşim bulunulma sonucunda babanın varlığını hissedememiş olan çocukların, annelerinden ayrılmasında sıklıkla güçlükler yaşadıkları belirtilmiştir. Ancak babanın sergilemiş olduğu katılım davranışları neticesinde babasıyla duygusal bir bağa sahip olan çocukların, annelerinden ayrılma sırasında daha az güçlükle karşılaşmaktadır (Taşkın, 2011).

Bu bilgiler ışığında ikiz çocuğa sahip ebeveynlerde anne bekçiliği ve baba katılımı arasındaki ilişkinin incelenmesinin çocuk gelişimi bilimi alanında önemli bir konu olduğu ve bu çalışma sonucunda elde edilen bilgilerin alana önemli katkılar sağlayacağı öngörülmektedir.

3. YÖNTEM

İkiz çocuğa sahip ebeveynlerde anne bekleçiliği ve baba katılımı arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan bu araştırmada; bu bölümde araştırmmanın türü, evren ve örneklem, verilerin toplanması, verilerin toplanması ve değerlendirilmesi ile ilgili bilgilere yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, okul öncesi dönemdeki ikiz çocuğa sahip ebeveynlerde anne bekleçiliği ve baba katılımı arasındaki ilişkileri belirlemeye ve demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesine yönelik, ilişkisel tarama modelindedir. Genel tarama modeli türlerinden ilişkisel tarama modelinde olay, nesne veya bireyler değiştirilmemekte, onlara deneysel bir müdahale yapılmadan aynen var oldukları gibi tanımlanmaktadır (Karasar, 2006). Tarama modeli, nitel ve nicel araştırma yaklaşımlarının birlikte kullanıldığı bir modeldir. İlişkisel tarama modelleri, iki veya daha fazla değişken arasındaki değişimin varlığını ve/veya düzeyini belirlemeyi ve değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemeyi amaçlar (Ayık ve Ataş, 2014). İlişkisel tarama modeli, gerçek bir neden sonuç ilişkisi sağlamaz, ancak birinin bilinmesi durumunda diğerini tahmin etme olanağı sağlar (Karasar, 2006). Araştırmanın kavramsal temelinde literatür taramasıdır. Literatür taraması, araştırma problemine ilişkin bilgilerin özeti, sentezi ve analizidir (Balcı, 2013). Literatür taraması, araştırılan konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgilere sahip olunmasını sağladığından, araştırılan konunun farklı açılardan tartışılmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca bu araştırmada verilerin elde edilebilmesi amacıyla google anket linki oluşturulmuş; okul öncesi kurumlardaki öğretmenlere ve ikiz çocuğu bulunan ebeveynlere anket linki gönderilmiştir. Birbirini tanıyan ve benzer demografik değişkenleri bulunan bireylerin de linki paylaşması yoluyla veriler elde edildiği için araştırmada kartopu tekniği de kullanılmıştır. Kartopu örnekleme yapmak için evrende belirli nitelikleri bulunan bireylerle bağlantı kurulmaktadır (Dawson, 2007). Daha sonra bu bireyin tanıdığı bir başkasıyla, daha sonra yine aynı yolla bir başkasıyla etkileşim kurularak veriler elde edilir. Bu yol ile zincirleme olarak örneklemedeki bireylerin sayısı artırılmaktadır (Sönmez ve Alacapınar, 2014).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın genel evreni ülke genelindeki okul öncesi dönemde ikiz ve tekiz çocuğu olan ebeveynlerdir. Araştırmanın örnekleminin belirlenmesi için google anket oluşturularak okul öncesi kurumlardaki eğitimcilerle ve okul öncesi dönemde ikiz ya da tekiz çocuğu bulunan ebeveynlere anket linki gönderilmiştir. Çalışmaya katılım için açıklama yapılmış ve gönüllü olan ebeveynlerin verdikleri yanıtlar dikkate alınmıştır. Çevrimiçi ankete katılanlar, facebook, instagram ve e-posta grupları gibi çeşitli sosyal ağ siteleri aracılığıyla anketler dağıtılarak çalışma grubundakiler randomize seçilmiştir (N=345).

Tablo 1’de çalışma grubundaki anne ve babalara ait sosyo-demografik bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1. Çalışma grubundaki anne ve babaların demografik özellikleri

Değişkenler	n	%	
Anne yaş grubu	20-32 yaş	182	52.8
	33-50 yaş	161	46.7
Baba yaş grubu	25-36 yaş	188	54.5
	37-51 yaş	155	44.9
Anne eğitim durumu	İlköğretim	41	11.9
	Ortaöğretim	65	18.8
	Yükseköğretim	238	69
Baba eğitim durumu	İlköğretim	19	5.5
	Ortaöğretim	77	22.3
	Yükseköğretim	248	71.9
Anne çalışma durumu	Çalışıyor	150	43.5
	Çalışmıyor	195	56.5
Baba çalışma durumu	Çalışıyor	339	98.3
	Çalışmıyor	6	1.7
Evlilik süresi	1-7 yıl	144	41.7
	8 yıl ve üzeri	201	58.3
Ekonomik durum	Düşük	28	8.1
	Orta	276	80.0
	Yüksek	41	11.9

Çalışma grubundaki annelerin %52.8'i (n=182) 20-32 yaş grubunda, %46.7'si (n=161) 33-50 yaş grubundadır. Babaların yaş grubu incelendiğinde ise %54.5'inin (n=188) 25-36 yaş grubunda, %44.9'unun (n=155) 37-51 yaş grubunda olduğu belirlenmiştir. Annelerin eğitim durumuna bakıldığında %11.9'unun (n=41) ilköğretim mezunu, %18.8'inin (n=65) ortaöğretim mezunu, %69'unun (n=238) yükseköğretim mezunu olduğu belirlenmiştir. Babaların eğitim durumları incelendiğinde ise %5.5'inin (n=19) ilköğretim mezunu, %22.3'ünün (n=77) ortaöğretim mezunu, %71.9'unun (n=248) yükseköğretim mezunu olduğu görülmüştür. Annenin herhangi bir işte çalışma durumu incelendiğinde; annelerin %43.5'inin (n=150) çalıştığı, %56.5'inin ise (n=195) çalışmadığı görülmüştür. Babanın herhangi bir işte çalışma durumu incelendiğinde; babaların %98.3'ünün (n=339) çalıştığı, %1.7'sinin ise (n=6) çalışmadığı görülmüştür. Anne ve babaların devam eden evlilik süreleri incelendiğinde; ebeveynlerin %41.7'inin (n=144) 1-7 yıldır, %58.3'ünün (n=201) ise 8 yıl ve daha fazla süredir evli olduğu görülmüştür. Çalışma grubundaki anne ve babalara sosyoekonomik durumlarını nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda; ebeveynlerin %8.1'i (n= 28) düşük düzeyde, %80'i (n=276) orta düzeyde, %11.9'u (n=41) ise yüksek düzeyde olduklarını belirtmiştir.

Çalışma grubundaki çocukların demografik değişkenleri Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Çalışma grubundaki çocukların demografik özellikleri

Değişkenler	n	%	
Çocuğun ikiz olma durumu	İkiz değil (tekiz)	208	60.3
	İkiz (tek yumurta)	32	9.3
	İkiz (çift yumurta)	105	30.4
Çocuğun cinsiyeti	Kız	89	25.8
	Erkek	119	34.5
	Kız - Kız (ikiz)	47	13.6
Kardeş sayısı	Kız - Erkek (ikiz)	52	15.1
	Erkek - Erkek (ikiz)	38	11.0
	Tek çocuk (kardeş yok)	48	13.9
Kardeş sayısı	1 veya 2 kardeşi olan çocuklar	271	78.5
	3 ve daha fazla sayıda kardeşi olan çocuklar	26	7.6

Çocuğun yaşı	3 yaş	118	34.2
	4 yaş	104	30.1
	5 yaş	67	19.4
	6 yaş	56	16.2

Tablo 2 incelendiğinde çalışma grubundaki çocukların; %60.3'ünün (n=208) tekiz, %30.4'ünün (n=105) dizigot ikiz ve %9.3'ünün (n=32) monozigot ikiz olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre bakıldığında ikiz olmayan çocukların %34.5'inin (n=119) erkek, %25.8'inin (n=89) kız; ikiz çocukların ise %13.6'sının (n=41) her ikisi de kız, %11'inin (n=38) her ikisi de erkek ve %15.1'inin (n=52) biri kız diğeri de erkek cinsiyetine sahip olduğu görülmüştür. Çocukların kardeş sayıları incelendiğinde; çocukların %13.9'unun (n=48) kardeşinin olmadığı, %78.5'inin (n=271) 1 veya 2 kardeşinin olduğu ve %7.6'sının (n=26) ise 3 ya da daha fazla sayıda kardeşinin olduğu görülmüştür. Çalışma grubundaki çocukların yaşları incelendiğinde; %34.2'sinin (n=118) 3 yaşında, %30.1'inin (n=104) 4 yaşında, %19.4'ünün (n=67) 5 yaşında ve %16.2'sinin (n=56) 6 yaşında olduğu görülmüştür.

3.3. Araştırmanın Verilerinin Toplanması

Veri toplama araçlarının uygulanması için etik kurul izinleri alınmıştır. Veri toplama sürecinde, araştırmacı Google Form aracılığıyla bir form oluşturmuştur. Bu formun ebeveynler doldurulabilmesi için öncelikle okul öncesi eğitim veren kurumlardaki yönetici ve öğretmenlerle görüşülmüş, ikiz çocuğu bulunan ebeveynlere mesaj ve e-posta yoluyla araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılma konusunda gönüllü olan ebeveynlere link gönderilerek ölçekler uygulanmıştır. Veri toplama aracının uygulanma süresi yaklaşık 15-20 dakika sürmektedir. Katılımcılar ölçekler uygulanmadan önce sunulan bilgilendirilmiş onamı okumakta, onayladıktan sonra ölçek sorularını yanıtlamışlardır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçlarının uygulanması için önce etik kurul izni (KTO Karatay Üniversitesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurulundan 03.11.2020 tarihli ve 2020/005 karar no) alınmıştır. Öncelikle beş ebeveyne pilot uygulama yapılmış; anlaşılmayan, tekrar edilen sorular ve açıklamalar çıkarıldıktan sonra formlara son şekli verilerek

yaklaşık 20 dakika süren ön test uygulamasıyla veri toplama süreci başlatılmıştır. Veri toplanması sürecinde; araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu (Ek 1), Okul Öncesi Dönem (3-6 Yaş) Annelik Bekçiliği Ölçeği (OÖABÖ)-Anne ve Baba Formu (Ek 2) ile Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ) (Ek 3) kullanılmıştır.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcılara, annenin ve babanın yaşı, anne-babanın öğrenim durumları, anne-babanın çalışma durumları, kaç yıldır evli oldukları, ailenin ekonomik durumu, okul öncesi dönemdeki çocuğun ikiz veya tekiz olma durumu, ikiz ise tek yumurta ya da çift yumurta ikiz olma durumu, toplam çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, anketi kaç yaşındaki çocuğu/çocukları için doldurdıkları gibi çeşitli değişkenleri belirlemek amacıyla sorular yöneltilmiştir.

3.4.2. Okul Öncesi Dönem (3-6 Yaş) Annelik Bekçiliği Ölçeği (OÖABÖ)

Annenin çocuk yetiştirmeye ilişkin düşüncelerini içeren cümlelerden oluşan, her cümlenin anneye ne kadar uyduğunu yandaki kutucuklardan birini işaretleyerek belirttiği Anne Formu için 6 ve Baba Formu için 6 maddeden oluşan ölçektir. Fagan ve Barnett'in (2003) ortaya koyduğu Annelik Bekçiliği Ölçeği (ABÖ), Karabulut (2021) tarafından okul öncesi dönemde (3-6 yaş aralığı) çocuğu olan anneler ve babalar için ayrı ayrı Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek için gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi ve güvenilirlik analizleri sonucunda, Okul Öncesi Dönem Annelik Bekçiliği Ölçeği-Anne Formu ile Okul Öncesi Dönem Annelik Bekçiliği Ölçeği-Baba Formu'nun istatistiksel açıdan geçerli ve güvenilirliği kanıtlanmıştır. Betimleyici istatistikler sonucunda ölçekten alınan minimum-maksimum puanın 6-30, ortalamasının 13.65 (SS=5.60 olduğu) saptanmıştır. Ölçekte “çocuğumun disipline sokulması gerekirse, onu disipline sokacak kişi babası değil, ben olmalıyım”, “çocuğumun ne giyeceği konusunda bir seçim yapılması gerekirse, bu kararı verecek kişi babası değil, ben olmalıyım” gibi “Tamamen katılıyorum” ile “Hiç katılmıyorum” arasında değişen 5'li Likert tipi ölçek soruları bulunmaktadır. Ölçeğin cronbach alfa güvenilirlik katsayıları; anne formu için .88, baba formu için .83 olarak bulunmuştur.

3.4.3. Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ)

Babaların doldurduğu, çocuğuyla ilişkileri hakkında cümleler verilen, her cümlenin baba için ne kadar uyduğunu kutucuklardan birini işaretleyerek belirttiği bir formdur. İkiz babalarından sorulara her iki çocuğunu da düşünerek cevap vermesi istenmektedir. Ölçek 37 kısa maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin maddeleri öncelikle, ülkemizde ve yurtdışında baba katılımını ölçen ölçüm araçlarının gözden geçirilmesiyle oluşturulmuştur. Maddelerin bazıları doğrudan ya da değiştirilerek alınmış, bazıları da araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir ve 79 maddelik bir havuz oluşturulmuştur. Bu madde havuzunun bütün maddeleri uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenmiş, net olmayan ifadeler çıkartılmış, geriye kalan maddeler de cümleler şeklinde düzenlenerek toplam 48 madde üzerinden çalışmaya devam edilmiştir. Maddelerin anlaşılabilirliğini tespit etmek amacıyla bu 48 madde yedi babaya pilot çalışma olarak uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda anlaşılmayan madde olmadığı görülmüş ve 48 madde ile analizler yapılmıştır. Bazı anlaşılmayan maddelerin çıkarılmasıyla birlikte ölçek 37 madde haline getirilerek son halini almıştır. Ölçekte “Keyfi Meşguliyet”, “İlgi ve Yakınlık” ve “Temel Bakım” olmak üzere üç alt boyut bulunmaktadır. Ölçeğin cronbach alfa güvenirlik katsayısı toplam puan için .92 olarak bulunmuştur. Ölçekten yüksek puan alınması çocukların babalarıyla ilişkilerinin olumlu olduğuna ve babalarının aile yaşamına dahil olduklarına işaret etmektedir.

3.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS 26.0 paket programı ile yapılmıştır. Öncelikle verilerin normal dağılıma uygunluğunu test etmek amacıyla ölçeklerden alınan toplam puanlara ilişkin betimsel istatistikler incelenmiştir. Yapılan bu istatistiklere Tablo 3’de yer verilmiştir.

Tablo 3. Çalışma değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler

Ölçekler ve Alt Boyutlar	N	Ort.	Ss	Skewness	Kurtosis
OÖABÖ-Anne Formu	345	13.63	5.38	.966	.806

OÖABÖ-Baba Formu	345	14.04	6.34	.827	-.073
Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ)	345	136.90	24.68	-.481	-.224
BAKÖ Keyfi Meşguliyet	345	58.89	13.04	-.293	-.319
BAKÖ İlgi ve Yakınlık	345	51.49	6.89	-1.063	1.091
BAKÖ Temel Bakım	345	26.50	8.34	-.256	-.922

Tabachnick ve Fidell (2013), çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1.5 ile +1.5 arasında olduğu durumlarda dağılımların normal kabul edilebileceğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda çalışmadaki tüm değişkenlerin normallik sayıltısını karşılayıp karşılamadığını belirlemek için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Tablo 3 incelendiğinde, çalışmada kullanılan ölçek ve ölçek alt boyut puanlarının çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.5 ve +1.5 aralığında olduğu ve normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olması sebebiyle parametrik teknikler kullanılmıştır. Örneklem sayısı homojen bir şekilde dağılmayan grupların karşılaştırılmasında ise parametrik olmayan teknikler kullanılmıştır.

Anne bekçiliği ve baba katılımı arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Analizi yapılarak incelenmiştir. Homojen dağılan gruplarda demografik değişkenler açısından anlamlı düzeyde bir farklılaşma olup olmadığını test etmek için Bağımsız Örneklem t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Homojen dağılmayan gruplarda demografik değişkenler açısından anlamlı düzeyde bir farklılaşma olup olmadığını test etmek için ise Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Analizlerdeki anlamlılık değeri 0,05 düzeyinde %95 güven aralığında değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde, mevcut çalışmanın amacına yönelik olarak uygulanan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgulara ve açıklamalara yer verilmiştir. Çalışmada elde edilen bu bulgulara ilişkin tablolar ayrı başlıklar halinde sunulmuştur.

4.1. Çalışmada Kullanılan Ölçeklerin Betimsel İstatistik Değerlerinin İncelenmesi

Okulöncesi dönemde çocuğu olan anne ve babalara uygulanan Annelik Bekçiliği Ölçeği-Anne Formu (OÖABÖ-A) ve Baba Formu (OÖABÖ-B) ile babalara uygulanan Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ) ve alt boyut (Keyfi Meşguliyet, İlgı ve Yakınlık, Temel Bakım) puanlarına ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma, cronbach alfa, minimum ve maksimum değerlerine Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4. OÖABÖ-Anne ve Baba Formu ile BAKÖ puanlarına ilişkin betimsel istatistik değerleri

Ölçekler / Alt Boyutlar	N	Ort.	Ss	Min.	Max.	Cronbach Alpha
OÖABÖ-Anne Formu	345	13.63	5.38	6	30	0.88
OÖABÖ-Baba Formu	345	14.04	6.34	6	30	0.83
BAKÖ Toplam	345	136.90	24.68	64	185	0.92
Keyfi Meşguliyet	345	58.89	13.04	20	85	0.89
İlgı ve Yakınlık	345	51.49	6.89	25	60	0.85
Temel Bakım	345	26.50	8.34	8	40	0.83

Tablo 4 incelendiğinde, Okul Öncesi Dönem Annelik Bekçiliği Ölçeğinden annelerin aldıkları puanların 13.63 ± 5.38 aralığında olduğu ve babaların aldıkları puanların 14.04 ± 6.34 aralığında olduğu görülmektedir. OÖABÖ'den alınabilecek en yüksek puan 30, en düşük puan 6'dır. Cronbach alpha katsayısı anne formu için 0.88, baba formu için 0.83 olan OÖABÖ'nün yüksek derecede güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Babaların Baba Katılım Ölçeğinden aldıkları toplam puanların 136.90 ± 24.68 aralığında olduğu, keyfi meşguliyet alt boyut puanlarının 58.89 ± 13.04 aralığında olduğu, ilgı ve yakınlık alt boyut puanlarının 51.49 ± 6.89 aralığında olduğu ve temel bakım alt boyut puanlarının 26.50 ± 8.34 aralığında olduğu görülmektedir. BAKÖ'den alınabilecek en yüksek puan 185, en düşük puan 37'dir. Cronbach alpha katsayısı toplam ve alt boyutlar

için 0.83 ile 0.92 aralığında değişen BAKÖ'nün de yüksek derecede güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

4.2. İkiz Çocuğa Sahip Ebeveynlerde Anne Bekçiliği ve Baba Katılımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

İkiz çocuğa sahip ebeveynlerde anne bekçiliği ve baba katılımı arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan bu analizde anne bekçiliğini değerlendirmek amacıyla anne tarafından doldurulan OÖABÖ-Anne Formu ve baba tarafından doldurulan OÖABÖ-Baba Formu'na ilişkin genel puanlar ayrı ayrı ele alınmış olup analiz sonuçlarına Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. İkiz çocuğa sahip ebeveynlerde anne bekçiliği ve baba katılımı arasındaki ilişkilerin Pearson korelasyon analizi sonuçları

		OÖABÖ Anne	OÖABÖ Baba	BAKÖ Keyfi Meşguliyet	BAKÖ İlgi ve Yakınlık	BAKÖ Temel Bakım	BAKÖ Toplam
OÖABÖ Anne	r	1	.723**	.003	-.261**	-.133	-.126
	p		.000	.968	.002	.120	.143
	N	137	137	137	137	137	137
OÖABÖ Baba	r	.723**	1	.064	-.375**	-.131	-.130
	p	.000		.455	.000	.127	.129
	N	137	137	137	137	137	137

**p<0.01

Tablo 5 incelendiğinde, annenin kendini değerlendirmesi sonucunda elde edilen anne bekçiliği puanları ile baba tarafından algılanan anne bekçiliği puanları arasında güçlü düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r=.723$; $p<0.01$) bulunmuştur. Bu sonuca göre, anne bekçiliği arttıkça baba tarafından algılanan anne bekçiliği de artmaktadır.

Annenin kendini değerlendirmesi sonucunda elde edilen anne bekçiliği puanları ile baba katılımı ilgi ve yakınlık alt boyutu puanları arasında zayıf düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r=-.261$; $p<0.01$) olduğu ve baba tarafından algılanan anne bekçiliği puanları ile baba katılımı ilgi ve yakınlık alt boyutu puanları arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r=-.375$; $p<0.01$) olduğu bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlara göre, annelerde anne bekçiliği davranışı arttıkça babaların çocuklarına göstermiş olduğu ilgi ve yakınlık azalmaktadır.

4.3. Çocukların İkiz Olma Durumuna Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi

Anne bekçiliği ve baba katılımının çocukların ikiz olma durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Çocukların ikiz olma durumuna göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının bağımsız örneklem t testi sonuçları

	İkiz Olma Durumu	N	Ort.	Ss	t	p
OÖABÖ-Anne	Tekiz	208	12.15	3.94	-6.080	.000***
	İkiz	137	15.88	6.42		
OÖABÖ-Baba	Tekiz	208	11.99	4.18	-7.215	.000***
	İkiz	137	17.16	7.67		
BAKÖ Keyfi Meşguliyet	Tekiz	208	56.60	13.20	-4.205	.000***
	İkiz	137	62.38	12.01		
BAKÖ İlgî ve Yakınlık	Tekiz	208	51.62	6.43	.413	.680
	İkiz	137	51.30	7.56		
BAKÖ Temel Bakım	Tekiz	208	25.00	8.02	-4.203	.000***
	İkiz	137	28.78	8.35		
BAKÖ Toplam	Tekiz	208	133.23	24.32	-3.457	.001**
	İkiz	137	142.47	24.26		

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Tablo 6 incelendiğinde, ikiz çocuğa sahip annelerin anne bekçiliği puanları tekiz çocuğa sahip annelerden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (t=-6.080, p<0,001; t=-7.215, p<0,001). Bu sonuca göre, ikiz çocuğa sahip annelerin sergiledikleri anne bekçiliği davranışı tekiz çocuğa sahip annelerden daha fazladır.

İkiz çocuğa sahip babaların; genel katılımları (t=-3.457, p<0,01), keyfi meşguliyet (t=-4.205, p<0,001) ve temel bakım (t=-4.203, p<0,001) alt alanlarındaki katılımları tekiz çocuğa sahip babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre ikiz çocuğa sahip babaların; çocuklarına ayırdıkları keyfi meşguliyet, çocuklarına verdikleri temel bakım ve çocuklarının yaşamlarına dahil olarak sergiledikleri genel katılım davranışları tekiz çocuğa sahip babalardan daha fazladır.

4.4. Çocukların Tek Yumurta veya Çift Yumurta İkizi Olma Durumuna Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi

Anne bekçiliği ve baba katılımının çocukların tek yumurta veya çift yumurta ikizi olma durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Çocukların tek yumurta veya çift yumurta ikizi olma durumuna göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının bağımsız örneklem t testi sonuçları

	İkizlik Durumu	N	Ort.	Ss	t	p
OÖABÖ-Anne	Tek yumurta	32	17.56	7.36	1.532	.133
	Çift yumurta	105	15.37	6.05		
OÖABÖ-Baba	Tek yumurta	32	21.15	7.36	3.493	.001**
	Çift yumurta	105	15.95	7.38		
BAKÖ Keyfi Meşguliyet	Tek yumurta	32	65.93	10.90	1.928	.056
	Çift yumurta	105	61.30	12.18		
BAKÖ İlgî ve Yakınlık	Tek yumurta	32	49.65	7.35	-1.414	.160
	Çift yumurta	105	51.80	7.59		
BAKÖ Temel Bakım	Tek yumurta	32	29.78	7.90	.773	.441
	Çift yumurta	105	28.47	8.49		
BAKÖ Toplam	Tek yumurta	32	145.37	23.83	.771	.442
	Çift yumurta	105	141.59	24.44		

**p<0.01

Tablo 7 incelendiğinde, tek yumurta ikizi çocuğa sahip annelerin anne bekçiliği (babalar tarafından algılanan) puanları çift yumurta ikizi çocuğa sahip annelerden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (t=3.493, p<0,01). Bu sonuca göre, tek yumurta ikizi çocuğa sahip annelerin sergilediği anne bekçiliği (babalar tarafından algılanan) davranışı çift yumurta ikizi çocuğa sahip annelerden daha fazladır.

4.5. İkiz Çocukların Kardeş Sayısına Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi

Anne bekçiliği ve baba katılımının ikiz çocukların kardeş sayısına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. İkiz çocukların kardeş sayısına göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının bağımsız örneklem t testi sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	Ort.	Ss	t	p
OÖABÖ Anne	1 kardeş	97	16.05	6.64	.476	.635
	2 ve daha fazla kardeş	40	15.47	5.92		
OÖABÖ Baba	1 kardeş	97	17.68	7.79	1.219	.225
	2 ve daha fazla kardeş	40	15.92	7.31		
BAKÖ Keyfi Meşguliyet	1 kardeş	97	63.72	11.66	2.048	.043*
	2 ve daha fazla kardeş	40	59.15	12.38		
BAKÖ İlgi ve Yakınlık	1 kardeş	97	51.37	7.79	.155	.877
	2 ve daha fazla kardeş	40	51.15	7.09		
BAKÖ Temel Bakım	1 kardeş	97	29.40	7.99	1.360	.176
	2 ve daha fazla kardeş	40	27.27	9.09		
BAKÖ Toplam	1 kardeş	97	144.49	23.84	1.525	.130
	2 ve daha fazla kardeş	40	137.57	24.88		

*p<0.05

Tablo 8 incelendiğinde; bir kardeşi olan ikiz çocuğa sahip babaların keyfi meşguliyet alt alanındaki katılımları, iki ve daha fazla kardeşi olan ikiz çocuğa sahip babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur (t=2.048, p<0,05). Bu sonuca göre bir kardeşi olan ikiz çocuğa sahip babaların çocuklarına ayırdıkları keyfi meşguliyet, iki ve daha fazla kardeşi olan ikiz çocuğa sahip babalardan daha fazladır.

4.6. İkiz Çocukların Cinsiyetine Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi

Anne bekçiliği ve baba katılımının ikiz çocukların cinsiyet çiftine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. İkiz çocukların cinsiyet çiftine göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

	Cinsiyet Çifti	N	Ort.	Ss	sd	F	p	Anlamlı Farklılık
OÖABÖ Anne	K1Z, K1Z	47	15.63	6.62				
	Erkek, K1Z	52	15.67	6.62	2/134	.220	.803	
	Erkek, Erkek	38	16.47	6.03				
OÖABÖ Baba	K1Z, K1Z	47	16.34	7.76				
	Erkek, K1Z	52	16.92	7.58	2/134	.877	.420	
	Erkek, Erkek	38	18.52	7.70				
BAKÖ Keyfi Meşguliyet	K1Z, K1Z	47	62.80	12.25				
	Erkek, K1Z	52	61.92	13.53	2/134	.068	.934	
	Erkek, Erkek	38	62.50	9.54				
BAKÖ İlgi ve Yakınlık	K1Z, K1Z	47	52.21	6.96				
	Erkek, K1Z	52	51.09	8.43	2/134	.583	.559	
	Erkek, Erkek	38	50.47	7.08				
BAKÖ Temel Bakım	K1Z, K1Z	47	29.08	8.74				
	Erkek, K1Z	52	27.90	8.99	2/134	.499	.608	
	Erkek, Erkek	38	29.60	6.91				
BAKÖ Toplam	K1Z, K1Z	47	144.10	24.19				
	Erkek, K1Z	52	140.92	27.24	2/134	.210	.811	
	Erkek, Erkek	38	142.57	20.17				

*p<0.05

Tablo 9 incelendiğinde, ikiz çocukların cinsiyet çiftlerine göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur.

4.7. İkiz Çocukların Yaşına Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi

Anne bekçiliği ve baba katılımının ikiz çocukların yaşına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. İkiz çocukların yaşına göre anne bekcılığı ve baba katılımı puanlarının Kruskal Wallis H testi sonuçları

	Çocuk Yaşı	N	Sıra Ort.	X²	sd	p	Anlamlı Farklılık
OÖABÖ Anne	3 yaş	65	69.05	.173	3	.982	
	4 yaş	42	69.99				
	5 yaş	17	69.56				
	6 yaş	13	64.85				
OÖABÖ Baba	3 yaş	65	66.11	3.422	3	.331	
	4 yaş	42	76.15				
	5 yaş	17	72.79				
	6 yaş	13	55.38				
BAKÖ Keyfi Meşguliyet	3 yaş	65	67.97	4.730	3	.193	
	4 yaş	42	78.10				
	5 yaş	17	62.38				
	6 yaş	13	53.42				
BAKÖ İlgi ve Yakınlık	3 yaş	65	71.22	1.492	3	.684	
	4 yaş	42	68.38				
	5 yaş	17	58.79				
	6 yaş	13	73.23				
BAKÖ Temel Bakım	3 yaş	65	72.12	17.165	3	.001**	3-6
	4 yaş	42	81.08				4-5
	5 yaş	17	54.62				4-6
	6 yaş	13	33.15				
BAKÖ Toplam	3 yaş	65	69.58	6.751	3	.080	
	4 yaş	42	78.45				
	5 yaş	17	58.24				
	6 yaş	13	49.62				

**p<0.01

Tablo 10 incelendiğinde, ikiz çocukların yaşlarına göre baba katılımı temel bakım alt boyutunda ($X^2=17.165$; $p<0,01$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılığın kaynağını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre; babaların üç ve dört yaşındaki çocuklarına verdiği temel bakımın altı yaşındaki çocuklarından daha fazla olduğu, yine babaların dört yaşındaki çocuklara verdiği temel bakımın da beş yaşındaki çocuklardan anlamlı düzeyde daha fazla olduğu bulunmuştur.

4.8. İkiz Çocuk Annelerinin Yaşlarına Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi

Anne bekçiliği ve baba katılımının ikiz çocuk annelerinin yaşlarına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. İkiz çocuk annelerinin yaşlarına göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının bağımsız örneklem t testi sonuçları

	Anne Yaşı	N	Ort.	Ss	t	p
OÖABÖ Anne	20-33 yaş	70	15.10	5.38	-1.454	.148
	34-50 yaş	67	16.70	7.30		
OÖABÖ Baba	20-33 yaş	70	16.91	7.44	-.394	.694
	34-50 yaş	67	17.43	7.95		
BAKÖ Keyfi Meşguliyet	20-33 yaş	70	63.40	11.96	1.008	.315
	34-50 yaş	67	61.32	12.07		
BAKÖ İlgi ve Yakınlık	20-33 yaş	70	51.57	7.80	.417	.677
	34-50 yaş	67	51.02	7.36		
BAKÖ Temel Bakım	20-33 yaş	70	30.25	7.97	2.142	.034*
	34-50 yaş	67	27.23	8.51		
BAKÖ Toplam	20-33 yaş	70	145.22	24.31	1.362	.175
	34-50 yaş	67	139.59	24.06		

*p<0.05

Tablo 11 incelendiğinde; 20-33 yaş aralığında olan annelerin eşlerinin çocuklarına verdiği temel bakım, 34-50 yaş aralığında olan annelerin eşlerinden anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur (t=2.142, p<0,05).

4.9. İkiz Çocuk Babalarının Yaşlarına Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi

Anne bekçiliği ve baba katılımının ikiz çocuk babalarının yaşlarına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. İkiz çocuk babalarının yaşlarına göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının bağımsız örneklem t testi sonuçları

	Baba Yaşı	N	Ort.	Ss	t	p
OÖABÖ Anne	25-35 yaş	65	14.98	5.60	-1.563	.120
	36-50 yaş	72	16.69	7.02		
OÖABÖ Baba	25-35 yaş	65	16.61	7.45	-.800	.425
	36-50 yaş	72	17.66	7.88		
BAKÖ Keyfi Meşguliyet	25-35 yaş	65	62.04	10.98	-.314	.754
	36-50 yaş	72	62.69	12.94		
BAKÖ İlgi ve Yakınlık	25-35 yaş	65	51.36	7.38	.092	.927
	36-50 yaş	72	51.25	7.78		
BAKÖ Temel Bakım	25-35 yaş	65	30.07	8.21	1.738	.084
	36-50 yaş	72	27.61	8.36		
BAKÖ Toplam	25-35 yaş	65	143.49	22.84	.465	.643
	36-50 yaş	72	141.55	25.61		

*p<0.05

Tablo 12 incelendiğinde, anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının baba yaşına göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur.

4.10. Annelerin Eğitim Düzeyine Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi

Anne bekçiliği ve baba katılımının annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Annelerin eğitim düzeyine göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının Kruskal Wallis H testi sonuçları

	Anne Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p	Anlamlı Farklılık
OÖABÖ Anne	İlköğretim	25	88.76	17.209	2	.000***	1-3
	Ortaöğretim	28	84.68				
	Yükseköğretim	84	57.89				

OÖABÖ Baba	İlköğretim	25	93.10				1-3
	Ortaöğretim	28	81.63	19.106	2	.000***	
	Yükseköğretim	84	57.62				2-3
BAKÖ Keyfi Meşguliyet	İlköğretim	25	60.66				
	Ortaöğretim	28	64.57	2.290	2	.318	
	Yükseköğretim	84	72.96				
BAKÖ İlgi ve Yakınlık	İlköğretim	25	49.30				1-3
	Ortaöğretim	28	51.21	19.279	2	.000***	
	Yükseköğretim	84	80.79				2-3
BAKÖ Temel Bakım	İlköğretim	25	48.52				1-3
	Ortaöğretim	28	58.00	13.916	2	.001**	
	Yükseköğretim	84	78.76				2-3
BAKÖ Toplam	İlköğretim	25	51.78				1-3
	Ortaöğretim	28	56.18	12.344	2	.002**	
	Yükseköğretim	84	78.40				2-3

p<0.01, *p<0.001

Tablo 13 incelendiğinde, annelerin eğitim düzeyine göre; anne beççiliği ($X^2=17.209$; $p<0,001$), algılanan anne beççiliği ($X^2=19.106$; $p<0,001$), toplam baba katılımı ($X^2=12.344$; $p<0,01$), baba katılımı ilgi ve yakınlık ($X^2=19.279$; $p<0,001$) ile temel bakım ($X^2=13.916$; $p<0,01$) alt boyutları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılığın kaynağını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre, ilköğretim ve ortaöğretim mezunu annelerin sergiledikleri anne beççiliği davranışı yükseköğretim mezunu annelerden anlamlı düzeyde daha fazladır. Yükseköğretim mezunu annelerin eşlerinin çocuklarına verdikleri temel bakım, çocuklarına gösterdikleri ilgi ve yakınlık ile çocuklarının yaşamlarına dahil olarak sergiledikleri genel katılım davranışları ilköğretim ve ortaöğretim mezunu annelerin eşlerinden anlamlı düzeyde daha fazla bulunmuştur.

4.11. Babaların Eğitim Düzeyine Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi

Anne bekçiliği ve baba katılımının babaların eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Babaların eğitim düzeyine göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının Kruskal Wallis H testi sonuçları

	Baba Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	X ²	sd	p	Anlamlı Farklılık
OÖABÖ Anne	İlköğretim	10	61.35				
	Ortaöğretim	37	80.68	4.482	2	.106	
	Yükseköğretim	90	65.05				
OÖABÖ Baba	İlköğretim	10	50.30				
	Ortaöğretim	37	78.72	4.683	2	.096	
	Yükseköğretim	90	67.08				
BAKÖ Keyfi Meşguliyet	İlköğretim	10	35.00				1-2
	Ortaöğretim	37	62.69	10.605	2	.005**	
	Yükseköğretim	84	75.37				1-3
BAKÖ İlgisi ve Yakınlık	İlköğretim	10	69.65				
	Ortaöğretim	37	62.81	1.257	2	.533	
	Yükseköğretim	90	71.47				
BAKÖ Temel Bakım	İlköğretim	10	44.55				
	Ortaöğretim	37	67.53	4.485	2	.106	
	Yükseköğretim	90	72.32				
BAKÖ Toplam	İlköğretim	10	42.90				
	Ortaöğretim	37	62.97	6.833	2	.033*	1-3
	Yükseköğretim	90	74.38				

*p<0.05, **p<0.01

Tablo 14 incelendiğinde, toplam baba katılımı (X²=6.833; p<0,05) ve baba katılımı keyfi meşguliyet (X²=10.605; p<0,01) alt boyutu babaların eğitim düzeyine göre anlamlı

düzyeyde farklılaşmaktadır. Farklılığın kaynağını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre; yükseköğretim ve ortaöğretim mezunu babaların çocuklarına ayırdıkları keyfi meşguliyet, ilköğretim mezunu babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Yükseköğretim mezunu babaların çocuklarının yaşamlarına dahil olarak sergiledikleri genel katılımları da ilköğretim mezunu babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur.

4.12. İkiz Çocuğa Sahip Annelerin Çalışma Durumuna Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi

Anne bekçiliği ve baba katılımının ikiz çocuğa sahip annelerin çalışma durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. İkiz çocuğa sahip annelerin çalışma durumuna göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının bağımsız örneklem t testi sonuçları

	Anne Çalışma Durumu	N	Ort.	Ss	t	p
OÖABÖ Anne	Çalışıyor	68	14.88	6.84	-1.825	.070
	Çalışmıyor	69	16.86	5.87		
OÖABÖ Baba	Çalışıyor	68	16.64	7.87	-.787	.432
	Çalışmıyor	69	17.68	7.49		
BAKÖ Keyfi Meşguliyet	Çalışıyor	68	65.42	10.78	3.025	.003**
	Çalışmıyor	69	59.39	12.49		
BAKÖ İlgi ve Yakınlık	Çalışıyor	68	52.63	6.50	2.059	.041*
	Çalışmıyor	69	50.00	8.32		
BAKÖ Temel Bakım	Çalışıyor	68	29.69	7.91	1.269	.207
	Çalışmıyor	69	27.88	8.72		
BAKÖ Toplam	Çalışıyor	68	147.75	22.11	2.578	.011*
	Çalışmıyor	69	137.27	25.31		

*p<0.05, **p<0.01

Tablo 15 incelendiğinde, eşi herhangi bir işte çalışan babaların; toplam katılımları (t=2.578, p<0,05), keyfi meşguliyet (t=3.025, p<0,01) ile ilgi ve yakınlık (t=2.059, p<0,05) alt alanlarındaki katılımları eşi çalışmayan babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur.

Elde edilen sonuçlara göre, eşi çalışan babaların çocuklarının yaşamlarına dahil olarak sergiledikleri genel katılım davranışları, çocuklarına ayırdıkları keyfi meşguliyet ile çocuklarına gösterdikleri ilgi ve yakınlık eşi çalışmayan babalardan daha fazladır.

4.13. İkiz Çocuğu Olan Ebeveynlerin Evlilik Süresine Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi

Anne bekçiliği ve baba katılımının ikiz çocuğu olan ebeveynlerin evlilik süresine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. İkiz çocuğu olan ebeveynlerin evlilik süresine göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının bağımsız örneklem t testi sonuçları

	Evlilik Süresi	N	Ort.	Ss	t	p
OÖABÖ Anne	1-8 yıl	83	15.25	6.37	-1.428	.156
	9 yıl ve üzeri	54	16.85	6.43		
OÖABÖ Baba	1-8 yıl	83	16.34	7.65	-1.556	.122
	9 yıl ve üzeri	54	18.42	7.59		
Keyfi Meşguliyet	1-8 yıl	83	63.46	11.37	1.311	.192
	9 yıl ve üzeri	54	60.72	12.87		
İlgi ve Yakınlık	1-8 yıl	83	51.77	7.26	.890	.375
	9 yıl ve üzeri	54	50.59	8.02		
Temel Bakım	1-8 yıl	83	30.51	7.46	2.994	.003**
	9 yıl ve üzeri	54	26.11	8.98		
Baba Katılımı	1-8 yıl	83	145.75	22.65	1.985	.049*
	9 yıl ve üzeri	54	137.42	25.96		

*p<0.05, **p<0.01

Tablo 16 incelendiğinde, evlilik süresi 1-8 yıl arasında olan babaların temel bakım alt boyutundaki katılımları (t=2.994, p<0,01) ve toplam katılımları (t=1.985, p<0,05) evlilik süresi 9 yıl ve üzerinde olan babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; devam eden evlilik süresi 1-8 yıl arasında olan babaların, çocuklarına verdikleri temel bakım ile çocuklarının yaşamlarına dahil olarak sergiledikleri genel katılım davranışları devam eden evlilik süresi 9 yıl ve üzerinde olan babalardan daha fazladır.

4.14. Ekonomik Duruma Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımının İncelenmesi

Anne bekçiliği ve baba katılımının sosyoekonomik duruma göre anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Sosyoekonomik duruma göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanlarının Kruskal Wallis H testi sonuçları

	Ekonomik Durum	N	Sıra Ort.	X²	sd	p	Anlamlı Farklılık
OÖABÖ Anne	Düşük	21	97.64				1-2
	Orta	96	61.10	15.582	2	.000***	
	Yüksek	20	76.85				
OÖABÖ Baba	Düşük	21	98.24				1-2
	Orta	96	60.95	16.266	2	.000***	
	Yüksek	20	76.93				
BAKÖ Keyfi Meşguliyet	Düşük	21	55.12				1-3
	Orta	96	67.15	9.785	2	.008**	2-3
	Yüksek	20	92.48				
BAKÖ İlgi ve Yakınlık	Düşük	21	43.07				1-2
	Orta	96	72.84	10.887	2	.004**	1-3
	Yüksek	20	77.78				
BAKÖ Temel Bakım	Düşük	21	44.81				1-2
	Orta	96	71.38	10.654	2	.005**	1-3
	Yüksek	20	83.00				
BAKÖ Toplam	Düşük	21	44.12				1-2
	Orta	96	70.09	13.877	2	.001**	1-3
	Yüksek	20	89.90				2-3

p<0.01, *p<0.001

Tablo 17 incelendiğinde, anne bekçiliği ($X^2=15.582$; $p<0,001$), algılanan anne bekçiliği ($X^2=16.266$; $p<0,001$), toplam baba katılımı ($X^2=13.877$; $p<0,01$), baba katılımı ilgi ve yakınlık ($X^2=10.887$; $p<0,01$), keyfi meşguliyet ($X^2=9.785$; $p<0,01$) ile temel bakım ($X^2=10.654$; $p<0,01$) alt boyutları sosyoekonomik duruma göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılığın kaynağını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre, düşük sosyoekonomik duruma sahip annelerde anne bekçiliği puanı orta

sosyoekonomik duruma sahip annelerden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Yüksek sosyoekonomik duruma sahip babaların çocuklarına ayırdıkları keyfi meşguliyet, düşük ve orta sosyoekonomik duruma sahip babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Yüksek ve orta sosyoekonomik duruma sahip babaların çocuklarına verdiği temel bakım ile çocuklarına gösterdiği ilgi ve yakınlık düşük sosyoekonomik duruma sahip babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Yüksek sosyoekonomik duruma sahip babaların çocuklarının yaşamlarına dahil olarak sergiledikleri genel katılım davranışları düşük ve orta sosyoekonomik duruma sahip babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Orta sosyoekonomik duruma sahip babaların genel katılım davranışları da düşük sosyoekonomik duruma sahip babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur.

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada, 3-6 yaş ikiz çocuğa sahip olan ebeveynlerde, annelerin sergilemiş olduğu olumsuz nitelikteki beçilik davranışları ile babaların göstermiş olduğu katılım davranışlarının birbirleri ile ve demografik özelliklerle olan ilişkileri araştırılmıştır. Bu bölümde ise çalışmanın verilerinden elde edilen bulgular, ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmış olup ayrı başlıklar halinde sunulmuştur.

Çalışma bulgularının tartışıldığı bu bölüm üç alt başlıktan oluşmaktadır. İlk olarak çocuğa ait değişkenlere (ikiz olma durumu, monozigotik-dizigotik ikiz olma durumu, kardeş sayısı, yaş, cinsiyet) göre anne beçiliği ile baba katılımına ilişkin bulgular, ikinci olarak anne beçiliği ile baba katılımı arasındaki ilişkiye dair bulgular, üçüncü olarak ebeveynlere ait değişkenlere (yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, evlilik süresi, ekonomik durum) göre anne beçiliği ile baba katılımına ilişkin bulgular tartışılmaktadır.

5.1. İkiz Çocuklara Ait Değişkenlere Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımı Düzeylerinin Tartışılması

Mevcut çalışmada anne beçiliği ve baba katılımının çocukların ikiz olma durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi analizlerinde, ikiz çocuğa sahip annelerin sergiledikleri anne beçiliği davranışının, tekiz çocuğa sahip annelerden daha fazla olduğu belirlenmiştir. Araştırmalar, yüksek kaliteli tıbbi bakımın varlığında bile, toplum genelinde ikiz doğumların hem anneler hem de bebekler için ölüm oranlarını artırdığını (Van Heesch vd., 2015), toplum sağlığı için bir zorluk teşkil ettiğini (Smith vd., 2014; Young ve Wylie, 2012) ve ikiz çocukların hastalık risklerinin daha fazla olduğunu göstermektedir (Monden ve Smits, 2017). Bu bulgular, annelerin ikiz çocukların bakımıyla ilişkili algılarının tek çocuğun bakımıyla ilişkili annelik rolüne göre daha yoğun olması gerektiğiyle ilgili geleneksel inançlarının olduğunu gösteren önceki araştırmalara destek sağlamaktadır (Rickard vd., 2012). Avrupa'da ikiz doğumların %60'ı ve üçüz doğumların %90'ında bebekler 37 haftadan daha erken doğmaktadırlar (Geraghty vd., 2004) ve çoklu doğumlarda bebeklerin bakımındaki olası zorluklarla başa çıkabilmeleri için annelerin kaygılanma olasılıkları daha fazladır.

Araştırmalar, çoğul bebeği olan annelerin bir kısmının ikiz bebek bakımını ve beslenmesini zor, zahmetli, stresli ve uzun bulduğunu göstermiştir (Gromada ve

Spangler, 1998). oğul bebekler genellikle düşük kilolu ve beklenen doğum tarihinden erken doğduklarından, onlar için bakım tekizlere göre daha önemlidir (Flidel-Rimon ve Shinwell, 2006). ınar ve diğer araştırmacılar (2016) ikiz bebeği olan annelerin bebeklerini beslemeleri ve bakım uygulamalarını araştırmışlar, annelerin ikiz bebeklerine yönelik aşırı koruyucu tutumları olduğunu ve bebek beslemeyle ilgili bilgi düzeylerini yetersiz gördüklerini belirlemişlerdir. İviz doğumlar, aileler için çeşitli tıbbi, sağlık, sosyo-duygusal, psikolojik ve gelişimsel sonuçlarla ilişkilidir. Ebeveynler genellikle ikiz gebelikleri fiziksel ve duygusal olarak zor olarak tanımlamaktadırlar (Leonard ve Denton, 2006). Ayrıca, tekil gebeliklerle karşılaştırıldığında, ikiz gebeliklerin daha yüksek maternal ve perinatal morbidite ve mortalite taşıdığı bildirilmektedir (Young ve Wylie, 2012). Bu sonuçlar değerlendirildiğinde mevcut çalışmadaki ikiz çocuğa sahip annelerin sergiledikleri anne bekçiliği davranışının, tekiz çocuğa sahip annelerden daha fazla olmasının literatür ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Ayrıca ikiz gebeliklerde psikolojik uyum ile ilgili önemli bir konu da doğum öncesi bağlanmadır. Gebelik sırasında anneler, çocukları hakkında düşünürler ve kendilerini anne olarak temsil etmeye başlarlar. İviz gebeliklerdeki prenatal bağlanma, tekil gebeliklerdekinden farklı olmaktadır. İviz gebelikte anne adayı aynı anda iki çocukla özdeşleşme süreci yaşamak ve her iki çocuğu da temsil edebileceği zihinsel bir alan yaratmak zorundadır. McBride ve diğer araştırmacılar (2005) ultrason incelemelerinin, doğmamış ikizlerin isimlendirilmesini ve onları birer birey olarak düşünmeyi kolaylaştıran cenin cinsiyetinin önemini belirtmektedirler. Bu durum özellikle çoğul ve ikiz gebeliklerde daha da önemlidir. Bu sebeple de ikiz çocuğa sahip annelerin sergiledikleri anne bekçiliği davranışının, tekiz çocuğa sahip annelerden daha fazla olması doğaldır. Bununla birlikte ikiz çocuğu olan annelerin, çocuklarının bakımı için daha fazla koruyucu olmaları gerektiği konusundaki algılarının nasıl olduğunu tanımlayan ve inceleyen araştırmalara da ihtiyaç vardır.

Mevcut çalışmada ikiz çocuğa sahip babaların; genel katılımları, keyfi meşguliyet ve temel bakım alt alanlarındaki katılımları tekiz çocuğa sahip babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre ikiz çocuğa sahip babaların; çocuklarına ayırdıkları keyfi meşguliyet, çocuklarına verdikleri temel bakım ve çocuklarının yaşamlarına dahil olarak sergiledikleri genel katılım davranışları tekiz çocuğa sahip babalardan daha fazladır. Sonuçta oklu doğum yapan bir ailede ebeveynlik,

aynı yaştaki birden fazla çocuğa ebeveynlik yapmak demektir. Heinonen (2022) ikizlerin babalarının doğumda ve ikiz çocukların sağlık uygulamalarıyla ilişkili yaptığı araştırmada ikiz babalarının destek ihtiyaçlarını belirlemiş, aynı zamanda ikiz babalarının deneyimlerini betimlemiştir. Bu araştırmanın sonuçlarında ikiz babalığın yavaş yavaş geliştiği, ikiz babalığın güçlenmesi için destek gerektiği, babaların ikizlerin her biriyle ve her ikisiyle ilişkisini geliştirmek için çabaladıkları, çoklu babalık konusunda bebekler doğmadan önce eğitim verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Babalık ve özellikle ikiz çocuk ebeveynliği, insan hayatında çok özel bir dönemdir ve çocuğun sağlığı, refahı ve hayatı üzerinde babanın tutumlarının birçok etkisi vardır. İkizlerin babaları, geleceği de düşünerek çocukların günlük yaşamına aktif olarak katılarak ve dahil olarak onlarla yakın bir bağ oluşturmak isterler. Hastane personeli ile doğum ve çocuk sağlığı kliniği personeli, ebeveynliğe geçiş sırasında ve çocukların doğumundan sonra babalara yönelik bütüncül anlayış ve destekte çoklu doğum yapan ailelere yönelik hizmetlerin uygulanmasında hayati bir rol oynamaktadır. İkiz çocuk babalarına destek sağlama, onlarla bilgi paylaşma ve onlara tavsiye vermek hayati öneme sahiptir. Kanıta dayalı bilgi, teori ve pratiği birbirine bağlayan, her iki ebeveynin de seslerinin duyulmasını ve saygı duyulmasını sağlayan çok profesyonel işbirliği, farklı türden ailelerin ve özel ihtiyaçları olan ailelerin bakımını iyileştirmenin anahtarıdır. Mevcut çalışmanın sonuçlarıyla benzer şekilde ikiz çocuğu olan babaların çocuklarla meşguliyetlerinin arttığı ve temel bakımlarına katılımlarının tekiz çocuklara göre daha fazla olduğuna yönelik araştırma bulguları bulunmaktadır (Premberg vd., 2008). Bununla birlikte Heinonen (2022) bazı ikiz babalarının aile hayatında aktif bir şekilde yer almaları konusunda şaşkınlık ve şüphe duygularının var olduğunu belirtmektedir. Draper (2002), babalığın çocuklar büyüdükçe ve geliştikçe zamanla değiştiğini ve babaların sık sık çelişkili duygular yaşadığını, babaların çocuk bakımına katılımının anne ile ilişkisine ayıracak zamanın olmaması gibi çeşitli duygularla sınındığını ve çocukların gelişim sorunlarıyla da baba katılımının yoğunluğunun değişebildiğini belirtmektedir.

İkiz çocuk varlığında babalarda rol kısıtlamaları ve yaşam tarzındaki değişiklikler, yorgunluk, sinirlilik ve hayal kırıklığı olarak ortaya çıkan stres düzeylerinin artması pek çok araştırmada vurgulanmaktadır (Chin vd., 2011; Wenzeler vd., 2015). Babanın demografik özellikleri, annenin çalışma durumu; anne ve babanın etkileşim yoğunluğu ve niteliği, anne bekkiliği davranışlarıyla babanın katılımını desteklemesi ya da

engelleyici tutumu, tekiz veya çoğul doğum olması, çocukların cinsiyeti, yaşı ve mizacı gibi farklı çok sayıda faktör, babanın katılımını kolaylaştırıcı ya da engelleyici rol oynayabilmektedir (Pekel-Uludağlı, 2017). Bazı araştırmalar hiçbir fark bulamasa da birden fazla çocuğu olan ebeveynlerle tek çocukları olan ebeveynler arasındaki zihinsel sağlık sonuçlarını karşılaştıran çoğu araştırma, çoğul doğum sonrası yaşanan olumsuz deneyimlerin ebeveynlik stresi, depresyon ve anksiyete semptomlarını artırdığını (Van Manen, 2014) ve çoğul bebek doğumundan sonra babaların daha kötü zihinsel sağlık sonuçları yaşayabileceğini saptamıştır (Harvey vd., 2014). Artan toplum bilincine ve baba ebeveynlik kültürünü etkileyen sosyopolitik değişikliklere rağmen, babalar hala doğum öncesi bakımda yeterince değer görmediklerini ve desteklenmediklerini düşünmektedirler (Heinonen, 2022). Literatürdeki bulgular ile mevcut çalışmadaki ikiz çocuğa sahip babaların çocuklarına yönelik meşguliyetleri, çocuklarına verdikleri temel bakım ve çocuklarının yaşamlarına dahil olarak sergiledikleri genel katılım davranışlarının tekiz çocuğa sahip babalardan daha fazla olduğu sonucunun benzer içerik taşıdığı söylenebilir. Sonuçta babaların çocuklarının yaşamlarına daha fazla katılım göstermeleri konusundaki toplumsal bilinç, giderek artan biçimde şekillenmektedir (Pekel-Uludağlı, 2017).

Mevcut çalışmada tek yumurta ikizi çocuğa sahip annelerin, babalar tarafından algılanan anne beççiliği puanları; çift yumurta ikizi çocuğa sahip annelerden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, babalar tarafından algılanan tek yumurta ikizi çocuğa sahip annelerin sergiledikleri anne beççiliği davranışlarının, çift yumurta ikizi çocuğa sahip annelerden daha fazla olduğu saptanmıştır. Mevcut çalışma sonucuna benzemeyen araştırmalar da bulunmaktadır. Posner ve diğer araştırmacılar (1996), Avustralya'da yaşayan birkaç ikiz örneğinden alınan boylamsal verileri kullanarak, çoklu doğumlardan sonra ikizler arasındaki sosyal temas ve tutum benzerliği arasındaki ilişkinin doğasını araştırmışlardır. İkizlerin tek ve çift yumurta özelliğinin de bir kriter olarak alındığı araştırmada anne ve babaların çocukla temas düzeyine göre koruyucu tutumlarının değişebildiğini; tek ya da çift yumurta özelliğinin etkili olmayıp ebeveyn ve çocuklardan kaynaklanan genetik ya da sosyal faktörlerle koruyucu tutum arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Olson ve diğer araştırmacılar (2001) ikizler üzerinde anne babaların ve sosyal çevrenin tutumlarındaki bireysel farklılıkları inceledikleri araştırmada 195 çift monozigotik ikiz ve 141 çift aynı cinsiyetten dizigotik ikiz ile çalışmışlardır.

İkizlere yönelik tutumların en fazla çevresel faktörlerden etkilendiği, ancak aynı zamanda ebeveynlerin ve çocukların kişilik özellikleri, fiziksel özellikleri ve akademik başarı gibi değişkenlerin de ebeveyn tutumlarında değişime neden olduğunu vurgulamışlardır.

Mevcut çalışmada bir kardeşi olan ikiz çocuğa sahip babaların keyfi meşguliyet alt alanındaki katılımları, iki ve daha fazla kardeşi olan ikiz çocuğa sahip babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Bu sonuca göre bir kardeşi olan ikiz çocuğa sahip babaların çocuklarına ayırdıkları keyfi meşguliyet, iki ve daha fazla kardeşi olan ikiz çocuğa sahip babalardan daha fazladır. Bu sonuçlar baba olmakla ilgili olumlu duyguları bulunduğunu ancak çocuk sayısı arttıkça babalık fonksiyonlarının yetersiz kalabildiğini gösterebilir. Mevcut çalışmada elde edilen bulgular ile farklı araştırma sonuçlarında, birbirlerinden farklı sonuçlar ortaya konmuştur. Ünlü Çetin'in (2015) yaptığı babalıkla ilgili algıların incelendiği çalışmada; babaların tamamı baba olmaya affettikleri ve bahsettikleri duygunun mutluluk duygusu olduğu vurgulanmaktadır. Bu durum, babaların ağırlıklı olarak çocuk sahibi olmanın duygusal doyumuna odaklandıklarını göstermektedir. Pleck (2010) çocuk sahibi olmanın dezavantajları arasında babaların kişisel zamanlarını ve sosyal yaşamlarını kısıtlamaları olduğunu, aynı zamanda çocuk sahibi olmanın babaların hayatından fedakârlıkla sonuçlandığını vurgulamakta ve çocuk sayısının bu durumu etkilemediğini belirtmektedir.

Babaların çocuk bakımına katılım düzeyleri toplum genelinde homojen değildir. Toplumsal cinsiyet normları erkekleri evin geçimini sağlayan kişiler olarak tanımlamaya devam ettiğinden ve zaman sınırlı bir kaynak olduğundan, işte geçirilen saatlerin artmasıyla babaların çocuklarıyla olan ilgisinin azalması beklenebilir (Hook, 2012). Bununla birlikte çalışan annelerin, işte geçirilen saatlerin artmasına rağmen çocuklarıyla geçirdikleri zamanı koruduklarını gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Bianchi vd., 2000; Sayer vd., 2004). McGill'in (2014) çalışması, çalışma saatlerinin babaların çalışma saatleri ile güçlü bir şekilde ilişkili olmadığını göstermiştir. Babalar çocuklarının hayatlarına önceki nesil babalardan daha fazla dahil olabilirken, kanıtlar kadınların çocuk bakımından ve ev hayatından büyük ölçüde sorumlu olmaya devam ettiğini göstermektedir (Doucet, 2013). Babaların, ikiz çocukların kardeşleriyle ilgili sayının ebeveynliğe daha fazla dahil olup olmadığına dair kanıtlar karışıktır (Sayer vd., 2004). Bazı araştırmalar, profesyonel mesleklerdeki babaların çalışma programları üzerinde daha fazla kontrole sahip oldukları için çocukları ile daha fazla ilgilenebildiklerini

göstermektedir (Landale ve Oropesa, 2001). McMunn vd. (2015), çocukların sosyo-duygusal davranışı ve baba katılımı arasındaki korelasyonları inceledikleri araştırmada çeşitli değişkenler ve ilişkiler dikkate alındığında, 3 yaşında çocuğu olan babaların bebeklik döneminden itibaren çocuklarıyla ilgilenmesinin, çocuklarda daha iyi sosyo-duygusal davranış oluşturduğu belirlenmiştir. Bu araştırmada babalara kıyasla, annelerin çocuğun sosyo-duygusal davranışının artmasıyla anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu sonucu ortaya konmaktadır. Birden çok kardeşi olma bir yıllık bir olgunlaşma üstünlüğü sağlamaktadır. Krampe ve Newton (2012) çalışmalarında kardeşlerin büyük ya da küçük olmaları arasında bir fark olmadığını saptamışlardır. Plomin ve Daniels (2011) aynı ailedeki çocukların birbirinden farklı olma nedenlerini araştırdıkları çalışmada aynı ailedeki çocuklar arasındaki çevresel farklılıkların ana kaynağının kişilik, psikopatoloji ve bilişsel yetenekler olduğunu saptamışlardır. Bu araştırmada ortaya çıkan ve ailedeki çocuklar arasındaki farklılıkların nedenlerini destekleyen kanıtlar arasında aynı ailede erken yaşlardan itibaren yetiştirilen evlat edinilmiş çocuklarla yapılan korelasyon örnek verilmektedir (Loehlin vd., 1981). Bu sonucun diğer pek çok araştırmada olduğu gibi, mevcut literatürdeki uyumsuz sonuçlara bir yenisini daha eklediğini kabul etmek gerekir. Bir kardeşi olan ikiz çocuğa sahip babaların çocuklarına ayırdıkları meşguliyetin, iki ve daha fazla kardeşi olan ikiz çocuğa sahip babalardan daha fazla olmasıyla ilgili araştırmalardan elde edilen uyumsuz bulgular göz önüne alındığında, bu uyumsuzluğu açıklayabilecek ve incelenmemiş bir başka değişken olabileceğini varsaymak mümkün görünmektedir.

Çalışmadan elde edilen bir diğer bulguya göre anne bekçiliği davranışı çocuğun yaşına göre farklılaşmamaktadır. Gaunt (2008), yapmış olduğu çalışmasında benzer şekilde anne bekçiliğinin çocuğun yaşı ile ilişkili olmadığını belirtmiştir. Bu bulgu çalışmamızın sonucunu destekler niteliktedir.

Akgöz-Aktaş ve Aydın, babalar tarafından algılanan anne bekçiliği davranışını inceledikleri çalışmalarında ise çocukların yaşı ile Anne Bekçiliği Ölçeği alt boyutlarından teşvik boyutunun negatif yönlü zayıf, kontrol ve engel boyutlarınınsa pozitif yönlü orta düzeyde ilişkili olduğunu bildirmişlerdir. Bu doğrultuda çocukların yaşı arttıkça babaların algıladığı teşvik azalmakta olup algıladıkları kontrol ve engel ise artmaktadır. Aynı zamanda çocuk sayısı birden çok olan babalar, büyük yaştaki çocukları için anneden daha fazla teşvik davranışı gördüklerini belirtmişlerdir. Ortaya çıkan bu

durum artan çocuk sayısıyla paralel olarak artmakta olan ebeveyn sorumluluğunun bölüşülmesine yönelik bir girişim olabilir. Babalar büyük yaştaki çocuklarıyla ilgilenirken, anneler yaşça küçük olan çocuklarının bakımlarını kolay bir şekilde karşılayabilir (Akgöz-Aktaş ve Aydın, 2020b). Bu durum, Akgöz-Aktaş'ın çocuk sayısı birden çok olan babaların birinci sırada doğmuş olan çocuklarıyla daha fazla zaman geçirdiği bulgusu ile benzerdir (Akgöz-Aktaş, 2017). Ortaya konan bu bulguların çalışma bulgularımızı desteklememesinin nedeni bu araştırmalarda kullanılan ölçeklerin anne bekçiliğini teşvik, kontrol ve engel boyutlarıyla ele almış olmasıyla açıklanabilir. Çalışmamızda, kullanmış olduğumuz ölçek doğrultusunda yalnızca annenin sergilemiş olduğu olumsuz bekçilik davranışlarını (engel boyutu) değerlendirirken; bu araştırmacılar olumsuz bekçilik davranışlarının yanı sıra annenin sergilemiş olduğu olumlu bekçilik davranışlarını (teşvik) da değerlendirmişlerdir.

Yapılan çalışmada elde edilen bulgular anne bekçiliği davranış düzeyinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Karabulut ve Şendil (2017) anne bekçiliği davranışıyla ilgili araştırmalarında anne bekçiliği puan ortalamalarının çocuk cinsiyetine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlar ve çocuğun cinsiyetini anne bekçiliği ile ilişkisi olmayan değişkenlerden biri olarak ifade etmişlerdir. Bu çalışmada belirtilen bulgular çalışmamızdaki cinsiyet değişkeniyle ilgili sonucu destekler niteliktedir.

Izci ve Jones (2018) yaptıkları çalışmada çocuğun cinsiyetiyle babaların katılımı arasında bir ilişkinin olmadığını belirtmiş ve bu bulgularının yirmi yıl önceki yapılan bazı baba katılımıyla ilgili olan araştırmalarındaki bulgularla tutarlı olduğunu ifade etmiştir. Dubowitz ve arkadaşları (2001) yaptıkları çalışmada baba katılımı ile çocuğun cinsiyeti arasında bir ilişkiye rastlamamışlardır. Sımsıkı ve Şendil (2014) yaptıkları Baba Katılım Ölçeğinin geliştirilmesi araştırmalarında baba katılımının çocuk cinsiyetine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Anne Bekçiliği Ölçeği annelere dayanan anne formu uyarlama çalışmasında Akgöz-Aktaş ve Aydın, annelerin kız çocukları için erkek çocuklarına göre daha yüksek düzeyde kontrolcü olduğunu gösteren bulgular elde etmişlerdir. Buna ek olarak babaların da erkek çocukları için algılamış oldukları teşvik düzeyinin kız çocukları için algıladıkları teşvik düzeyinden daha yüksek olduğu ifade etmişlerdir (Akgöz-Aktaş ve Aydın, 2020a).

Bahsedilen bu araştırmalardaki ulaşılan sonuçların yapılan çalışmadaki bulgularla paralel doğrultuda olmamasının nedeni anne bekçiliğinin olumlu taraflarının bu çalışmada aynı anda ele alınmamış olması ile açıklanabilir.

5.2. İkiiz ocuğa Sahip Ebeveynlerde Anne Bekçiliği ve Baba Katılımı Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Mevcut çalışmada; anne bekçiliği ile baba katılımı ilgi ve yakınlık alt boyutu arasında zayıf düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, babalar tarafından algılanan anne bekçiliği ile baba katılımı ilgi ve yakınlık alt boyutu arasında da orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çalışma sonuçları anne bekçiliği ile baba katılımı ilgi ve yakınlık alt boyutu arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Yani anne bekçiliği (olumsuz nitelikteki) arttıca babaların çocuklarına gösterdiği ilgi ve yakınlık azalmakta, anne bekçiliği azaldıkça da babaların çocuklarına gösterdiği ilgi ve yakınlık artmaktadır. Anne bekçiliği ve baba katılımı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bakıldığında; anne bekçiliği engel alt boyutu ile baba katılımı ilgi ve yakınlık alt boyutu arasında orta düzeyde negatif bir ilişki (Kanat, 2022; Kartal, 2022; Akgöz-Aktaş ve Aydın 2020a), anne bekçiliği engel alt boyutu ile baba katılımı ilgi ve yakınlık alt boyutu arasında zayıf düzeyde negatif bir ilişki (Varol, 2022; Kıracı, 2021) bulunmuştur. Bu bulgular çalışmamızın sonucunu destekler niteliktedir. Aynı zamanda anne bekçiliği, baba tarafından algılanan anne bekçiliği ve baba katılımı arasında ilişki bulunamamıştır (oban, 2017; Kurşun, 2019). Bu bulgular ise çalışmamızın sonucunu desteklememektedir. Geleneksel annelik rolünü benimseyen annelerin, çocuğun ihtiyaçlarını karşılamayı kendi görevi bilmesi ve bu noktada artan katılımcı baba davranışlarını annelik rolüne karşı bir tehdit sayabilmesi gibi nedenlerle olumsuz nitelikteki anne bekçiliği davranışını artabilir. Bu doğrultuda artan anne bekçiliği davranışının da baba katılımını azaltması beklenir.

5.3. İkiiz ocuğa Sahip Ebeveynlere Ait Değişkenlere Göre Anne Bekçiliği ve Baba Katılımı Düzeylerinin Tartışılması

Mevcut çalışmadan elde edilen bulguya göre anne bekçiliği davranışı anne ve babanın yaşına göre farklılaşmamaktadır. Akgöz-Aktaş ve Aydın (2020a, b), Kartal (2022) yapmış oldukları araştırmalarında benzer şekilde anne ve babaların yaşı ile anne bekçiliğinin teşvik, engel ve kontrol alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını

bulmuşlardır. Varol (2022) ve Kıraççı (2021) da anne ve baba yaşının anne bekçiliğinin teşvik ve engel alt boyutları ile ilişkili olmadığını belirtmişlerdir. Bu bulgular çalışmamızın sonucunu destekler niteliktedir. Karabulut ve Şendil (2017) yapmış oldukları araştırmalarında ise anne bekçiliği ile annelerin yaşı arasında ters yönde zayıf anlamlı bir ilişki olduğunu bildirmişlerdir. Bu doğrultuda annelerin yaşı arttıkça, annelerin sergiledikleri olumsuz nitelikteki anne bekçiliği davranışlarında azalma olmaktadır. Bu araştırmada ulaşılan sonuçların mevcut çalışmadaki bulgularla paralel doğrultuda olmaması, araştırmaların farklı yaş dönemlerindeki çocukların ebeveynleriyle yürütülmesi nedeniyle, örneklem grubunun genç ve nispeten daha yaşlı ebeveynleri kapsamı şeklinde açıklanabilir. Karabulut ve Şendil'in (2017) araştırmasına lise dönemindeki çocukların ebeveynleri (baba yaş ortalaması 45.5, anne yaş ortalaması 41.5) katılım göstermişken, bahsi geçen araştırmalara ve çalışmamıza (baba yaş ortalaması 36.2, anne yaş ortalaması 33.2) okul öncesi dönemdeki çocukların ebeveynleri katılım göstermiştir.

Çalışmadan elde edilen diğer bir bulgu da baba katılımı babanın yaşına göre farklılaşmazken annenin yaşına göre temel bakım alt boyutunda farklılaşmaktadır. Bu sonuca göre 20-33 yaş aralığında olan annelerin eşlerinin çocuklarına verdiği temel bakım, yaşı 34 ve üstünde olan annelerin eşlerinden anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Yapılan bazı araştırmalarda baba katılımının anne ve babanın yaşına göre farklılaşmadığı (Varol, 2022; Kıraççı, 2021), babanın yaşına göre baba katılımı keyfi meşguliyet ve temel bakım alt boyutlarının farklılaşmadığı ancak ilgi ve yakınlık alt boyutunun anlamlı olarak farklılaştığı (Kanat, 2022; Kartal, 2022) belirtilmiştir. Bu bulgular çalışmamızın sonucunu kısmen desteklemektedir. Çalışmamızda babaların çocuklarına verdiği temel bakımın anne yaşına göre farklılaşması, ebeveynlerin ikiz çocuğa sahip olmaları ile açıklanabilir. Tek çocuklara kıyasla hastalık riski daha fazla olan ikiz çocuklar, çoğunlukla düşük ağırlıkta ve erken dünyaya geldiklerinden bu çocuklara verilecek temel bakım daha fazla önem taşımaktadır (Flidel-Rimon ve Shinwell, 2006; Monden ve Smits, 2017). İkiz bebek annelerinin de bebek bakım bilgisi konusunda kendilerini yetersiz gördükleri belirtilmiştir (Çınar vd., 2016). İlk doğumu ikiz gebelik yoluyla gerçekleşen nispeten daha genç annelerin eşleri, annelerin bu alandaki yetersizlik duygularını giderebilmek adına ikiz çocuklarına daha fazla temel bakım veriyor olabilirler.

Çalışmadan elde edilen bulguya göre anne bekleliği davranışı annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. İlköğretim ve ortaöğretim mezunu annelerin sergiledikleri anne bekleliği davranışı yükseköğretim mezunu annelerden anlamlı düzeyde daha fazladır. Yapılan bazı çalışmaların bulguları elde edilen sonucu desteklerken, diğer bazı çalışmalarsa bu sonucu desteklememektedir. Yapılan bazı çalışmalarda annelerin eğitim düzeyine göre anne bekleliği anlamlı düzeyde farklılaşmakta olup eğitim düzeyi düşük olan annelerin anne bekleliği puanları daha yüksek, eğitim düzeyi yüksek olan annelerin anne bekleliği puanları ise daha düşük olduğu bildirilmiştir (Gaunt, 2008; Kulik ve Tsoref, 2010; Kurşun, 2019). Tu vd. (2014) ise, annenin eğitim düzeyi ile anne bekleliğinin standart ve sorumluluklar, anne kimliğinin doğrulanması boyutları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Akgöz-Aktaş ve Aydın, babalar tarafından algılanan anne bekleliği davranışını inceledikleri araştırmalarında ise annelerin eğitim düzeyi ile Anne Bekleliği Ölçeği alt boyutlarından teşvik boyutunun farklılaşmakta olduğunu kontrol ve engel boyutlarının ise farklılaşmadığını bildirmişlerdir. Üniversite ve lisansüstü mezunu eşi olan babaların eşlerinden algıladığı teşvik düzeyi, ilkokul-ortaokul ve lise mezunu eşi olan babalardan daha fazla olmaktadır (Akgöz-Aktaş ve Aydın, 2020b). Yapılan diğer bazı çalışmalarda ise annelerin eğitim düzeyine göre anne bekleliğinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bildirilmiştir (Akgöz-Aktaş ve Aydın, 2020a; Karabulut ve şendil, 2017). Bununla birlikte Karabulut ve şendil (2017) babalar tarafından algılanan olumsuz anne bekleliği davranışlarını değerlendirdikleri araştırmalarında, eğitim düzeyine göre farklılaşma olmamasına rağmen eğitim düzeyi lise ve üstü olan annelerin daha az anne bekleliği puanına sahip olduklarını bildirmişlerdir. Düşük eğitim düzeyine sahip annelerin sergilemiş oldukları olumsuz özellikteki bekleliği davranışlarının daha çok olmasının nedeni, toplumsal cinsiyet rollerini benimsemelerinden ve aile iğerisindeki görevlerini kendi başına yerine getirme isteğinden kaynaklanabilmektedir (Kurşun, 2019). Anne eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte aile ortamında artan ebeveyn sorumlulukların paylaşılması noktasında iş birliğine gidilerek birlikte yürütölen ebeveynliğin önemli hale gelmesi annelerin toplumsal cinsiyet rollerinden uzaklaşmalarıyla sonuçlanabilir (Barutçu ve Hıdır, 2016).

Çalışmada annelerin eğitim düzeyine göre; genel baba katılımı, baba katılımı ilgi ve yakınlık ile temel bakım alt boyut puanları anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur.

Yükseköğretim mezunu annelerin eşlerinin çocuklarına verdikleri temel bakım, çocuklarına gösterdikleri ilgi ve yakınlık ile çocuklarının yaşamlarına dahil olarak sergiledikleri genel katılım davranışları ilköğretim ve ortaöğretim mezunu annelerin eşlerinden anlamlı düzeyde daha fazla bulunmuştur. Yapılan araştırmalarda benzer şekilde yüksek eğitim düzeyine sahip annelerin eşlerinin; genel katılım davranışlarının daha fazla olduğu (Kıraççı, 2021; Kartal, 2022; Varol, 2022), çocuklarına daha fazla temel bakım verdiği (Kulik ve Sadeh, 2015; Varol, 2022) ve çocuklarına gösterdikleri ilgi ve yakınlığın daha fazla olduğu (Kartal, 2022) belirtilmiştir. Bahsi geçen bulgularda yüksek eğitim düzeyine sahip olan annenin benimsemiş olduğu toplumsal cinsiyet rollerinden sıyrılarak baba-çocuk ilişkisinde babaya kapı aralayıcı davranışlarda bulunmasının etkili olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada babaların eğitim düzeyine göre, genel baba katılımı ve baba katılımı keyfi meşguliyet alt boyut puanları anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Yükseköğretim ve ortaöğretim mezunu babaların çocuklarına ayırdıkları keyfi meşguliyet, ilköğretim mezunu babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Yükseköğretim mezunu babaların çocuklarının yaşamlarına dahil olarak sergiledikleri genel katılımları da ilköğretim mezunu babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Yapılan araştırmalarda benzer şekilde yüksek eğitim düzeyine sahip babaların; genel katılım davranışlarının daha fazla olduğu ve çocuklarına ayırdıkları keyfi meşguliyetin daha fazla olduğu belirtilmiştir (Kıraççı, 2021; Kanat, 2022; Kartal, 2022; Varol, 2022; Sımsıkı ve Şendil, 2014). Babaların eğitim seviyelerinin artmasıyla birlikte babalık rolü algısının olumlu yönde değişebileceği, çalışma koşullarının daha iyi hale gelebileceği ve bu durumun çocuğa ayrılacak serbest zamanı artırabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada eşi herhangi bir işte çalışan babaların; genel katılımları, keyfi meşguliyet ile ilgi ve yakınlık alt alanlarındaki katılımları eşi çalışmayan babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Yapılan araştırmalarda benzer şekilde eşi herhangi bir işte çalışan babaların; genel katılım davranışlarının daha fazla olduğu ve çocuklarına ayırdıkları keyfi meşguliyetin daha fazla olduğu belirtilmiştir (Kanat, 2022; Kartal, 2022; Varol, 2022). Bu durumun nedeni eşi herhangi bir işte çalışmayan babaların çocuğa ait temel ihtiyaçları çoğunlukla anne ile ilişkilendirmesi şeklinde olabilir.

Çalışmada evlilik süresi 1-8 yıl arasında olan babaların temel bakım alt boyutundaki katılımları ve genel katılımları evlilik süresi 9 yıl ve üzerinde olan babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Yapılan araştırmalarda benzer şekilde evlilik süresi 10 yıl ve altında olan babaların; genel katılım davranışlarının daha fazla olduğu (Izci ve Jones, 2018; Kartal, 2022; Kanat, 2022; Varol, 2022) ve çocuklarına daha fazla temel bakım verdiği belirtilmiştir (Kanat, 2022; Varol, 2022). Bu durum eski zamanlara nispeten günümüz evliliklerinde ebeveynlerin daha eşitlikçi ve paylaşımcı rolleri benimsemesinden ve artan evlilik süresinin evlilik doyumunu azaltmasından kaynaklanabilir (Varol, 2022).

Yapılan çalışmada elde edilen bulgularda annelerin anne bekkçiliğinden aldığı puanların ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Düşük sosyoekonomik duruma sahip annelerde anne bekkçiliği puanı orta sosyoekonomik duruma sahip annelerden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Kulik ve Tsoref (2010) yaptıkları araştırmada anne bekkçiliği ve ekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Bu ilişkiye göre ekonomik düzeyi yüksek olan annelerin anne bekkçiliği davranışını daha az sergilediği görülmüştür. Gaunt (2008) da araştırmasında benzer bir sonuca ulaşmıştır, bu sonuca göre daha az düşük gelir düzeyine sahip olan annelerin anne bekkçiliği davranışını daha fazla sergiledikleri ve baba katılımına da daha fazla karşı geldikleri görülmüştür. Roy ve Burton (2009) yaptıkları araştırmada özellikle düşük ekonomik düzeye sahip olan annelerin anne bekkçiliği davranışlarının baba katılımı üzerinde etkisi olduğunu ve toplumsal standartları içselleştirdiğini ifade etmişlerdir. Bu araştırmalardaki bulgular çalışmamızdaki bulguları destekler niteliktedir. Ek olarak ailenin ekonomik durumunu anne bekkçiliği ile ilişkili bulmayan araştırmalar da mevcuttur (Karabulut ve Şendil, 2017; Aytaç, 2018).

Mevcut çalışmada baba katılımı ve alt boyut (keyfi meşguliyet, ilgi ve yakınlık, temel bakım) puanları sosyoekonomik duruma göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Yüksek sosyoekonomik duruma sahip babaların çocuklarına ayırdıkları keyfi meşguliyet, düşük ve orta sosyoekonomik duruma sahip babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Yüksek ve orta sosyoekonomik duruma sahip babaların çocuklarına verdiği temel bakım ile çocuklarına gösterdiği ilgi ve yakınlık düşük sosyoekonomik duruma sahip babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Yüksek sosyoekonomik duruma sahip babaların çocuklarının yaşamlarına dahil olarak sergiledikleri genel katılım davranışları düşük ve orta sosyoekonomik duruma sahip babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur.

Yapılan araştırmalarda benzer şekilde yüksek sosyoekonomik duruma sahip babaların; genel katılım davranışlarının ve çocuklarına ayırdıkları keyfi meşguliyetin daha fazla olduğu (Kıraçcı, 2021; Kartal, 2022; Varol, 2022) ile çocuklarına daha fazla temel bakım verdikleri belirtilmiştir (Varol, 2022). Ekonomik durumun artmasıyla birlikte babaların çalışma koşullarının daha iyi hale gelebileceği ve bu durumun baba-çocuk ilişkisinde çocuğa ayrılacak zamanı artırabileceği dolayısıyla da babanın katılımcı davranışlarının artabileceği düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada 3-6 yaş ikiz çocuğa sahip ebeveynlerde annelerin sergilemiş olduğu, baba-çocuk ilişkisini engelleyici nitelikteki, bekçilik davranışları ile babaların çocukların yaşamlarına dahil olarak gösterdikleri katılım davranışları arasındaki ilişki incelenmektedir. Çalışmada elde edilen bulguların sonuçları şu şekildedir:

- Annenin kendini değerlendirmesi sonucunda elde edilen anne bekçiliği puanları ile baba tarafından algılanan anne bekçiliği puanları arasında güçlü düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
- Anne bekçiliği ile baba katılımı ilgi ve yakınlık alt boyutu arasında zayıf düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, algılanan anne bekçiliği ile baba katılımı ilgi ve yakınlık alt boyutu arasında da orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.
- İkiz çocuğa sahip annelerin anne bekçiliği puanları tekiz çocuğa sahip annelerden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.
- İkiz çocuğa sahip babaların genel katılımları, keyfi meşguliyet ve temel bakım alt alanlarındaki katılımları tekiz çocuğa sahip babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur.
- Tek yumurta ikizi çocuğa sahip annelerin algılanan anne bekçiliği puanları çift yumurta ikizi çocuğa sahip annelerden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.
- Bir kardeşi olan ikiz çocuğa sahip babaların keyfi meşguliyet alt alanındaki katılımları, iki ve daha fazla kardeşi olan ikiz çocuğa sahip babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur.
- İkiz çocukların cinsiyet çiftlerine göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur.
- Babaların ikiz çocuklarına verdiği temel bakım çocukların yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.
- 20-33 yaş aralığında olan annelerin eşlerinin çocuklarına verdiği temel bakım, 34-50 yaş aralığında olan annelerin eşlerinden anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur.
- Baba yaşına göre anne bekçiliği ve baba katılımı puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur.

- Annelerin eğitim düzeyine göre; anne bekçiliği, algılanan anne bekçiliği, genel baba katılımı, baba katılımı ilgi ve yakınlık ile temel bakım alt boyut puanları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.
- Babaların eğitim düzeyine göre, genel baba katılımı ve baba katılımı keyfi meşguliyet alt boyut puanları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.
- Eşi herhangi bir işte çalışan babaların; genel katılımları, keyfi meşguliyet ile ilgi ve yakınlık alt alanlarındaki katılımları eşi çalışmayan babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur.
- Evlilik süresi 1-8 yıl arasında olan babaların temel bakım alt boyutundaki katılımları ve genel katılımları evlilik süresi 9 yıl ve üzerinde olan babalardan anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur.
- Anne bekçiliği, baba katılımı ve alt boyut (keyfi meşguliyet, ilgi ve yakınlık, temel bakım) puanları sosyoekonomik duruma göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Elde edilen sonuçlara göre eğitimciler ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

Öneriler;

Eğitimciler için,

- Çalışma sonuçlarından hareketle gerek baba katılımını artırmaya gerekse de anne bekçiliğinin çocuk ve baba üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik ebeveyn eğitim programlarının düzenlenmesi önerilmektedir.

Araştırmacılar için,

- Mevcut çalışmaya, çoğul gebelik çeşitlerinden biri olan ikiz gebelik sonucunda dünyaya gelen ikiz çocukların ebeveynleri katılmıştır. İleride yapılacak araştırmalar çoğul gebeliğin diğer çeşitlerinden dünyaya gelen üçüz, dördüz, beşiz vs. çocuklara sahip ebeveynler ile de yürütülebilir.
- Bu çalışma, 3-6 yaş çocuğa sahip evlilik birliktelikleri devam eden anne ve babalarla yürütülmüştür. İleride yapılacak araştırmaların, farklı yaş gruplarında çocuğa sahip ebeveynleri ve boşanmış ebeveynleri de kapsayacak şekilde oluşturulması farklı bulguların ortaya konması açısından önemlidir.

- Mevcut çalışmada babaların çalışma durumu değişkeni gruplardaki katılımcı sayısının dengesiz dağılımı sebebiyle incelenememiştir. Belirtilen değişken için gruplar eşitlenerek yeni bir araştırma planlanabilir.
- Çalışmada baba katılımı, babaların kendi algıları üzerinden değerlendirilmiş olup anneler ölçüm dışında bırakılmıştır. İleride yapılacak araştırmalarda her iki ebeveynden çoklu ölçümler alınarak çapraz anketler yapılması değerlendirmelerdeki eksiklik ve yanlılıkları gidererek alana önemli bilgiler sunması açısından faydalı olabilir.

KAYNAKLAR

- Adedokun, O. A., & Balschweid, M. A. (2008). The mediating effects of self-esteem and delinquency on the relationship between family social capital and adolescents educational achievement. *The Journal of Doctoral Research in Education*, 8(1), 2-14.
- Akçay-Didişen, N., & Uzşen, H. (2018). İkiz bebeklerin birlikte uyuması: Sistematik derleme. *JAREN*, 4(3), 201-206.
- Akgöz-Aktaş, G. (2017). *Baba katılımı ve çocuk uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi: annelik bekciliği ve evlilik uyumunun etkisi*. Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Akgöz-Aktaş, G. A., & Aydın, A. (2020a). Anne bekciliği ölçeği anne formunun Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 23(45), 63-75.
- Akgöz-Aktaş, G. A., & Aydın, A. (2020b). Babaların gözünden anne bekciliği: Bir ölçek uyarlama çalışması. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(16), 3565-3590.
- Akgöz-Aktaş, G., & Aydın, A. (2017). Annelik bekciliği üzerine bir derleme. *Çocuk ve Ruh Sağlığı Dergisi*, 24(3), 283-292.
- Allen, S. M., & Hawkins, A. J. (1999). Maternal gatekeeping: mothers' beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work. *Journal of Marriage and the Family*, 61(1), 199-212.
- Altenburger, L. E., Schoppe-Sullivan, S. J., & Kamp Dush, C. M. (2018). Associations between maternal gatekeeping and fathers' parenting quality. *Journal of Child and Family Studies*, 27(8), 2678-2689.
- Austin, W. G., Fieldstone, L. ve Pruett, M. K. (2013). Bench book for assessing parental gatekeeping in parenting disputes: understanding the dynamics of gate closing and opening for the best interests of children. *Journal of Child Custody*, 10(1), 1-16.
- Ayık, A., & Ataş, Ö. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile öğretme motivasyonları arasındaki ilişki. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 25-43.
- Aytaç, F. K. (2018). *The relationship between maternal gatekeeping and parental warmth through the mediating role of traditional motherhood*. Yüksek lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bailey, W. T. (1991). Fathers' involvement in their children's health care. *Journal of Genetic Psychology*, 15(2), 289-293.
- Balcı, A. (2013). Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler. Pegem akademi, Ankara. s. 92.
- Baldwin, S., Malone, M., Sandall, J., & Bick, D. (2018). Mental health and wellbeing during the transition to fatherhood: A systematic review of first time fathers' experiences. *JBİ Database System Rev. Implement. Rep.*, 16(11), 2118-2191.

- Barutçu, A., & Hıdır, N. (2016). Türkiye’de babalığın değişen rolleri: Feminist babalar. *Fe Dergi*, 8(2), 27-45.
- Başaran, M. E. (2022). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş çocuğu olan annelerin anne bekçiliği davranışı ile baba- çocuk ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bekkhuss, M., Staton, S., Borge, A. I. H., & Thorpe, K. (2011). Conflict, closeness and comfort: The inter-twin relationship as a risk factor for behavioral difficulties. *Twin Research and Human Genetics*, 14(5), 444-451.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55(1), 83-96.
- Berens, A. E., & Nelson, C. A. (2015). The science of early adversity: is there a role for large institutions in the care of vulnerable children? *Lancet*, 386(9991), 388-398.
- Bernier, A., Carlson, S. M., & Whipple, N. (2010). From external regulation to self-regulation: early parenting precursors of young children's executive functioning. *Child Development*, 81(1), 326-339.
- Bianchi, S. M., Milkie, M. A., Sayer, L. C., & Robinson, J. P. (2000). Is anyone doing the housework? Trends in the gender division of household labour. *Social Forces*, 79(1), 191-228.
- Boechler, V., Harrison, M. J., & Magill-Evans, J. (2003). Father-child teaching interactions: the relationship to father involvement in caregiving. *Journal of Pediatric Nursing*, 18(1), 46-51.
- Bornstein, M. H., Cote, L. R., Haynes, O. M., Hahn, C. S., & Park, Y. (2010). Parenting knowledge: experiential and sociodemographic factors in European American mothers of young children. *Developmental Psychology*, 46(6), 1677-1693.
- Boyce, W. T., Essex, M. J., Alkon, A., Goldsmith, H. H., Kraemer, H. C., & Kupfer, D. J. (2006). Early father involvement moderates biobehavioral susceptibility to mental health problems in middle childhood. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 45(12), 1510-1520.
- Britto, P. R., Lye, S. J., Proulx, K., Yousafzai, A. K., Matthews, S. G., Vaivada, T., Perez-Escamilla, R., Rao, N., Ip, P., Fernald, L. C. H., MacMillan, H., Hanson, M., Wachs, T. D., Yao, H., Yoshikawa, H., Cerezo, A., Leckman, J. F., & Bhutta, Z. A. (2017). Nurturing care: promoting early childhood development. *The Lancet*, 389(10064), 91-102.
- Cabrera, N. J., Fitzgerald, H. E., Bradley, R. H., & Roggman, L. (2007). Modeling the dynamics of paternal influences on children over the life course. *Applied Developmental Science*, 11(4), 185-189.
- Cabrera, N. J., Fitzgerald, H. E., Bradley, R. H., & Roggman, L. (2014). The ecology of father-child relationships: an expanded model. *Journal of Family Theory & Review*, 6, 336-354.
- Cannon, E. A., Schoppe-Sullivan, S. J., Mangelsdorf, S. C., Brown, G. L., & Sokolowski, M. S. (2008). Parent characteristics as antecedents of maternal gatekeeping and fathering behavior. *Family Process*, 47(4), 501-519.

- Cano, T., Perales, F., & Baxter, J. (2019). A matter of time: Father involvement and child cognitive outcomes. *Journal of Marriage and Family*, 81(1), 164-184.
- Chang, L., Schwartz, D., Dodge, K. A., & McBride-Chang, C. (2003). Harsh parenting in relation to child emotion regulation and aggression. *Journal of Family Psychology*, 17(4), 598-606.
- Chin, R., Hall, P., & Daiches, A. (2011). Fathers' experiences of their transition to fatherhood: A metasynthesis. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 29(1), 4-18.
- Coley, R. L., Lewin-Bizan, S., & Carrano, J. (2011). Does early paternal parenting promote low-income children's long-term cognitive skills. *Journal of Family Issues*, 32(11), 1522-1542.
- Cox M. J., Paley B., & Harter K. (2001). *Interparental conflict and parent-child relationships* (J. H. Grych, & F. D. Fincham Ed.) Interparental Conflict and Child Development: Theory, Research, and Applications, Cambridge University Press, ss. 249-272.
- Çınar, N., Köse, D., Alvrur, M., & Doğu, Ö. (2016). Mothers' attitudes toward feeding twin babies in the first six months of life: a sample from Sakarya, Turkey. *Iranian Journal of Pediatrics*, 26(5), e5413. Erişim adresi: <https://doi.org/10.5812/ijp.5413>
- Çoban, İ. (2017). *The effect of maternal gatekeeping on shared past conversations through father involvement*. Yüksek lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Damato, E. G., Brubaker, J. A., & Burant, C. (2012). Sleeping arrangements in families with twins. *Newborn Infant Nursing Reviews*, 12(3), 171-178.
- Dawson, C. (2007). *A practical guide research methods* (3. Baskı). United Kingdom: British Library Cataloguing in Publication Data.
- De Luccie, M. F. (1995). Mothers as gatekeepers: A model of maternal mediators of father involvement. *The Journal of Genetic Psychology*, 156(1), 115-131.
- Draper, J. (2002). It's the first scientific evidence: Men's experiences of pregnancy confirmation. *Journal of Advanced Nursing*, 39(6), 563-570.
- Dubowitz, H., Black, M. M., Cox, C. E., Kerr, M. A., Litrownik, A. J., Radhakrishna, A., English, D. J., Schneiderand, M. W., & Runyan, D. K. (2001). Father involvement and children's functioning at age 6 years: A multisite study. *Child Maltreatment*, 6(4), 300-309.
- Duran, A. (2010). *Erkeksi rollerin baba katılımı ile ilişkisinin araştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Duursma, A. E. (2014). The effects of fathers' and mothers' reading to their children on language outcomes of children participating in early head start in the United States. *Fathering*, 12(3), 283-302.
- Erol, O. (2006). *İkiz gebeliklerde koryonisitenin perinatal ve neonatal sonuçlara etkisi*. Uzmanlık tezi, Bakırköy Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.

- Fagan, J., & Barnett, M. (2003). The relationship between maternal gatekeeping, paternal competence, mothers' attitudes about the father role, and father involvement. *Journal of Family Issues*, 24(8), 1020-1043.
- Fagan, J., & Cherson, M. (2017). Maternal gatekeeping: The associations among facilitation, encouragement, and low-income fathers' engagement with young children. *Journal of Family Issues*, 38(5), 633-653.
- Fink, G., Peet, E., Danaei, G., Andrews, K., McCoy, D. C., Sudfeld, C. R., Fawzi, M. C. S., Ezzati, M., & Fawzi, W. W. (2016). Schooling and wage income losses due to early-childhood growth faltering in developing countries: national, regional, and global estimates. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 104(1), 104-112.
- Flidel-Rimon, O., & Shinwell, E. S. (2006). Breast feeding twins and high multiples. *Archives of Disease in Childhood Fetal and Neonatal Edition*, 91(5), F377-F380. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1136/adc.2005.082305>.
- Fortuna, K., Goldner, I., & Knafo, A. (2010). Twin relationships: A comparison across monozygotic twins, dizygotic twins, and nontwin siblings in early childhood. *Family Science*, 1(3-4), 205-211. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1080/19424620.2010.569367>.
- Foster, M. D., Young, J. R., & Young, J. L. (2017). Teacher perceptions of parental involvement and the achievement of diverse learners: a meta-analysis. *JEEL*, 5(4), 1-18.
- Fraley, R. C., & Tancredy, C. M. (2012). Twin and sibling attachment in a nationally representative sample. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(3), 308-316. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/0146167211432936>.
- Frascarolo F. ve Favez, N. (2010). A method to observe maternal gatekeeping behaviors: The picnic game. *Infant Mental Health Journal*, 31(3), 22-23.
- Gaunt, R. (2008). Maternal gatekeeping: antecedents and consequences. *Journal of Family Issues*, 29(3), 373-395.
- Gaunt, R., & Pinho, M. (2018). Do sexist mothers change more diapers? Ambivalent sexism, maternal gatekeeping, and the division of childcare. *Sex Roles*, 79(34), 176-189.
- Gazi, T. (2019). *Annelik bekcılığı ve evlilik uyumunun baba katılımı ve baba-ergen ilişkilerindeki rolünün incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Geraghty, S. R., Khoury, J. C., & Kalkwarf, H. J. (2004). Comparison of feeding among multiple birth infants. *Twin Research*, 7(6), 542-547. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1375/1369052042663788>.
- Gershuny, J., Bittman, M., & Brice, J. (2005). Exit, voice and suffering: Do couples adapt to changing employment patterns? *Journal of Marriage and Family*, 67(3), 656-665.
- Giallo, R., Treyvaud, K., Cooklin, A., & Wade, C. (2013). Mothers' and fathers' involvement in home activities with their children: psychosocial factors and the role of parental self-efficacy. *Early Child Development and Care*, 183, 343-359. Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.1080/03004430.2012.711587>.

- Giannotti, M., Gemignani, M., Rigo, P., Venuti, P., & Falco, S. (2022). The role of paternal involvement on behavioral sensitive responses and neurobiological activations in fathers: A systematic review. *Frontiers in Behavioral Neuroscience*, 16, 820884. Erişim adresi: <https://doi.org/10.3389/fnbeh.2022.820884>.
- Gordon, I., Zagoory-Sharon, O., Leckman, J. F., & Feldman, R. (2010). Prolactin, oxytocin, and the development of paternal behavior across the first six months of fatherhood. *Hormones and Behavior*, 58(3), 513-518. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1016/j.yhbeh.2010.04.007>
- Gregory, A., & Milner, S. (2011). What is “new” about fatherhood: The social construction of fatherhood in France and the UK. *Men and Masculinities*, 14(5), 588-606.
- Gromada, K. K., & Spangler, A. K. (1998). Breastfeeding twins and higher-order multiples. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs.*, 27(4), 441-449.
- Grossman, F. K., Pollack, W. S., & Golding, E. (1988). Fathers and children: Predicting the quality and quantity of fathering. *Developmental Psychology*, 24(1), 82-91.
- Güçüyener, K., Arhan, E., Soysal, S., Ergenekon, E., Turan, O., Onal, E., Koç, E., Türkyılmaz, C., & Atalay, Y. (2011). Language assessment of non-handicapped twins at 5 years of age. *Pediatrics International*, 53(6), 944-949.
- Gürşimşek, I. (2010). Okul öncesi eğitime aile katılımını etkileyen faktörler. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 9(18), 1-19.
- Harold-Goldsmith, R., Radin, N., & Eccles, J. (1988). Objective and subjective reality: The effects of job loss and financial stress on fathering behaviors. *Family Perspective*, 22, 309-325.
- Harvey, M. E., Athi, R., & Denny, E. (2014). Exploratory study on meeting the health and social care needs of mothering with twins. *Community Pract.*, 87(2), 28-31.
- Hauser, O. (2012). Pushing daddy away? A qualitative study of maternal gatekeeping. *Qualitative Sociology Review*, 8(1), 35-59.
- Heinonen, K. (2016). Supporting multiple birth families at home. *International Journal of Caring Sciences*, 9(2), 422-432.
- Heinonen, K. (2022). Listening to the fathers of twin-being sensitive to fathers’ needs in maternity and child healthcare. *J. Environ. Res. Public Health*, 19(17), 10639. Erişim adresi: <https://doi.org/10.3390/ijerph191710639>.
- Henry, C. S., Robinson, L. C., Neal, R. A., & Huey, E. L. (2006). Adolescent perceptions of overall family system functioning and parental behaviors. *Journal of Child and Family Studies*, 15(3), 308-318.
- Hogmo, B. K., Bondas, T., & Alstveit, M. (2021). Going blindly into the women’s world: A reflective lifeworld research study of fathers’ expectations of and experiences with municipal postnatal healthcare services. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 16(1), 191-199.
- Hook J. L. (2012). Working on the weekend: Fathers’ time with family in the United Kingdom. *Journal of Marriage and Family*, 74(4), 631-642.

- International Council of Multiple Birth Organisations. Strategic Plan (2022–2024). Championing the Rights of Multiples; International Council of Multiple Birth Organisations (ICOMBO): Beaconsfield, VIC, Australia, 2022
- Izci, B., & Jones, I. (2018). An exploratory study of Turkish fathers' involvement in the lives of their preschool aged children. *Early Years*, 1-14.
- Jacobs, J. N., & Kelley, M. L. (2006). Predictors of paternal involvement in childcare in dual-earner families with young children. *Fathering*, 4(1), 23-47.
- Jenkins, J. M., O'Connor, T. G., Dunn, J., Rasbash, J., & Behnke, P. (2005). Change in maternal perception of sibling negativity: Within- and between-family influences. *Journal of Family Psychology*, 19(4), 533-541. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1037/0893-3200.19.4.533>.
- Jia, R., Kotila, L. E., & Schoppe-Sullivan, S. J. (2012). Transactional relations between father involvement and preschoolers' socioemotional adjustment. *Journal of Family Psychology*, 26(6), 848-857.
- Kanat, O. (2022). *Babaların baba katılımlarının algılanan eş desteği, evlilik uyumu, anne bekkçiliği ve çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Karabulut, H. (2017). *Ergenlerin saldırgan davranışları, baba katılımı ve baba katılımının yordayıcıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karabulut, H. (2021). Okul öncesi dönem (3-6 yaş) ve ilkököl dönemi (7-11 Yaş) için Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin (ABÖ) uyarlanması: Anne ve baba formu. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 4(7), 34-53.
- Karabulut, H., & Şendil, G. (2017). Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin (ABÖ) Türkçe'ye uyarlanması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(61), 686-699.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kartal, S. (2022). *36-66 aylık çocuğu olan ebeveynlerde anne bekkçiliği ve baba katılımı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya Bican, E. (2022). *Development of attitudes toward maternal gatekeeping scale and its associations with ambivalent sexism in Turkey*. Doktora tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kıraççı, B. (2021). *Okul öncesi dönemdeki özel gereksinimli çocuklarda baba katılımı ile anne bekkçiliğinin ilişkisi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- King, V. (2006). The antecedents and consequences of adolescents' relationships with stepfathers and nonresident fathers. *Journal of Marriage and Family*, 68(4), 910-928.
- Kocayörük, E. (2010). Ergen gelişiminde aile işlevleri ve baba katılımı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(33), 37-45.
- Kotaman, H. (2008). Türk ana babalarının çocukların eğitim öğretimlerine katılım düzeyleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 135-149.

- Kotila, L. E., & Dush, C. M. K. (2013). Involvement with children and low-income fathers' psychological well-being. *Fathering, 11*(3), 306-326.
- Kowlessar, O., Fox, J. R., & Wittkowski, A. (2015). First-time fathers' experiences of parenting during the first year. *Journal of Reproductive and Infant Psychology, 33*(1), 4-14.
- Krampe, E., & Newton, R. (2012). Reflecting on the father: Childhood family structure and women's paternal relationships. *Journal of Family Issues, 33*(6), 773-800.
- Kulik, L., & Sadeh, I. (2015). Explaining fathers' involvement in childcare: An ecological approach. *Community, Work & Family, 18*(1), 19-40.
- Kulik, L., & Tsoref, H. (2010). The entrance to the maternal garden: environmental and personal variables that explain maternal gatekeeping. *Journal of Gender Studies, 19*(3), 263-277.
- Kurşun, G. (2019). *Baba katılımı ve annelik bekliliği davranışının algılanan baba kabul-reddi ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kuzucu Y., & Özdemir, Y. (2013). Ergen ruh sağlığının anne ve baba katılımı açısından yordanması. *Eğitim ve Bilim Dergisi, 38*(168), 96-112.
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4*(35), 79-91.
- Lam, J. R., Liu, B., Bhate, R., Fenwick, N., Reed, K., Duffy, J. M. N. Khalil, A. (2019). Research priorities for the future health of multiples and their families: The Global Twins and Multiples Priority Setting Partnership. *Ultrasound in Obstetrics & Gynecology, 54*(6), 715-721.
- Lamb, M. E. (2004). *The role of the father in child development*. (Third Edition). Inc. John Willey & Sons, 146-147.
- Lamb, M. E., Pleck, J. H. & Levine, J. A. (1985). *The role of the father in child development: The effects of increased paternal involvement* (Lahey B. & E. E. Kazdin Eds.). Advances in clinical child psychology (8, 229-266) içinde. New York: Plenum Press.
- Lamb, M. E., Pleck, J. H., Charnov, E. L., & Levine, J. A. (1987). *A biosocial perspective on paternal behavior and involvement* (J. B. Lancaster, J. Altmann, A. S. Rossi, & L. R. Sherrod Eds.). Parenting across the life span: Biosocial dimensions.
- Landale, N. S., & Oropesa, R. S. (2001). Father involvement in the lives of mainland Puerto Rican children: Contributions of nonresident, cohabiting and married fathers. *Social Forces, 79*(3), 945-968.
- Lau, R. S., & Cobb, A. T. (2010). Understanding the connections between relationship conflict and performance: The intervening roles of trust and exchange. *Journal of Organizational Behavior, 31*(6), 898-917. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1002/job.674>.
- Lee, J. K., Schoppe-Sullivan, S. J., Feng, X., Gerhardt, M. L., & Dush, C. M. K. (2019). III. longitudinal measurement invariance across fathers' and mothers' reports of

maternal gatekeeping behavior. *Advancing Research and Measurement on Fathering and Children's Development*, 35.

- Leonard, L. G., & Denton, J. (2006). Preparation for parenting multiple birth children. *Early Human Development*, 82(6), 371-378. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1016/j.earlhumdev.2006.03.009>.
- Lewis, S. N., West, A. F., Stein, A., Malmberg, L. E., Bethell, K., Barnes, J., Sylva, K., Leach, P., Altmann, L., Davies, B., Ellis, G., Gotlieb, J., Hague, L., Ram, B., Triner, A., & Walker, J. (2009). A comparison of father-infant interaction between primary and non-primary care giving fathers. *Child: Care, Health and Development*, 35(2), 199-207. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2008.00913.x>.
- Linnenberg, K. D. (2012). "CinderFella" and first-shift fathers: The effect of work schedule on father involvement. *Sociological Focus*, 45(3), 203-220.
- Loehlin, J. C., Horn, J. M., & Willerman, L. (1981). Personality resemblance in adoptive families. *Behavior Genetics*, 11(4), 309-330.
- Lung, F. W., Shu, B. C., Chiang, T. L., & Lin, S. J. (2009). Twin-singleton influence on infant development: a national birth cohort study. *Child: Care, Health and Development*, 35(3), 409-418.
- MacDonald C. (2009) *What's culture got to do with it? Mothering ideologies as barriers to gender equality* (J. C. Gornick & M. K. Meyers Eds.), Gender equality: Transforming family divisions of labor (s. 411-434) içinde. New York: Verso Books.
- Makusha, T., & Richter, L. (2016). Gatekeeping and its impact on father involvement among Black South Africans in rural KwaZulu-Natal. *Culture, Health & Sexuality*, 18(3), 308-320.
- Malmberg, L.-E., Lewis, S., West, A., Murray, E., Sylva, K., & Stein, A. (2015). The influence of mothers' and fathers' sensitivity in the first year of life on children's cognitive outcomes at 18 and 36 months. *Child: Care, Health and Development*, 42(1), 1-7. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1111/cch.12294>.
- McBride, B. A., Brown G. L., Bost K. K., Shin N., Vaughn, B., & Korth, B. (2005). Paternal identity, maternal gatekeeping, and father involvement, *Family Relations*, 54(3), 360-372.
- McBride, B. A., Dyer, W. J., Liu, Y., Brown, G. L., & Hong, S. (2009). The differential impact of early father and mother involvement on later student achievement. *Journal of Educational Psychology*, 101(2), 498-508. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1037/a0014238>.
- McGill, B. S. (2014). Navigating new norms of involved fatherhood: Employment, fathering attitudes, and father involvement. *Journal of Family Issues*, 35(8), 1089-1106.
- McMunn, A., Martin, P., Kelly, Y., & Sacker, A. (2015). Fathers' involvement: correlates and consequences for child socioemotional behavior in the United Kingdom. *Journal of Family Issues*, 38(8), 1109-1131. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/0192513X15622415>.

- Meral, B. F., & Cavkaytar, A. (2012). Fathers' involvement in childrearing practices of their children with intellectual disabilities, *Journal of Education and Future*, 1, 91-106.
- Meteyer, K., & Perry-Jenkins, M. (2010). Father involvement among working-class, dual-earner couples. *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice about Men as Fathers*, 8(3), 379-403.
- Mezulis, A. H., Hyde, J. S., & Clark, R. (2004). Father involvement moderates the effect of maternal depression during a child's infancy on child behaviour problems in kindergarten. *Journal of Family Psychology*, 18(4), 575-588. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1037/0893-3200.18.4.575>.
- Miller, T. (2018). Paternal and maternal gatekeeping? Choreographing care. *Sociologica*, 12(3), 25-35.
- Monden, C. W. S., & Smits, J. (2017). Mortality among twins and singletons in sub-Saharan Africa between 1995 and 2014: a pooled analysis of data from 90 demographic and health surveys in 30 countries. *Lancet Global Health*, 5(7), e673-e679.
- Monden, C., Pison, G., & Smits, J. (2021). Twin peaks: more twinning in humans than ever before. *Human Reproduction*, 36(6), 1666-1673.
- Neyer, F. J. (2002). Twin relationships in old age: A developmental perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19(2), 155-177. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/0265407502192001>
- Olsavsky, A. L., Yan, J., Schoppe-Sullivan, S. J., & Kamp Dush, C. M. (2019). New fathers' perceptions of dyadic adjustment: the roles of maternal gatekeeping and coparenting closeness. *Family Process*, 59(2), 571-585.
- Olson, J. M., Vernon, P. A., Harris, J. A., & Jang, K. L. (2001). The heritability of attitudes: a study of twins. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(6), 845-860.
- Özçakar, B., Sahin, F., Beyazova, U., & Soysal, S. (2003). Physical and mental development of Turkish twins. *Pediatrics International*, 45(6), 712-718.
- Palancı, S. (2021). *Okulöncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuklarının duygularına ilişkin inançları ile anne bekçiliği arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, KTO Karatay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Konya.
- Pancsofar, N., & Vernon-Feagans, L. (2006). Mother and father language input to young children: Contributions to later language development. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 27(6), 571-587.
- Parke, R. D., Coltrane, S., Borthwick-Duffy, S., Powers, J., Adams, M., Fabricius, W., Braver, S., & Saenz, D. (2004). Assessing father involvement in Mexican-American families. R. D. Day ve M. E. Lamb (Ed.), *Conceptualizing and measuring father involvement* (s. 17-38) içinde. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Pasley, K., Futris, T. G., & Skinner, M. L. (2002). Effects of commitment and psychological centrality on fathering. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 130-138.

- Pekel-Uludağlı, N. (2017). Baba katılımında etkili faktörler ve baba katılımının baba, anne ve çocuk açısından yararları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(39), 70-88.
- Pleck J. H. (2010). Paternal involvement: Revised conceptualization and theoretical linkages with child outcomes (In Lamb M. E. Ed.), *The role of the father in child development* (5th ed., pp. 58-93). Hoboken, NJ: John Wiley
- Plomin, R., & Daniels, D. (2011). Why are children in the same family so different from one another? *International Journal of Epidemiology*, 40(3), 563-582.
- Posner, S. F., Baker, L., Heath, A., & Martin, N. (1996). Social contact, social attitudes, and twin similarity. *Behavior Genetics*, 26(2), 123-133.
- Premberg, A., Hellstrom, A.-L., Berg, M. (2008). Experiences of the first year as a father. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 22(1), 56-63.
- Puhlman, D. J., & Pasley, K. (2013). Rethinking maternal gatekeeping, *Journal of Family Theory & Review*, 5(3), 176-193.
- RFS (2010). Father involvement children with disabilities, u.s. department of health and human services administration for children families office family assistance, *Responsible Fatherhood Spotlight*, 2-21.
- Richter, L., Black, M., Britto, P., Daelmans, B., Desmond, C., Devercelli, A., Dua, T., Fink, G., Heymann, J., Lombardi, J., Lu, C., Naicker, S., & Vargas-Barón, E. (2019). Early childhood development: an imperative for action and measurement at scale. *BMJ Glob Health*, 4, 154-160. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2018-001302>.
- Rickard, I. J., Courtiol, A., & Lummaa, V. (2012). Why is lifetime fertility higher in twinning women? *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 279(1738), 2510-2511.
- Rosenzweig, J., & Zhang, J. (2009). Do population control policies induce more human capital investment? Twins, birth weight and China's "One-Child" Policy. *Review of Economic Studies*, 76(3), 1149-1174.
- Ross, D. P., & Jeffrey T. (2019). Fathers and families from: Handbook of Parenting, Volume 3: Being and Becoming a Parent Routledge
- Roy, K. M., & Dyson, O. L. (2005). Gatekeeping in context: Babymama drama and the involvement of incarcerated fathers. *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice about Men as Fathers*, 3(3), 289-310.
- Roy, K., & Burton, L. (2009). *Show me you can be a father: Mothering through recruitment: Kinscription and monitoring of non-residential fathers and father figures in low-income families* (A. Garey and M. Nelson Eds.). Who's watching?: Daily practices of surveillance among contemporary families (s. 192-216). City: Vanderbilt University Press.
- Sano, Y., Richards, L. N., & Zvonkovic, A. M. (2008). Are mothers really "gatekeepers" of children? Rural mothers' perceptions of nonresident fathers' involvement in low-income families. *Journal of Family Issues*, 29(12), 1701-1723.
- Sary, M. P., & Turnip, S. S. (2015). Attitude difference between fathers and mothers toward fathers' involvement in child rearing activities among couples with 0-

- 12 months old babies. Community based study in a primary health care setting. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 190, 92-96.
- Sayer, L., Bianchi, S. M., & Robinson, J. (2004). Are parents investing less in children? Trends in mothers' and fathers' time with children. *American Journal of Sociology*, 110(1), 1-43.
- Schoppe-Sullivan, S. J., Altenburger, L. E., Lee, M. A., Bower, D.J., & Kamp Dush, C. M. (2015). Who are the gatekeepers? Predictors of maternal gatekeeping. *Parenting: Science and Practice*, 15(3), 166-186.
- Schoppe-Sullivan, S. J., Brown, G. L., Cannon, E. A., Mangelsdorf, S. C., & Sokolowski, M. S. (2008). Maternal gatekeeping, coparenting quality, and fathering behavior in families with infants. *Journal of Family Psychology*, 22(3), 389-398.
- Segal, H., & Knafo-Noam, A. (2020). The Twin Relationship Questionnaire: Testing a five-factor model from early to middle childhood. *European Journal of Psychological Assessment*, 36(2), 348-360.
- Segal, N. L., Hershberger, S. L., & Arad, S. (2003). Meeting one's twin: Perceived social closeness and familiarity. *Evolutionary Psychology*, 1, 70-95.
- Sımsıkı, H., & Şendil, G. (2014). Baba katılım ölçeği'nin (BAKÖ) geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(49), 104-123.
- Smith, L. K., Manktelow, B. N., Draper, E. S., Boyle, E. M., Johnson, S. J., & Field, D. J. (2014). Trends in the incidence and mortality of multiple births by socioeconomic deprivation and maternal age in England: population-based cohort study. *BMJ Open*, 4(4), e004514.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. (2014). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri* (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Stevenson, M. M., Fabricius, W. V., Cookston, J. T., Parke, R. D., Coltrane, S., Braver, S. L., & Saenz, D. S. (2014). Marital problems, maternal gatekeeping attitudes, and father-child relationships in adolescence. *Developmental Psychology*, 50(4), 1208-1218.
- Sylvest, R., Furbringer, J.K., Pinborg, A., Koert, E., Bogstad, J., Loessl, K., Praetorius, L., & Schmidt, L. (2018). Low semen quality and experiences of masculinity and family building. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*, 97(6), 727-733.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson.
- Tamis-LeMonda, C. S., Briggs, R. D., McClowry, S. G., & Snow, D. L. (2009). Maternal control and sensitivity, child gender, and maternal education in relation to children's behavioral outcomes in African American families. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30(3), 321-331.
- Tancredy, C. M., & Fraley, R. C. (2006). The nature of adult twin relationships: An attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(1), 78-93.
- Taraban, L., & Shaw, D. S. (2018). Parenting in context: Revisiting Belsky's classic process of parenting model in early childhood. *Developmental Review*, 48, 55-81.

- Taşkın, A. G. N. (2011). Çocukların gelişiminde katkıları unutulmuşlar: Babalar. *Eğitime Bakış Dergisi*, 7(20), 43-47.
- Telli, A., & Özkan, H. (2016). 3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *İzmir Doktor Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 6(2), 127-134.
- Thorpe, K., & Gardner, K. (2006). Twins and their friendships: Differences between monozygotic, dizygotic same-sex and dizygotic mixed-sex pairs. *Twin Research and Human Genetics*, 9(1), 155-164.
- Thrasher, S. S., Malm, E. K., & Kim, C. (2022). The Associations between father involvement and father-daughter relationship quality on girls' experience of social bullying victimization. *Children*, 9(12), 1976.
- Tirkkonen, T., Kunelius, A., Ebeling, H., Pylkkonen, M., Tuomikoski, H., & Moilanen, I. (2008). Attachment in Finnish singletons and twins both parents. *Psychiatr. Fenn.* 39, 89-98.
- Tu, Y. C., Chang, J. C., & Kao, T. F. (2014). A study on the relationships between maternal gatekeeping and paternal involvement in Taiwan, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 122, 319-328.
- Turville, N., Alamad, L., Denton, J., Cook, R., & Harvey, M. (2021). Supporting multiple birth families: Perceptions and experiences of health visitors. *Public Health Nursing*, 39(1), 229-237.
- Twamley, K., Brunton, G., Sutcliffe, Hinds, K., & Thomas, J. (2013). Fathers' involvement and the impact on family mental health: Evidence from Millennium Cohort Study analyses. *Community, Work & Family*, 16(2), 212-224.
- Uludağı, N. (2017). Baba katılımında etkili faktörler ve baba katılımının baba, anne ve çocuk açısından yararları. *Türk Psikoloji Yazıları Dergisi*, 20(39), 70-88.
- Uluöz Tüyel, B. (2011). *Farklı gelişim dönemlerine göre ikizlerin bilişsel işlemlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünlü Çetin, Ş. (2015). *Father involvement in early years: comparing children's perceptions of father involvement with those of their fathers' and mothers'*. Ph.D., Middle East Technical University, The Graduate School of Social Sciences, Ankara.
- Ünüvar, (2010). Aile katılımı çalışmalarının yönelik ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılması. *Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 719-730.
- Van Heesch, M. M. J., Evers, J. L. H., van der Hoeven, M. A. H. B. M., Dumoulin, J. C. M., van Beijsterveldt, C. E. M., Bonsel, G. J., Dykgraaf, R. H. M., van Goudoever, J. B., Koopman-Esseboom, C., Nelen, W. L. D. M., Steiner, K., Tamminga, P., Tonch, N., Torrance, H. L., & Dirksen, C. D. (2015). Hospital costs during the first 5 years of life for multiples compared with singletons born after IVF or ICSI. *Human Reproduction*, 30(6), 1481-1490.
- Van Manen, M. A. (2014). On ethical (in) decisions experienced by parents of infants in neonatal intensive care. *Qualitative Health Research*, 24(2), 279-287.

- Varol, Ş. N. (2022). *60-72 aylık çocukların prososyal davranışları ile babalarının anne bekkılığı algılarının baba katılımı açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Vertsberger, D., Abramson, L., & Knafo-Noam, A. (2019). The Longitudinal Israeli Study of Twins (LIST) reaches adolescence: Genetic and environmental pathways to social, personality and moral development. *Twin Research and Human Genetics*, 22(6), 567-571.
- Victora, C. G., Requejo, J. H., Barros, A. J. D., Berman, P., Bhutta, Z., Boerma, T., Chopra, M., Francisco, A., Daelmans, B., Hazel, E., Lawn, J., Maliqi, B., Newby, H., & Bryce, J. (2016). Countdown to 2015: a decade of tracking progress for maternal, newborn, and child survival. *The Lancet*. 387(10032), 2049-2059.
- Walker A. J., & McGraw L.A. (2000). Who is responsible for responsible fathering? *Journal of Marriage and Family*, 62(2), 563-569.
- Wall, G., & Arnold, S. (2007). How involved is involved fathering? *Gender and Society*. 21(4), 508-527.
- Waller, R., Gardner, F., Dishion, T., Sitnick, S. L., Shaw, D. S., Winter, C. E., & Wilson, M. (2015). Early parental positive behavior support and childhood adjustment: Addressing enduring questions with new methods. *Social Development*, 24(2), 304-322.
- Wang, X., Yu, Y., Zhu, R., & Ji, Z. (2019). Linking maternal gatekeeping to child outcomes in dual-earner families in China: the mediating role of father involvement. *Early Child Development and Care*, 1-11.
- Wenzler, S. J., Battle, C. L., & Tezanos, K. M. (2015). Raising multiples: Mental health of mothers and fathers in early parenthood. *Archives of Women's Mental Health*, 18(2), 163-176.
- Wilcox, B. W. (2002). Religion, convention, and paternal involvement. *Journal of Marriage and Family*, 64(3), 780-792.
- Wilson, K. R., & Prior, M. R. (2011). Father involvement and child well-being. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 47(7), 405-407.
- Young, B. C., & Wylie, B. J. (2012). Effects of twin gestation on maternal morbidity. *Semin Perinatol*, 36(3), 162-168.
- Zia, A., Malik, A. A., & Ali, S. M. (2015). Father and daughter relationship and its impact on daughter's self-esteem and academic achievement. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 4(1), 311.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Rûmeysa KIRAÇ

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi :

2019, KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi

2021, KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Psikoloji

İŞ DENEYİMİ

Stajlar :

2017-2018, Stajyer Okul Öncesi Öğretmeni, Minik Dehalar Kreşi

2017-2018, Stajyer Çocuk Gelişimci, Meram Eğitim Araştırma Hastanesi

2018, Stajyer Okul Öncesi Öğretmeni, Gaziosmanpaşa Anaokulu

2018, Stajyer Okul Öncesi Öğretmeni, Dağdeniz Anaokulu

2019, Stajyer Okul Öncesi Öğretmeni, Yaşar Doğu Anaokulu

2018-2019, Stajyer Çocuk Gelişimi ve Eğitimcisi, Konevi İşitme Engelliler İlkokulu

Çalıştığı Kurumlar : 2021, Eğitim Koçu, Astrakid

Tarih: 16 Şubat 2023

EK 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Yaşınız (Anne):
2. Yaşınız (Baba):
3. Eğitim Durumunuz (Anne):
 - Okur yazar
 - İlkokul
 - Ortaokul
 - Lise
 - Üniversite
 - Lisansüstü
4. Eğitim Durumunuz (Baba):
 - Okur yazar
 - İlkokul
 - Ortaokul
 - Lise
 - Üniversite
 - Lisansüstü
5. Çalışma Durumunuz (Anne):
 - Tam zamanlı çalışıyor
 - Yarı zamanlı çalışıyor
 - Evden çalışıyor
 - Herhangi bir işte çalışmıyor
6. Çalışma Durumunuz (Baba):
 - Tam zamanlı çalışıyor
 - Yarı zamanlı çalışıyor
 - Evden çalışıyor
 - Herhangi bir işte çalışmıyor
7. Kaç yıldır evlisiniz? (Sayı ile belirtiniz):
8. Ekonomik Durumunuz:
 - Düşük
 - Orta

- Yüksek
9. Çocuğunuzun ikiz olma durumu?
- İkiz değil (tekiz)
 - İkiz (tek yumurta)
 - İkiz (çift yumurta)
10. Çocuğunuzun, (İKİZ İSE) çocuklarınızın cinsiyeti nedir?
- Kız
 - Erkek
 - Kız- Kız (İkiz)
 - Kız- Erkek (İkiz)
 - Erkek- Erkek (İkiz)
11. Toplam kaç çocuğunuz var? (Sayı ile belirtiniz):
12. Anketi kaç yaşındaki çocuğunuz/çocuklarınız için dolduruyorsunuz?
- 3
 - 4
 - 5
 - 6

EK 2. OKUL ÖNCESİ DÖNEM ANNELİK BEKÇİLİĞİ ÖLÇEĞİ (OÖABÖ)

OÖABÖ-Anne Formu

Aşağıda sizin çocuk yetiştirmeye ilişkin düşüncelerinizi içeren bazı cümleler verilmiştir. Sizden istediğimiz her cümlenin size ne kadar uyduğunu yandaki kutuculardan birini işaretleyerek belirtmenizdir.

	CÜMLELER	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
1	Çocuğumun disipline sokulması gerekirse, onu disipline sokacak kişi babası değil, ben olmalıyım.					
2	Çocuğumun ne giyeceği konusunda bir seçim yapılması gerekirse, bu kararı verecek kişi babası değil, ben olmalıyım.					
3	Çocuğumun duyguları incinirse, onu babası değil, benim teselli etmem gerekir.					
4	Çocuğumun doktora gitmesi gerekirse, onu doktora götürecek kişi babası değil, ben olmalıyım.					
5	Çocuğumun kiminle vakit geçireceği konusunda karar verilmesi gerekirse, bu kararı verecek kişi babası değil, ben olmalıyım.					
6	Çocuğum için karar verilmesi gerekirse, bu kararı verecek kişi babası değil, ben olmalıyım.					

OÖABÖ-Baba Formu

Aşağıda eşinizin çocuk yetiştirmeye ilişkin düşüncelerini içeren bazı cümleler verilmiştir. Sizden istediğimiz her cümlenin eşinize ne kadar uyduğunu yandaki kutuculardan birini işaretleyerek belirtmenizdir.

	CÜMLELER	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
1	Çocuğumun disipline sokulması gerekirse, eşim, onu disipline sokacak kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.					
2	Çocuğumun ne giyeceği konusunda bir seçim yapılması gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.					
3	Çocuğumun duyguları incinirse, eşim, onu benim değil, kendisinin teselli etmesi gerektiğini düşünür.					
4	Çocuğumun doktora gitmesi gerekirse, eşim, onu doktora götürecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.					
5	Çocuğumun kiminle vakit geçireceği konusunda karar verilmesi gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.					
6	Çocuğum için karar verilmesi gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.					

EK 3. BABA KATILIM ÖLÇEĞİ (BAKÖ)

Aşağıda çocuğunuzla ilişkileriniz hakkında cümleler verilmiştir. Sizden istediğimiz her cümlenin size ne kadar uyduğunu yandaki kutucuklardan birini işaretleyerek belirtmenizdir.

	CÜMLELER	Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiç böyle değildir
1	Çocuğumla hareketli oyunlar (koyalama, saklambaç, güreş vb.) oynarım.					
2	Çocuğumun dişlerini fırçalayıp fırçalamadığıyla ilgilenirim.					
3	Çocuğuma kitap okurum.					
4	Çocuğumun saçlarını tararım.					
5	Çocuğumla birlikte spor yaparım.					
6	Çocuğumu kucağıma alırım.					
7	Çocuğumu sinemaya götürürüm.					
8	Çocuğumun tuvalet terbiyesiyle ilgilenirim.					
9	Çocuğum bir şeyden korktuğu zaman onu sakinleştiririm.					
10	Çocuğumla birlikte onun oyuncaklarıyla (kamyon, bebek vb.) oynarım.					
11	Çocuğumun giyinme ve soyunmasıyla ilgilenirim.					
12	Çocuğuma hikâye/masal anlatırım.					
13	Çocuğumun sağlığıyla ilgilenirim.					
14	Çocuğumu parka götürürüm.					
15	Çocuğumla birlikte resim, boyama, maket, el işi, yap-boz vb. yaparım.					
16	Çocuğuma banyo yaptırım.					
17	Çocuğuma onu sevdiğimi söylerim.					
18	Çocuğumla birlikte TV izlerim.					
19	Çocuğum üzgün olduğu zaman onu teselli ederim.					
20	Çocuğumla birlikte bilmece, tekerleme, şarkı vb. söylerim.					
21	Çocuğumla birlikte film/çizgi film izlerim.					
22	Çocuğumun merak ettiği soruları yanıtlarım.					
23	Çocuğumu dışarıda gezdiririm.					

24	Çocuğumun tırnaklarını keserim.					
25	Çocuğumla bilgisayar oyunu, play station vb. oynarım.					
26	Çocuğum gece tuvalete kalkarsa onunla ilgilenirim.					
27	Çocuğuma sarılırım.					
28	Çocuğumla birlikte müzik dinlerim.					
29	Çocuğumu uyku zamanı yatırırım.					
30	Çocuğum sıkıntılı olduğu zaman onu rahatlatmaya çalışırım.					
31	Çocuğumla sıralı, kurallı oyunlar (kızma birader, satranç vb.) oynarım.					
32	Doğum günlerinde çocuğuma hediye alırım.					
33	Çocuğumu, beceri ve yeteneklerini geliştirecek faaliyetlere yönlendiririm.					
34	Çocuğumu öperim.					
35	Çocuğumu pikniğe götürürüm.					
36	Çocuğumu nelerin mutlu edeceğini bilirim.					
37	Çocuğumu tiyatroya götürürüm.					

ETİK KURUL İZNI

T.C.
KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ DIŞI ARAŞTIRMALAR ETİK KURUL KARARI

Toplantı Sayısı: 7

Toplantı Tarihi: 03.11.2020

Karar Sayısı: 2020/005: Dr. Öğr. Üyesi Hatice YALÇIN'ın, "İkiz Çocuğa Sahip Ebeveynlerde Anne Bekçiliği ve Baba Katılımı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı araştırma projesi çalışması ile ilgili 23.10.2020 tarihli dilekçesi ve ekleri görüldü.

Görüşme sonucunda araştırma projesi çalışmasının Dr. Öğr. Üyesi Hatice YALÇIN'ın sorumluluğunda yürütülmesinin uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Not: Çalışma ile ilgili gerekli izin ve yasal sorumluluk araştırmacılara aittir.

Sorumlu Araştırmacı: Dr. Öğr. Üyesi Hatice YALÇIN

Yardımcı Araştırmacı: Rümeyza KIRAÇ

ASLI GİBİDİR
03.11.2020

Prof. Dr. Taner ZİYLAN

İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar
Etik Kurul Başkanı